

NAAR 100% OPEN ACCESS VOOR NEDERLANDSE ONDERZOEKSPUBLICATIES: TIJDSCHRIFTARTIKELEN

Deelrapport 1 van de Haalbaarheidsstudie 100% Open Access voor Nederlandse
Onderzoekspublicaties; 2021; Maurits van der Graaf, Pleiade Management & Consultancy &
Rob Johnson, Research Consulting

Naar 100% Open Access voor Nederlandse Onderzoekpublicaties: Tijdschriftartikelen

Opdrachtgever: Vereniging Samenwerkende
Nederlandse Universiteiten (VSNU)

Financier: Ministerie van OCW

Auteurs: Maurits van der Graaf (Pleiade
Management & Consultancy); Rob Johnson
(Research Consulting)

Email: m.vdgraaf@pleiade.nl

Datum rapport: januari 2021

Acknowledgments

De studie werd uitgevoerd onder supervisie van:
Darco Jansen (VSNU), Gerdien Verheuel (OCW),
Daen Smit (OCW), Hans de Jonge (NWO), Hubert
Krekels (UKB), Arjan Schalken (UKBsis), Lieuwe Kool
(NFU), Gert Jan Kraaikamp (SHB), Gilbert Nunen en
Jurre Laven (SURF), Aline Korterink (KNAW),
Jacqueline Mout (NWO-I).

We willen graag de deelnemers aan de interviews en
groepsdiscussies (zie bijlage F) en de instellingen die
gegevens hebben aangeleverd danken voor hun
deelname aan de studie. Daarbij willen we speciaal
de inspanningen noemen van Chantal den Haan,
Marjan Bakker, Aline Korterink, Gert Jan Kraaikamp
Bianca Kramer en Jeroen Bosman.

HAALBAARHEIDSSSTUDIE NAAR 100% OPEN ACCESS VOOR NEDERLANDSE ONDERZOEKSPUBLICATIES

Dit deelrapport bevat de resultaten van een onderzoek naar de haalbaarheid van 100% Open Access voor Nederlandse tijdschriftartikelen. In een ander deelrapport worden de resultaten m.b.t. academische boeken gepresenteerd. De resultaten zijn gebaseerd op een serie interviews en groepsdiscussies met betrokkenen in Nederland en daarbuiten, op een gegevensverzameling van Nederlandse onderzoeksinstituten en op analyses van enkele relevante datasets.

BELANGRIJKSTE RESULTATEN IN VOGELVLUCHT

- De internationale transitie van de tijdschriftliteratuur van een *pay-to-read* publicatiesysteem met een belangrijk deel van de research artikelen achter tolmuren (Closed Access) naar een Open Access *pay-to-publish* publicatiesysteem vordert gestaag, maar een volledige omslag zal bij gelijkblijvende trends nog zeker 10 jaar of langer duren.
- M.b.t. de Nederlandse situatie is er een duidelijk onderscheid tussen de universiteiten en universitaire medische centra aan de ene kant en buitenuniversitaire instellingen aan de andere kant:
 - De universiteiten en UMC's hebben de krachten gebundeld in het UKB consortium en onderhandelen gezamenlijk met uitgevers over Open Access. Hierdoor zijn VSNU/NFU instellingen verbonden aan het consortium ver in het implementeren van de Gold route binnen Open Access. Het UKB consortium ontzorgt de auteurs zoveel mogelijk d.m.v. Read en Publish overeenkomsten met uitgevers (R&P deals). Daarnaast hebben de universiteitsbibliotheken hun krachten gebundeld in de Green OA route d.m.v. het Taverne-project, waardoor er optimaal gebruik kan worden gemaakt van een gelijknamige clause in de Auteurswet om korte wetenschappelijke werken zoals artikelen vrij toegankelijk beschikbaar te stellen.
 - De verschillende groepen buitenuniversitaire onderzoeksinstituten hebben geen vergelijkbare krachtenbundeling vis-à-vis uitgevers. Hun mogelijkheden om met uitgevers te onderhandelen worden zeer beperkt door schaalgrootte en gebrek aan capaciteit. De Green route binnen Open Access neemt bij veel van deze instellingen een belangrijke plaats in, naast het per artikel financieren van de OA publicatiekosten d.m.v. APC's. Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van buitenuniversitaire instellingen kwam overigens een sterke wens tot deelname aan door het UKB consortium afgesloten licenties met uitgevers naar voren.
- Er worden jaarlijks ongeveer 45.000 artikelen met een Nederlandse (co-)auteur van publieke onderzoeksinstituten geproduceerd:
 - Ca. 29.000 artikelen heeft een Nederlandse *corresponding* auteur van een publieke instelling. Het grootste deel van deze artikelen (76%) hebben een *corresponding* auteur van een VSNU/NFU instelling: de instrumenten van het UKB consortium voor Gold OA (zoals de R&P deals) kunnen hierop van toepassing zijn. Een ander deel van deze artikelen (18%) hebben een *corresponding* auteur van een non-VSNU/NFU instelling. Het gaat om ca. 5200 artikelen. De OA status van deze artikelen hangt af van de OA

instrumenten van de betreffende instelling (sommige non-VSNU/NFU instellingen doen overigens mee met enkele R&P deals van het UKB consortium).

- Het percentage OA artikelen is hoog bij de VSNU/NFU instellingen (ca. 75%). Bij de buitenuniversitaire instellingen varieert dit sterk: sommige (groepen van) instituten rapporteren vergelijkbaar hoge percentages, anderen lagere percentages of beschikken niet over deze gegevens. Overigens heeft Nederland met deze percentages een koploperspositie verworven.
- De jaarlijkse groei van het aantal artikelen door Nederlandse auteurs bedraagt circa 4%.
- In het totaal wordt er ca. 62,4 miljoen euro door de Nederlandse onderzoeksinstituten besteed aan het kunnen lezen en Open Access publiceren van artikelen in peer-reviewed tijdschriften. Daarvan gaat circa 51,5 miljoen euro naar contracten met uitgevers voor tijdschriftenlicenties, waarvan 84% door VSNU/NFU instellingen en 16% door non-VSNU/NFU instellingen. Een kleine 11 miljoen euro wordt besteed aan publicatiekosten van artikelen (APC's) in *full* Gold OA tijdschriften: een ruw geschatte 10 miljoen euro door VSNU/NFU instellingen en ruim 0,9 miljoen euro door non-VSNU/NFU instellingen. Deze laatste uitgaven aan de zogenaamde APC's 'in the wild' worden grotendeels gefinancierd buiten bibliotheekbudgetten om. Met deze gegevens is berekend dat de huidige bibliotheekbudgetten van de universiteitsbibliotheken én de bibliotheekbudgetten van de buitenuniversitaire onderzoeksinstituten ontoereikend zijn om de omslag naar een *pay-to-publish* systeem geheel te financieren bij het huidige prijspeil van APC's. Mede ook omdat het aantal gepubliceerde artikelen jaarlijks blijft groeien, en bij gelijkblijvende APC's dit in een *pay-to-publish* systeem zal leiden tot evenredige kostenstijgingen van contracten met uitgevers.

CONCLUSIES EN OVERWEGINGEN

1. *De vervolgstappen richting 100% OA voor de universiteiten en UMC's tekenen zich uit:* Deze vervolgstappen kunnen grofweg onderverdeeld worden in: (1) managen van de Gold route met Read & Publish deals voor hybride tijdschriften; (2) verbreden van de Gold route met Publish-deals voor *full* Gold OA tijdschriften (P-deals); (3) Diamond- en Contribute-to-Open constructies voor respectievelijk kleinere, *non-profit* en *for-profit* uitgevers en (4) versterken van de juridische basis van de Green route. Er worden voor het zetten van deze vervolgstappen wél forse knelpunten gesignaleerd: (1) de ontoereikendheid van de huidige bibliotheekbudgetten om deze Gold en Diamond stappen te financieren; (2) de problemen die o.i.v. *pay-to-publish* ontstaan door de verschuiving van de kosten naar publicatie-intensieve instellingen; (3) de naar verwachting lange duur van de wereldwijde OA transitie van de tijdschriftenliteratuur, waardoor Nederlandse instellingen zich nog voor vele jaren in een hybride situatie bevinden en zich met twee kostensoorten zien geconfronteerd: kosten voor publiceren van de eigen onderzoeksartikelen én kosten voor toegang tot onderzoeksartikelen achter tolmuren.
2. *Vervolgstappen richting 100% OA voor de buitenuniversitaire onderzoeksinstituten zijn onduidelijk:* Voor de buitenuniversitaire non-VSNU/NFU instellingen zijn momenteel de belangrijkste OA instrumenten het financieren van APC's voor artikelen in Gold OA of hybride tijdschriften (Gold route) en het beschikbaar stellen van de auteursversie of de gepubliceerde versie van het artikel via een repository (Green route). Voor additionele OA instrumenten zullen samenwerkingsverbanden nodig zijn: vervolgstappen in de Gold OA route door middel van onderhandelingen met uitgevers zijn in de praktijk voor de meeste van deze instellingen niet haalbaar vanwege beperkte schaalgrootte en gebrek aan onderhandelingscapaciteit. Ook de implementatie van de Taverne optie voor de Green OA route (indien juridisch van toepassing)

wordt sterk vergemakkelijkt door een samenwerkingsverband. Hoewel sommige (groepen van) instellingen met een versterkte inzet van hun huidige OA instrumenten tot een heel hoog percentage OA zullen kunnen komen, zijn voor de groep buitenuniversitaire instellingen als geheel additionele OA instrumenten zeer wenselijk om een belangrijke impuls kunnen geven aan een significante verhoging van het percentage Open Access artikelen in de komende jaren.

3. Andere overwegingen:

- *Open Access en het systeem van erkennen en waarderen:* In de interviews en groepsdiscussies werd meerdere keren genoemd dat voor de transitie naar OA het systeem van erkennen en waarderen van onderzoekers aangepast dient te worden om het publicatiegedrag van onderzoekers te veranderen. Het is de vraag in hoeverre deze perceptie nog de realiteit weerspiegelt nu - met uitzondering van een enkel vakgebied - vrijwel alle gereputeerde tijdschriften Open Access publiceren mogelijk maken.
- *De betekenis van corresponding auteurs:* In de ontwikkeling van de Gold OA route heeft de *corresponding* auteur een nieuwe verantwoordelijkheid gekregen: de keuze voor publicatie van het artikel via de Gold OA route en daarmee de financiële afhandeling van de publicatiekosten. Er zijn inmiddels enkele voorzichtige bewegingen te zien, die de financiële consequenties van OA publiceren onder alle auteurs verdelen.
- *Convergentie Green OA routes:* Een aantal ontwikkelingen m.b.t. Green OA lijken erop te wijzen dat er een convergentie van de verschillende routes optreedt, die zich richten op RightsRetention. Versterking van de juridische basis van de Green OA route is voor alle instellingen van groot belang. Het is ook van belang voor de door de VSNU/NFU gevolgde Gold OA route via uitgeverscontracten. Dit is – zoals we hebben gezien – een zaak van lange adem, waarbij ongetwijfeld tegenvallers zullen optreden, waardoor mogelijk voor sommige tijdschriftenpakketten overgeschakeld zal moeten worden naar de Green OA route.
- *Schaakspel met uitgevers:* Maatregelen en voorwaarden van de zijde van academia kunnen in veel gevallen rekenen op tegenspel van uitgevers met soms onbedoelde gevolgen. Dit geldt als een belangrijke overweging bij elke vervolgstap vanuit academia richting 100% Open Access: ‘We zijn niet de enige die aan de knoppen draaien’.
- *Prijsontwikkelingen en kostenneutraliteit:* Eerder is gesteld dat uit in dit rapport verzamelde gegevens is af te leiden dat de bibliotheekbudgetten niet toereikend zijn om – bij het huidige prijspeil van publicatiekosten – een volledige overgang naar een *pay-to-publish* systeem te financieren. Dit is ook logisch omdat er nu al ca. 11 miljoen euro betaald wordt voor APC's buiten de bibliotheekbudgetten om. Daarbij komt een mogelijk zich voortzettende stijging in het aantal publicaties per jaar (in de laatste jaren ca. 4%) en recente indicaties van (forse) prijsstijgingen in publicatiekosten berekend door uitgevers. Hierdoor zal de inzet van kostenneutraliteit bij de onderhandelingen met uitgevers naar verwachting in de komende jaren onder druk komen te staan en zal men mogelijk op termijn moeten kiezen tussen óf meer geld voor publicaties óf het maken van keuzes in welke publicaties te financieren en welke via Green OA vrij toegankelijk te maken.

TWEE OVERKOEPELENDE SCENARIO'S VOOR HET NATIONAAL OA BELEID IN DE KOMENDE JAREN MOGELIJK

- *Binnen de huidige constellatie:* Bij instandhouding van de huidige constellatie zullen de VSNU en het UKB consortium verdere stappen kunnen zetten richting 100% OA. In deze constellatie

zijn er mogelijkheden om bij een aantal actielijnen de buitenuniversitaire instituten te betrekken. Publish-deals m.b.t. Gold OA tijdschriften zijn relatief eenvoudig open te stellen voor de buitenuniversitaire instituten. Ook wat betreft acties aangaande de juridische versterking van de Green OA route is het betrekken van buitenuniversitaire instellingen mogelijk. Er zijn argumenten vóór dit scenario: VSNU en het UKB consortium kunnen doorpakken met Open Access en de overige instellingen kunnen deels hierop meeliften. Dit meeliften kan op instellingsniveau gebeuren via de bovengenoemde P-deals en de juridische versterking Green OA en (indien van toepassing) op auteursniveau via dubbelaanstellingen van onderzoekers. In een later stadium kan men dan de eventueel verder vergrote discrepantie tussen de universitaire en buitenuniversitaire instellingen opnieuw bezien in het licht van de dan ontstane situatie.

- *Aanpassen van de huidige constellatie:* Een ander scenario is om de overeenkomsten m.b.t. OA tussen het UKB consortium en uitgevers open te stellen voor non-VSNU/NFU instellingen. Het probleem hierbij is dat er in dit rapport wél een duidelijke behoefte hieraan bij de non-VSNU/NFU instellingen is geconstateerd, maar dat er (op moment van schrijven) geen duidelijk mechanisme m.b.t. de organisatie en financiën hiervoor is ontwikkeld: bij elk van de opties die hiervoor in ogenschouw zijn genomen worden ook forse obstakels voorzien. De in deze rapportage gepresenteerde buitenlandse voorbeelden laat tegelijk zien dat een groei naar een breder (en daardoor heterogener) consortium (eventueel stapsgewijs) niet onmogelijk is.

ZES ACTIELIJNEN VOOR DE VERVOLGSTAPPEN RICHTING 100% OPEN ACCESS

De 45.000 tijdschriftartikelen door Nederlandse auteurs kunnen worden ingedeeld in diverse ‘pakketten artikelen’ (zie voor verdere toelichting hoofdstuk 5). Op basis van deze indeling zijn zes actielijnen ontwikkeld, die hieronder kort worden geschetst en nader uitgewerkt zijn in hoofdstuk 7, paragraaf 7.3:

Gold OA artikelen:

- Voor de artikelen die onder de R&P deals zullen worden gepubliceerd is een actielijn ontwikkeld die gericht is op het managen van diverse kwesties rond deze R&P deals, zoals o.a. het bewaken van de transformatie van de hybride tijdschriften naar full Gold tijdschriften en de kostendistributie tussen deelnemers aan deze deals (actielijn 1).
- Voor de artikelen die in full Gold OA journals zullen worden gepubliceerd is een actielijn ontwikkeld die gericht is op het ontzorgen van de auteurs van deze artikelen door o.a. Publish deals (actielijn 2).

Overige artikelen:

Daarnaast zijn er artikelen die in abonnementstijdschriften zullen worden gepubliceerd, artikelen van non-VSNU/NFU auteurs en artikelen van Nederlandse coauteurs met een buitenlandse *corresponding* auteur. Onder deze artikelen bevinden zich nu nog Closed Access artikelen die de kloof tussen het nu bereikte OA percentage en het gewenste percentage van 100% OA vormen. Hiervoor zijn de volgende actielijnen ontwikkeld:

- Artikelen in tijdschriften van Nederlandse *for-profit* uitgevers met een hoog percentage artikelen van Nederlandse auteurs: hiervoor is een actielijn ontwikkeld die erop gericht is om door middel

van *Contribute to Open Access* constructies deze tijdschriften te ondersteunen teneinde de diversiteit in het uitgeverlandschap te behouden (actielijn 3).

- Artikelen in tijdschriften van Nederlandse *not-for-profit* uitgevers, zoals Nederlandse wetenschappelijke genootschappen: hiervoor is een actielijn ontwikkeld om deze tijdschriften te sponsoren via het platform openjournals.nl (actielijn 4)
- Een versterking van de Green OA route door o.a. de juridische basis voor RightsRetention te verstevigen. De Green OA route is met name van belang voor (1) artikelen door non-VSNU/NFU auteurs, die momenteel beperkte mogelijkheden hebben voor Gold OA, (2) artikelen in tijdschriften van buitenlandse uitgevers met een klein percentage artikelen van Nederlandse auteurs, en (3) artikelen door Nederlandse coauteurs met een buitenlandse *corresponding* auteur (actielijn 5).

Tenslotte is er een zesde actielijn ontwikkeld met als doel de Nederlandse onderzoeksinstituten beter te equiperen voor een *pay-to-publish* systeem met als een van de mogelijke acties de ontwikkeling van een informatiesysteem onderzoekspublicaties.

De reikwijdte van de voorgestelde actielijnen zal verschillen onder de bovengenoemde overkoepelende scenario's, met mogelijk als uitzondering van de actielijnen rond Green OA en rond P-deals voor *full* Gold OA tijdschriften.

SLOTSOM

In de studie stonden twee onderzoeksvragen centraal, die gelet op het bovenstaande als volgt beantwoord kunnen worden:

- De haalbaarheid van 100% Open Access voor tijdschriftartikelen door Nederlandse auteurs vereist een andere inzet van financiële middelen en is gebaat bij schaalgrootte in de Gold én Green OA route, terwijl e.e.a. niet los gezien kan worden van de internationale ontwikkelingen.
- Een breder opererend consortium is gewenst door alle partijen, maar is complex in de uitvoering en vereist een breed gedragen commitment en landelijke sturing.

STUDY INTO THE FEASIBILITY OF 100% OPEN ACCESS FOR DUTCH RESEARCH PUBLICATIONS

This report describes the results of a study into the feasibility of 100% Open Access for Dutch journal articles. The results regarding academic books are presented in another report. The results are based on a series of interviews and group discussions with stakeholders and experts in the Netherlands and abroad, on a data collection of Dutch research institutions and on analysis of several relevant datasets.

MAIN RESULTS AT A GLANCE

- The international transition of the journal literature from a pay-to-read publication system with a significant proportion of the research articles behind paywalls to an Open Access pay-to-publish publication system progresses steadily, but a complete turnaround will take at least another 10 years or more if the current trends remain unchanged.
- In the Dutch situation, a clear distinction can be made between the universities and university medical centres on the one hand and non-university research institutions on the other hand:
 - The universities and university medical centres have joined forces in the UKB consortium, which conducts negotiations with publishers about Open Access. Therefore, the institutions participating in the consortium have achieved considerable results in the implementation of the Gold route toward Open Access. The Read & Publish deals by the UKB consortium unburden authors as much as possible. In addition, the University libraries have joined forces with regard to the Green OA route in the so-called Taverne project. This project enables the universities to make optimal use of a clause in the Dutch copyright law which allows authors to make their short scientific publications freely available.
 - The non-university research institutions do not have a comparable bundling of forces vis-à-vis publishers. Their ability to negotiate with publishers is therefore very limited because of their limited scale and lack of capacities. The Green route to Open Access is for many of these institutions the most important route, next to financing publication cost per article with APCs. Discussions with representatives of non-university institutions revealed a strong wish to participate in the licenses concluded by the UKB consortium.
- About 45,000 articles with a Dutch (co-) author from public research institutions are produced annually:
 - Ca. 29,000 articles have a corresponding Dutch author from a public research institution. The majority of these articles (76%) has a corresponding author from a VSNU/NFU institution: the instruments of the UKB consortium for Gold OA (such as the R&P deals) therefore may apply. About 18% (approximately 5200 articles) have a corresponding author from a non-university institution. The OA status of these articles depends on the OA instruments of the individual institutions (it has to be noted that some non-university institutions participate in a few R&P deals of the UKB consortium).
 - The percentage of OA of these articles is high at VSNU/NFU institutions (approx. 75%). At non-university institutions this percentage varies greatly: some (groups of) institutions achieve similar high percentages; other institutions report lower percentages or do not

have these data available. Incidentally, the Netherlands has acquired a leading position with these OA percentages.

- In total, the expenditures by Dutch research institutions for accessing scientific literature and for publishing Open Access articles in peer-reviewed journals amount to approximately 62.4 million euro. 51.4 million euro is spent on contracts with publishers for journal licences: of this amount, about 84% is spent by the VSNU/NFU institutions, and 16% by the non-university institutions. In addition, an estimated EUR 11 million is spent on APCs for publications in *full* Gold OA journals (so-called APCs 'in the wild'), largely outside the library budgets. This figure is the combination of a rough estimate of €10 million spent by VSNU/NFU institutions and 0,9 million euro by non-UKN/NFU institutions. Based on these data, one can calculate that the current library budgets of the university libraries and the library budgets of the non-university research institutions taken together are insufficient to fully finance the transition to a pay-to-publish system at the current price levels of APCs. The annual growth of the number of articles by Dutch authors will – even with stable APC price levels – eventually lead to increasing cost levels in a pay-to-publish system.

CONCLUSIONS AND CONSIDERATIONS

1. *The next steps towards 100% OA for the universities and UMCs are clear:* These next steps can be categorized into: (1) monitoring the Gold route with Read & Publish deals for hybrid journals; (2) expanding the Gold route with Publish deals for Gold OA journals; (3) Diamond and Contributor-to-Open constructions for smaller, non-profit, and for-profit publishers respectively and (4) strengthen the legal basis of the Green route. However, there are significant hurdles in taking these steps: (1) the inadequacy of the current library budgets to finance these Gold and Diamond steps; (2) the problems of the pay-to-publish system due to the shift of costs to research-intensive institutions; (3) the expected long duration of the worldwide OA transition of journal literature, as a result of which Dutch institutions will find themselves in a hybrid situation for many years and will be faced with two types of costs: costs for OA publishing of their articles and costs for accessing content behind pay-walls.
2. *Follow-up steps towards 100% OA for the extra-university research institutions are unclear:* for the non-university institutions, the most important OA instruments are financing APCs for articles in Gold OA (Gold route) or hybrid journals and publishing the author version of the article via a repository (Green route). For additional OA instruments, partnerships will be necessary: next steps in the Gold OA route through negotiations with publishers are not feasible for many of these institutions due to the lack of scale and negotiating capacity. Also, partnerships with other institutions will greatly facilitate an optimal use of the Taverne clause in the Dutch copyright law (Green OA route). Although some (groups of) institutions will achieve a high percentage of Open Access by increasing their efforts using the same instruments, for the group of non-university institutions as a whole additional OA instruments are strongly desirable in order to give an important impulse to a significant increase in the percentage of their Open Access articles in the near future.
3. *Other considerations:*
 - *Open Access and the system of recognition and rewards:* in the interviews and group discussions it was mentioned several times that the system of recognition and rewards of researchers needs to be changed in order to bring about a change in the publication behaviour of researchers regarding Open Access. However, it is questionable if this argument still reflects reality as - with perhaps the exception of some fields - virtually all high-quality journals make Open Access publishing possible.

- *The meaning of corresponding authors:* in the development of the Gold OA route, the corresponding author has been made responsible for the choice to publish the article via the Gold OA route and thus is responsible for the publication costs. There are now some movements visible that spread the financial consequences of OA publishing among all authors.
- *Convergence of Green OA routes and Green as a fall-back option:* several developments regarding Green OA indicate that there might be a convergence of different options that focus on RightsRetention. Strengthening the legal basis of the Green OA route is considered important for all institutions. It is also considered important in relation to the Gold OA route by means of contracts with publishers as is followed by the VSNU/NFU institutions. This route - which as stated above might take 10 years or more – will undoubtedly see some setbacks, as a result of which OA publishing in some journals might have to switch to the Green OA route.
- *Game of chess game with publishers:* Steps with the aim to stimulate OA on the part of academia do sometimes encounter countermeasures by publishers and sometimes result in unintended consequences. When designing the next steps towards 100% Open Access by academia, this should be an important consideration: academia is not the only party that tries to influence the system.
- *Price developments and cost neutrality:* As stated earlier, the data collected in this report indicates that library budgets are not sufficient to finance a full transition to a pay-to-publish system at the current price level of publication costs. This is also logical, because around 11 million euros are already being paid for APCs outside the library budgets. In addition, there may be a continuing increase in the number of publications per year (approx. 4% in recent years) and recent indications of (significant) increases in publication costs calculated by publishers. As a result, the condition of cost neutrality in negotiations with publishers is expected to come under pressure in the coming years, and in the long term it may be necessary to choose between either more funds for OA publications or making choices which publications to finance.

TWO UMBRELLA SCENARIOS FOR A NATIONAL OPEN ACCESS POLICY IN THE COMING YEARS

- *Within the current setting:* if the current setting is maintained, the VSNU and the UKB consortium will be able to take further steps towards 100% OA. In this scenario, the OA policy of the non-university institutes might stagnate. However, within this setting, there are possibilities for the UKB consortium to involve the non-university institutes in a number of action lines. Publish deals regarding Gold OA journals are relatively easy to open to non-university institutes. Involvement of non-university institutions is also possible with regard to possible actions regarding reinforcing the legal basis of the Green OA route. There are several arguments in favour of this scenario: VSNU and the UKB consortium can press ahead with Open Access and the other institutions can benefit from their efforts. These benefits can be reaped at the institutional level via Publish-deals and collaboration regarding the legal reinforcement of Green OA and at the author level via double affiliations of researchers (if applicable). At a later stage, the discrepancy between the Open Access situation of publications by university and non-university institutions can then be reconsidered in the light of the options that then arise.
- *Adapting the current setting:* Another option is to open the agreements regarding OA between the UKB consortium and publishers to non-university institutions. The problem is that in this report a clear need for this has been identified among the non-university institutions, but that (at the time of writing) no clear mechanism has been developed for this: each of the options that has been considered has significant obstacles.

SIX ACTION LINES FOR THE NEXT STEPS TOWARDS 100% OPEN ACCESS

The 45,000 journal articles by Dutch authors can be divided into various "sets of articles" (see Chapter 5 for further explanation). Six action lines have been developed on the basis of this classification, which are briefly outlined below and further elaborated in Chapter 7, Section 7.3:

Gold OA Articles:

- For the articles that will be published under the R&P deals, an action line has been developed that is aimed at managing various issues surrounding these R&P deals, such as monitoring the transformation of hybrid journals to full Gold journals and the distribution of costs between participants in these deals (action line 1).
- An action line has been developed for the articles that will be published in full Gold OA journals, aimed at unburdening the authors of these articles through Publish deals (action line 2), among others.

Other articles:

In addition, there are articles that will be published in subscription journals, articles by non-VSNU/NFU authors and articles by Dutch co-authors with a non-Dutch corresponding author. Among these 'sets of articles', there are still Closed Access articles that form the gap between the OA percentage now reached and the aimed-for 100% OA. The following action lines have been developed for this:

- Articles in journals of Dutch *for-profit* publishers with a high percentage of articles by Dutch authors: an action line has been developed that is aimed at supporting these journals by means of 'Contribute to Open Access' constructions in order to maintain the diversity in the publishing landscape (action line 3).
- Articles in journals from Dutch *not-for-profit* publishers, such as Dutch scientific societies: an action line has been developed for this purpose to sponsor these journals via the openjournals.nl platform (action line 4)
- Strengthening the Green OA route by strengthening the legal basis for RightsRetention and some other actions. The Green OA route is particularly important for (1) articles by non-VSNU/NFU authors, who currently have limited options for Gold OA, (2) articles in journals of non-Dutch publishers with only a small percentage of articles by Dutch authors, and (3) articles by Dutch co-authors with a non-Dutch corresponding author (action line 5).

Finally, a sixth action line has been developed with the aim of better equipping Dutch research institutions for a pay-to-publish system, with one of the possible actions being the development of an information system for research publications.

The scope of the proposed action lines will differ under the above umbrella scenarios, with the possible exception of the action lines around Green OA and P-deals for full Gold OA journals.

FINALLY

The study focused on two research questions, which in view of the above can be answered as follows:

- The feasibility of 100% Open Access for journal articles by Dutch authors requires a reallocation of financial resources and benefits from increasing the scale in both Gold and Green OA route, while this cannot be seen in isolation from international developments.
- A broader operating consortium is seen as desirable by all parties but is complex in its implementation and therefore will require a broad commitment and management at a national level.

Managementsamenvatting.....	2
Management summary	7
1. Inleiding	15
1.1 Introductie onderzoek	15
1.2 Business case OA.....	16
2. Opzet studie	17
3. Stand van zaken Open Access wereldwijd	18
3.1 Synopsis	18
3.2 Analyse van het landschap internationale tijdschriften	19
3.3 Trendanalyse volgens Piwowar e.a.....	20
3.4 Trends in OA 2013-2019.....	21
3.5 Analyse van het krachtenveld m.b.t. Open Access	22
3.6 Twee toekomstscenario's om rekening mee te houden	23
4. Welke vervolgstappen richting OA voorzien buitenlandse consortia?.....	24
4.1 Synopsis.....	24
4.2 Read & Publish deals	27
4.3 Publish deals	31
4.4 Rol onderzoeksfinanciers	32
4.5 Subscription-only journals, long tail publishers, Diamond journals	33
4.5 Lange termijn visie voor consortia	35
5. Situatie in Nederland cijfermatig en beleidsmatig bezien	36
5.1 Synopsis.....	36
5.2 Overzicht groepen publieksgefinancierd onderzoek	39
5.3 Aantallen onderzoekspublicaties en hun OA status	41
5.4 Enough money in the system?	45
5.5 Beleid en stakeholders	46
6. Situatie in Nederland door de ogen van vertegenwoordigers onderzoeksinstituten	50
6.1 Synopsis.....	50

6.2 Groepsdiscussies m.b.t. tijdschriftartikelen	53
6.2.1 Opzet groepsdiscussies	53
6.2.2 Initiële reacties in de eerste ronde	53
6.2.3 Resultaten tweede ronde groepsdiscussies	56
6.3 Groepsdiscussies m.b.t. SSH artikelen	57
6.3.1 Inleiding	57
6.3.2 Publicatieculturen in Sociale en Geesteswetenschappen	57
6.3.3 Routes naar OA voor SSH tijdschriftartikelen	57
6.4 SWOT analyses m.b.t. opening van UKB overeenkomsten voor andere instellingen	59
6.4.1 SWOT analyse van een nationaal opererend UKB consortium	59
6.4.2 SWOT andere opties openen UKB deals	64
6.4.3 SWOT analyse van het 0-scenario (geen verder actie)	67
7. Discussie en voorgestelde actielijnen	67
7.1 Inleiding	68
7.2 Bespreking van de twee overkoepelende scenario's	68
7.3 Zes actielijnen voorgesteld	69
Verder stappen buitenlandse consortia	69
Overzicht actielijnen	69
1. Managen R&P deals	71
2. Uitbouwen Gold OA route: Publish deals voor Gold OA tijdschriften	71
3. Meersporenstrategie voor abonnementstijdschriften	72
4. Diamond route voor tijdschriften van Nederlandse not-for-profit uitgevers	73
5. Green OA route – juridische basis en het repository netwerk versterken	73
6. Randvoorwaarden pay-to-publish creëren	73
Tabel 1 Twee toekomstscenario's voor het internationale publicatiesysteem	23
Tabel 2 Schets zeven groepen publieksgefinancierd onderzoek	39
Tabel 3 Samenvatting verzamelde gegevens van de verschillende groepen onderzoeksinstituten	40
Tabel 4 Publicatieculturen SSH (<i>Onderzoek Publicatieculturen Sociale en Geesteswetenschappen</i> , 2016)	57
Tabel 5: Overzicht publicatieculturen per vakgebied (Bosman & Kramer, 2019)	57
Tabel 6 Schets consortiumschillenmodel	59
Tabel 7 SWOT nationaal opererend consortium	60
Tabel 8 SWOT analyses bilaterale overeenkomsten op basis van UKB deals	64
Tabel 9 SWOT analyse nationale rol voor UKB consortium	65
Tabel 10 SWOT analyse onderbrenging bibliotheekvoorziening buitenuniversitaire instellingen bij universiteiten	66
Tabel 11 SWOT 0-scenario	67
Tabel 12 Overzicht zes voorgestelde actielijnen	70

Figuur 1 Aantal titels per type tijdschrift	19
Figuur 2 Percentage artikelen per type tijdschrift	19
Figuur 3 Uitgevers gerangschikt naar aantal 2019 artikelen	19
Figuur 4 OA status artikelen in 2019 en verwacht in 2025	20
Figuur 5 Trends in OA [Dimensions]	21
Figuur 6 Overzicht aantallen artikelen en OA status	43

1. INLEIDING

1.1 INTRODUCTIE ONDERZOEK

Het Nederlandse Open Access beleid is tot nog toe erg succesvol gebleken: Nederland heeft een koplopperspositie verworven, die o.m. geïllustreerd wordt door de verwachting dat vanaf 2020 ca. 75% van de onderzoeksartikelen met een onderzoeker van een Nederlandse universiteit of Universitair Medisch Centrum als auteur Open Access wordt gepubliceerd.

Hoe nu verder? Dat is de fundamentele onderzoeksvraag die ten grondslag ligt aan de opdracht van deze haalbaarheidsstudie naar de mogelijkheid om 100% Open Access te realiseren. Het gaat om twee gerelateerde vragen:

- Concrete aanbevelingen om de laatste stappen naar 100% Open Access te realiseren volgens het principe ‘goud waar het kan, groen waar het moet’;
- De voor- en nadelen, uitdagingen en concreet te zetten stappen om te komen tot Open Access onderhandelingen op landelijke schaal, breder dus dan het huidige UKB consortium.

Het onderzoek is uitgevoerd door Maurits van der Graaf van Pleiade Management & Consultancy en Rob Johnson van Research Consulting onder supervisie van een begeleidingscommissie bestaande uit: Darco Jansen (VSNU), Gerdien Verheuvél (OCW), Hans de Jonge (NWO), Hubert Krekels (UKB), Arjan Schalken (UKBsis), Lieuwe Kool (NFU), Gert Jan Kraaikamp (SHB), Gilbert Nunen en Jurre Laven (SURF), Aline Kortering (KNAW), Jacqueline Mout (NWO-I).

In het rapport worden enkele termen en uitdrukkingen gebruikt, die hieronder toegelicht worden:

- Gold: Gold OA houdt in dat de publicatie door de uitgever OA gepubliceerd wordt op basis van betaling van de publicerende partij.
- Diamond: Diamond OA – ook wel gesponsord OA genoemd – houdt in dat de publicatie door de uitgever OA gepubliceerd wordt en de kosten daarvan gedragen worden door sponsors.
- Green: Dit betreft Open Access beschikbaarstelling buiten de uitgever om d.m.v. een repository van ofwel het betreffende artikel in de gepubliceerde versie (Version of Record) ofwel het manuscript na peer review, het zogenaamde Author Accepted manuscript (AAM).
- Gold OA journals: deze tijdschriften worden ook wel *full* OA journals genoemd. Het betreft tijdschriften die geheel OA zijn en gefinancierd door APC's.
- Hybride tijdschriften: hybride tijdschriften zijn tijdschriften met een abonnementsmodel die daarnaast ook OA artikelen tegen betaling mogelijk maken.
- APC's: voluit *article processing costs* – de publicatiekosten voor een Open Access artikel.
- Read & Publish deal: dit betreft een overeenkomst m.b.t. hybride tijdschriften, waarbij de kosten voor het abonnement en het publiceren van OA artikelen in één contract zijn ondergebracht.
- Publish deal: dit betreft een overeenkomst met betrekking tot *full* Gold OA tijdschriften, waarbij de publicatiekosten (APC's) in een contract zijn ondergebracht..
- *Money in the system*: dit is een veel gebruikt statement dat gebaseerd is op een artikel waarin beargumenteerd werd dat er voldoende geld in het wereldwijde systeem aanwezig is dat besteed wordt aan tijdschriftabonnementen om een transitie naar Open Access te bekostigen op basis van € 1200 per artikel (Schimmer et al., 2015).

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- Elk hoofdstuk begint met een synopsis: een korte toelichting welke elementen van de studie worden besproken en de conclusies die daaruit worden getrokken.
- Het rapport start met twee hoofdstukken met internationale gegevens (hoofdstuk 3 en 4).
- In de volgende hoofdstukken ligt de focus op Nederland: in hoofdstuk 5 worden de belangrijkste cijfers toegelicht in het licht van het beleid en de beleidsinstrumenten van belangrijkste stakeholders en in hoofdstuk 6 worden de resultaten van groepsdiscussies gepresenteerd en SWOT analyses van diverse opties om het UKB consortium open te stellen voor buitenuniversitaire onderzoeksinstituten.
- In het slothoofdstuk worden de aanbevelingen voor mogelijke verdere acties in de vorm van twee overkoepelende scenario's en zes actielijnen gepresenteerd.
- In een apart cahier zijn de bijlagen opgenomen met meer gedetailleerde gegevens over de verschillende onderdelen van deze haalbaarheidsstudie.

1.2 BUSINESS CASE OA

De transitie van het oorspronkelijk *pay-to-read* publicatiesysteem naar een Open Access systeem, dat tenminste ten dele ook een *pay-to-publish* systeem behelst, is complex en vereist veel menskracht en soms additionele financiële middelen. Het belang van Open Access weegt daar echter ruimschoots tegenop:

- **Méér views en méér citaties voor OA artikelen:** Twee studies vergeleken OA en Closed Access artikelen met elkaar: OA artikelen krijgen 60% meer views (Piwowar et al., 2019) en 18% meer citaties (Piwowar et al., 2018).
- **Maatschappelijke behoefte aan laagdrempelig toegankelijke wetenschappelijke informatie:** in een studie onder gebruikers van wetenschappelijke OA artikelen bleek dat 43% zelf geen onderzoeker was: een deel (15%) was werkzaam in een organisatie waarbij onderzoek een rol speelt, een andere deel (28%) kan worden aangeduid als algemeen publiek (Wirsching et al., 2020). Deze behoefte aan wetenschappelijke informatie van buiten de wetenschappelijke wereld komt ook naar voren uit een zeer succesvol pilotproject van de Koninklijke Bibliotheek, waarbij wetenschappelijke content wordt aangeboden aan onderwijsprofessionals, die daar tot voor kort geen toegang toe hadden (zie verder bijlage D7).
- **Bijdragend aan innoverend vermogen:** Zoals staatssecretaris Dekker in zijn [brief](#) van 15 november 2013 stelt, bevordert Open Access de uitwisseling en circulatie van kennis, wat bijdraagt aan het innoverend vermogen van Nederland.

2. OPZET STUDIE

Voor deze haalbaarheidsstudie werden de volgende methoden ingezet:

- Ten aanzien van de internationale situatie:
 - Analyse van een dataset van internationale wetenschappelijke tijdschriften
 - Tweetal trendanalyses m.b.t. Open Access, waarvan een uit de literatuur, en de andere een voor dit onderzoek uitgevoerde trendanalyse.
 - Krachtenveld analyse van de marktpartijen m.b.t Open Access (mede op basis van interviews met experts).
 - Een reeks interviews met buitenlandse consortia die eveneens Open Access nastreven, aangevuld met enkele interviews met buitenlandse experts.
- Ten aanzien van de Nederlandse situatie:
 - Dataverzameling over onderzoeksgegevens, gegevens over artikelen en bestedingen aan tijdschriftlicenties van zeven onderscheiden groepen publieke onderzoeksinstellingen in Nederland.
 - Een analyse van gegevens over de door Nederlandse auteurs gepubliceerde tijdschriftartikelen gebaseerd op gegevens uit Web of Science en Scopus
 - Op de voorgaande twee gegevensreeksen gebaseerde financiële calculaties over de mogelijkheden om de transitie naar een *pay-to-publish* Open Access systeem uit de huidige bibliotheekbudgetten te financieren.
 - Een overzicht van het Nederlandse OA beleid tot nog toe, gebaseerd op interviews met stakeholders en desk research.
 - Groepsdiscussies met vertegenwoordigers van *research performing* instituten verdeeld over de zeven onderscheiden groepen onderzoeksinstellingen.
 - Groepsdiscussies en enkele interviews gefocust op publicaties in de Sociale en Geesteswetenschappen (SSH) met wetenschappers zelf en vertegenwoordigers van bibliotheken en andere stakeholders.

In het totaal deden 68 deelnemers mee aan de groepsdiscussies en/of de interviews, terwijl 41 instellingen gegevens aanleverden over bestedingen aan tijdschriftlicenties en over hun artikelenproductie.

3. STAND VAN ZAKEN OPEN ACCESS WERELDWIJD

3.1 SYNOPSIS

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van:

- Analyse van een dataset van internationale wetenschappelijke tijdschriften
- Tweetal trendanalyses m.b.t. Open Access, waarvan een uit de literatuur, en de andere een voor dit onderzoek uitgevoerde trendanalyse.
- Krachtenveld analyse van de marktpartijen m.b.t Open Access (mede op basis van interviews met experts).

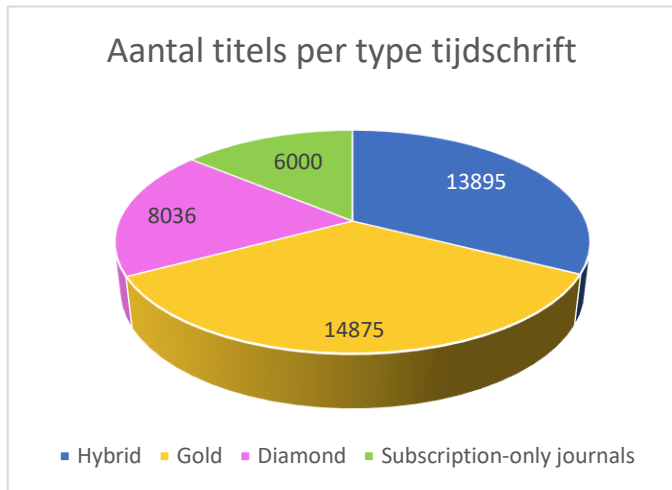
Deze analyses leiden tot een schets van een tweetal toekomstscenario's voor de internationale ontwikkelingen rond Open Access, waarmee het Nederlandse OA beleid rekening dient te houden:

- Een scenario waarbij de transitie van het oorspronkelijke read-to-publish systeem naar een volledig pay-to-publish Open Access publicatiesysteem nog wel 10 jaar duurt. Volgens dit scenario zouden over ongeveer 10 jaar de hybride tijdschriften geswitcht zijn naar Gold OA tijdschriften, het abonnementsmodel voornamelijk beperkt zijn tot tijdschriften met redactionele inhoud en/of vaktijdschriften en Green OA slechts van beperkte betekenis zijn.
- Een scenario waarin wereldwijd er over 10 jaar nog steeds een belangrijk deel ($\pm 40\%$) van de onderzoeksartikelen zich achter tolmuren bevindt en Green OA daarom nog steeds van belang is.

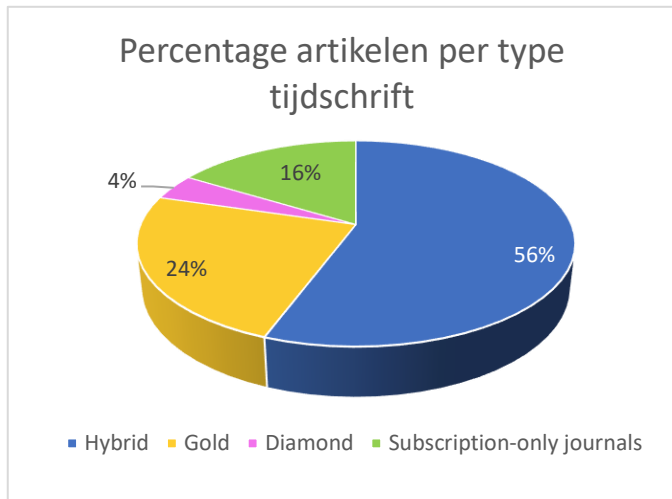
3.2 ANALYSE VAN HET LANDSCHAP INTERNATIONALE TIJDSCHRIFTEN

Er zijn ca. 42.500 actieve peer-reviewed wetenschappelijke tijdschrifttitels, waarvan 33.100 Engelstalig en 9.400 niet-Engelstalig. Het aantal titels groeit met ca. 5% per jaar (Johnson, R. et al., 2018). In de figuren 1 t/m 3 zijn de belangrijkste kenmerken weergegeven. De gepresenteerde getallen zijn gebaseerd op een analyse van de QOAM dataset (van der Graaf, 2020).

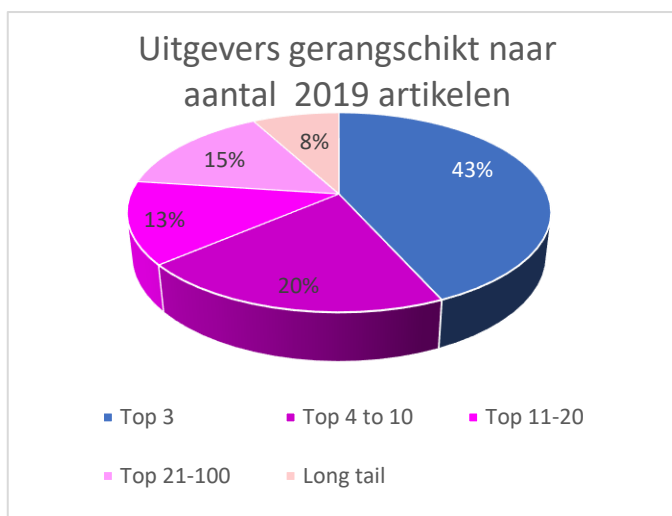
- **Hybride tijdschriften** publiceren ongeveer 66% van de artikelen in 2019 en worden uitgegeven door een relatief beperkt aantal uitgevers (n=256). Dit beperkte aantal uitgevers dat hybride tijdschriften uitgeeft, is begrijpelijk: het vergt een belangrijke investering voor uitgevers om OA opties te implementeren in hun distributiesystemen en financiële administratie. Voor uitgevers die slechts een handvol tijdschrifttitels publiceren, is deze investering vaak niet de moeite waard.
- **Gold tijdschriften** (OA met alleen het APC-businessmodel) publiceren ongeveer 24% van de wetenschappelijke artikelen in een groter aantal tijdschrifttitels en worden uitgegeven door iets meer dan 2.900 uitgevers. Dit type tijdschriften is relatief nieuw en snel groeiend: in 2000 waren er slechts een handvol titels met dit businessmodel. E.e.a. heeft geleid tot een geheel nieuwe markt voor APC's naast de markt voor abonnementen.
- **Diamond tijdschriften** publiceren een relatief klein percentage van de jaarlijkse productie van wetenschappelijke artikelen. Deze artikelen worden gepubliceerd door

Figuur 1 Aantal titels per type tijdschrift

Figuur 2 Percentage artikelen per type tijdschrift

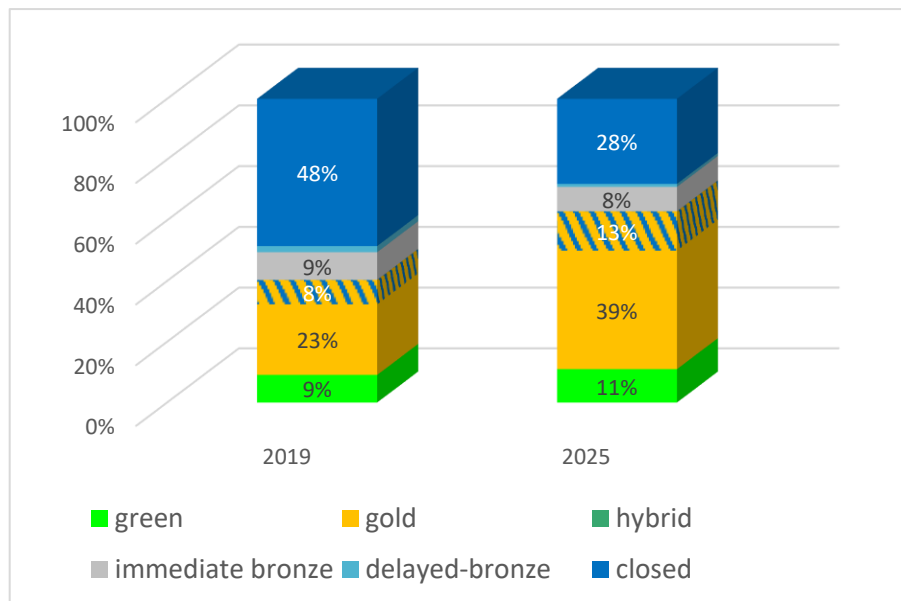
Figuur 3 Uitgevers gerangschikt naar aantal 2019 artikelen

meer dan 3.800 uitgevers. Veel uitgevers van Diamond tijdschriften publiceren slechts een of twee tijdschrifttitels. Overigens zijn de cijfers van het aantal in 2019 gepubliceerde tijdschriftartikelen afgeleid van CrossRef en dus gebaseerd op de toekenning van een DOI per artikel. Walt Crawford maakt een database met OA-tijdschriften en telt artikelen elk jaar gedeeltelijk handmatig (Crawford W., 2020). Hij meldt 332.000 artikelen in 2019 die zijn gepubliceerd door Diamond-tijdschriften, vergeleken met de 125.000 artikelen in deze dataset. Dit betekent dat een groot aantal Diamond-tijdschriften geen DOI's aan hun artikelen toewijzen.

- **Subscription-only tijdschriften:** Deze tijdschriften zijn niet opgenomen in QOAM. Bij deze analyse is uitgegaan van 6.000 titels en een geschat aantal artikelen van 500.000. Het aantal uitgevers is hiervan niet bekend en dus in figuur 3 niet meegenomen.
- **Asymmetrische verdeling uitgevers:** De hier geanalyseerde dataset van QOAM telt ca. 6000 uitgevers. Figuur 3 maakt de verdeling tussen deze uitgevers duidelijk: de grootste 100 uitgevers publiceren meer dan 90% van de 2019 artikelen, een 'long tail' van meer dan 5900 uitgevers (met ruim 20.000 tijdschrifttitels) minder dan 10%.

3.3 TRENDANALYSE VOLGENS PIWOWAR E.A.

Een studie in 2019 gebruikt de Unpaywall dataset om op basis van extrapolatie de situatie wat betreft OA in 2025 te voorspellen (Piwowar et al., 2019). Figuur 4 presenteert deze resultaten:

Figuur 4 OA status artikelen in 2019 en verwacht in 2025

- Het aandeel OA artikelen in Gold, Diamond en hybride tijdschriften dat in 2025 gepubliceerd wordt zal mondiaal 52% bedragen (tegen 32% in 2019). Daarbij komt nog 8% *Bronze* OA (door de uitgever om redenen van marketing open toegankelijk gemaakte content).
- Het aandeel Groen OA van de in 2025 gepubliceerde artikelen zal 11% zijn.
- Sommige uitgevers stellen hun content open direct na publicatie of na een embargo periode (*Bronze* en *delayed-bronze*): het is de verwachting dat dit aandeel in 2025 9% zal zijn (tegen 11% in 2019).
- Tenslotte is de verwachting dat 28% van de artikelen die in 2025 gepubliceerd zal worden Closed Access is.

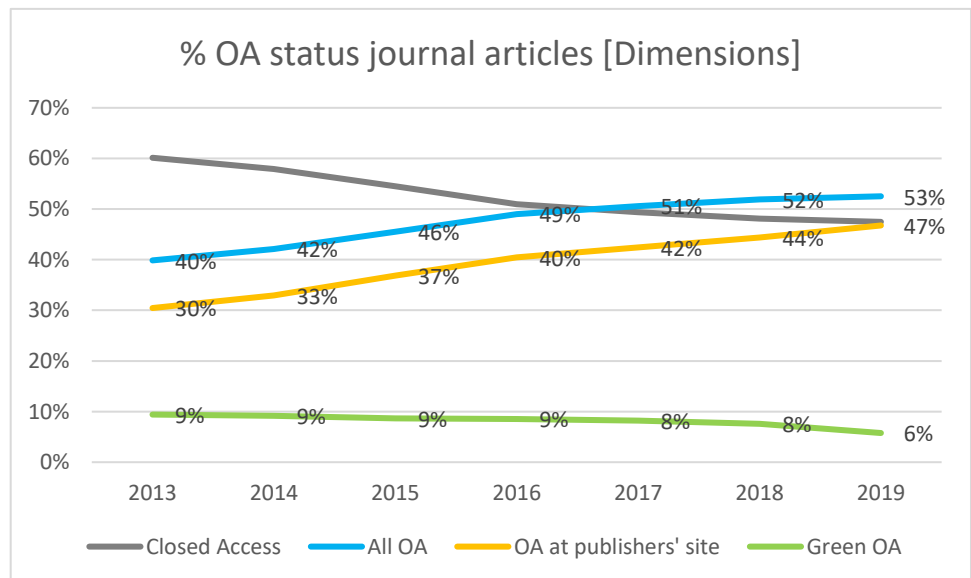
De studie merkt ook op dat in 2019 OA artikelen 60% meer views krijgen dan Closed Access artikelen en voorziet dat in 2025 70% van alle views naar OA artikelen zullen gaan, hetgeen impliceert dat Closed Access artikelen in toenemende mate minder zichtbaar zullen worden.

3.4 TRENDS IN OA 2013-2019

In figuur 5 staan de trends in OA tussen 2013 en 2019 weergegeven voor tijdschriftartikelen in de Dimensions database:

- **OA op de publishers' site in de lift:** Het percentage artikelen dat direct toegankelijk is op de site van de publisher (een optelsom van Gold, Diamond, OA hybrid en 'Bronze OA') stijgt elk jaar en heeft in 2019 hetzelfde niveau bereikt als Closed Access artikelen. Deze verhoudingen worden overigens bevestigd door een zeer recent artikel (Brainard, 2021).
- **Belang Green OA in openstelling Closed Access artikelen:** Het aandeel Green OA is vrijwel constant rond de 8% à 9% (de afname in de laatste 2 jaar is veroorzaakt door de verschillende embargoperiodes). De betekenis van Groen OA dient echter niet onderschat te worden: de 8% tot 9% betekent dat er steeds een relatief groter deel van de artikelen achter de tolmuren via de Green OA beschikbaar worden gesteld.
- **Trendline 'Gold OA':** Wanneer de trendlijn in figuur 5 voor Open Access op de site van de uitgever op basis van lineaire regressie (dus ongewijzigde trend) wordt doorgetrokken, komt deze in 2025 uit op ongeveer 60% (en dus in overeenstemming met de voorspelling van Piwowar) en in 2030 uit op vrijwel 80%.

- **Verschillende snelheden per dataset:** De Dimensions database maakt het mogelijk om dezelfde analyses te doen op een subset van tijdschriften, zoals de set tijdschriften die in PubMed worden opgenomen of de ERA2018 tijdschriftenlijst: een lijst van 25.017

Figuur 5 Trends in OA [Dimensions]

meer gevestigde tijdschrifttitels opgesteld door de *Australian Research Council* t.b.v. de periodieke onderzoeksbeoordeling aldaar. Deze analyses (hier niet getoond) laat zien dat de trends in de PubMed tijdschriften vrijwel dezelfde zijn als voor de gehele Dimensions dataset, maar dat het percentage OA voor de artikelen gepubliceerd in de ERA2018 tijdschriften een stuk lager ligt (ter illustratie: 36% OA op de site van de publisher in 2019).

3.5 ANALYSE VAN HET KRACHTENVELD M.B.T. OPEN ACCESS

Bij ongewijzigde voortzetting van de hierboven genoemde trends zou in 2030 ca. 80% van de artikelen in de gehele databank Dimensions toegankelijk zijn op de site van de uitgever (dus Gold, Diamond en Bronze gecombineerd), terwijl dit voor de artikelen in de ERA2018 tijdschriften ca. 60% zou zijn. Echter, het is onwaarschijnlijk dat deze trend zich ongewijzigd zal voortzetten. Hieronder wordt een krachtenveldanalyse gepresenteerd, die de onvoorspelbaarheid van het gedrag van de verschillende marktpartijen illustreert:

- **Aanbodzijde¹:**
 - **Full Gold tijdschriften:** De voornaamste motor van de transitie zijn tot nog toe de snel groeiende groep van *full* Gold OA tijdschriften: het aantal tijdschrifttitels is enorm gegroeid en ook het aantal artikelen dat in deze tijdschriften wordt gepubliceerd groeit snel.
 - **Druk op abonnementsmodel:**
 - **'Lekkage' door Green OA, social media platforms en piraterij:** Uitgevers van hybride en abonnementstijdschriften worden vooral gedreven door beperking van hun risico's: het abonnementsmodel staat onder druk door 'lekkage' door Green OA, uitwisseling van publicaties op platforms zoals Research Gate en piratensites.
 - **Druk door snelle groei artikelen in full Gold tijdschriften:** er ontstaat eveneens druk op hybride en abonnementstijdschriften omdat een steeds groter deel van de researchartikelen in full Gold tijdschriften wordt gepubliceerd
 - **Effecten transformatieve contracten:** De R&P deals hebben in 2020 geleid tot ca. 90.000 OA artikelen in 2020 (*OA2020 Progress Report, 2020*). Dit betekent dat er in hybride tijdschriften steeds meer Open Access artikelen worden gepubliceerd, die buiten het abonnementsmodel vallen. Een aantal grotere uitgevers passen de prijzen voor hun tijdschriftabbonementen daarop aan².
 - **Internationale onbalans:** De internationale onbalans in zowel ontwikkelingen richting Open Access als de uitgaven aan het publicatiesysteem kunnen een remmende factor vormen voor uitgevers voor het switchen van hun businessmodel. Landen als China en India besteden historisch gezien relatief weinig aan abonnementen, terwijl het aantal artikelen van auteurs in die landen in de laatste jaren zeer sterk is gegroeid. Daarnaast is er een discrepantie in de ontwikkelingen richting OA tussen de landen en werelddelen: zo worden transformatieve R&P deals voornamelijk nagestreefd in Noordwest-Europese landen en de universiteit van Californië, terwijl bij andere consortia dit niet of nauwelijks op de agenda staat.
- **Vraagzijde:**
 - **Onderzoeksfinciers:** De voorwaarden die onderzoeksfinciers stellen aan het OA publiceren zijn een belangrijke drijvende factor. Cruciaal daarin zal hun collectieve kracht daarin zijn zoals o.a. vormgegeven in COAlition S.

¹ Zie voor een vergelijkbare analyse 'Open Access Market Sizing Update 2020' van Deltathink (Pollock, 2020).

² Zo kan uit de gegevens hierover van Wiley afgeleid worden dat het gemiddelde percentage OA artikelen in hun hybride tijdschriften in 2019 12,3% was, dat geleid heeft tot gemiddelde prijsverlaging voor 2021 van 2.8% (Subscription Pricing for Hybrid Journals, 2020)

- **Consortia:** Ook de onderhandelingskracht van Consortia en hun collectieve kracht daarin zal een bepalende factor zijn in de transitie naar OA.
- **Unbundling:** De ontwikkeling van tools zoals Unsub stellen bibliotheken in staat om de waarde van hun abonnement en met name de zogenaamde big deals beter te analyseren. Deze tools zouden een *game changer* kunnen zijn voor bibliotheken en het abonnementsmodel nog verder onder druk kunnen zetten.
- **Effecten COVID:** Tenslotte lijkt de financiering van universiteiten in een aantal landen sterk onder druk te komen te staan als gevolg van de effecten van de COVID pandemie met potentieel ingrijpende gevolgen voor de bibliotheekbudgetten (Fosci, M. et al., 2020).

3.6 TWEE TOEKOMSTSCENARIO'S OM REKENING MEE TE HOUDEN

Gelet op de onvoorspelbaarheid van deze ontwikkelingen wordt aanbevolen om voor het Nederlandse OA beleid rekening te houden twee toekomstscenario's: een scenario waarbij de transitie naar een volledig Open Access publicatiesysteem tot wel 10 jaar duurt én een scenario waarin er over 10 jaar nog steeds een belangrijk deel van de research artikelen zich achter tolmuren bevindt. Deze scenario's staan geschetst in tabel 9 hieronder³.

OA publicatiesysteem in 2030	Hybride publicatiesysteem in 2030
> 80% van de artikelen Open Access op de site van de uitgevers	± 60% van de artikelen Open Access op de site van de uitgevers
Abonnementsmodel voornamelijk beperkt tot tijdschriften met redactionele inhoud en vaktijdschriften	Nog steeds een belangrijk percentage onderzoeksartikelen in subscription-only of hybride tijdschriften
Hybride tijdschriften geswitcht naar Gold	Deel hybride tijdschriften gecontinueerd
Green OA van beperkte betekenis	Green OA blijft van belang

Tabel 1 Twee toekomstscenario's voor het internationale publicatiesysteem

³ De econoom én bibliothecaris van de Universiteit van Californië Jeff Mackie-Mason stelt dat in een pay-to-publish omgeving er concurrentie op prijs van de APC's zal ontstaan tussen journals die een vergelijkbaar prestigieniveau en vakgebied hebben (er zijn altijd meerdere tijdschriften van een vergelijkbaar niveau die matchen met het in te dienen artikel]: het tijdschrift dat de laagste prijs binnene een kwaliteitssegment biedt zal de meeste submissions aantrekken. Editorial boards willen de beste artikelen aantrekken en zullen druk op de uitgever uitoefenen om de APC prijs te verlagen. Hij concludeert dat daarom in een pay-to-publish omgeving de kosten voor het publiceren omlaag zullen gaan (Anderson, R., 2019)

4. WELKE VERVOLGSTAPPEN RICHTING OA VOORZIEN BUITENLANDSE CONSORTIA?

4.1 SYNOPSIS

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van een reeks interviews met vertegenwoordigers van buitenlandse consortia die zich evenals het UKB consortium zich inzetten voor de OA transitie met het oog op de vervolgstappen die zij zetten of denken te gaan zetten richting 100% Open Access. Uit deze interviews kunnen de volgende conclusies afgeleid worden t.a.v. verdere stappen naar 100% OA en t.a.v. vraagstukken met betrekking tot een nationaal consortium.

Geïnterviewde consortia:

- UNIT – Noorwegen
- Jisc – Verenigd Koninkrijk
- KEMÖ & AT2OA-project – Oostenrijk
- FinElib – Finland
- BIBSAM – Zweden
- DEAL – Duitsland

M.B.T. VERDERE STAPPEN NAAR 100% OA

- **Read & Publish deals:**

- **Ontzorging auteurs door R&P deals reden hoog percentage OA artikelen:** Bij alle consortia vormen R&P deals de kern van hun OA beleid. Sinds de start van deze deals zijn de workflows voor de indienende auteurs sterk verbeterd, zodat het OA publiceren van de artikelen voor de auteurs geen extra inspanning vereist. Het gevolg daarvan is dat het percentage OA-artikelen in de landen met een reeks van deze deals sterk is toegenomen en mede daardoor in de orde van grootte van 70% ligt.
- **Wanneer omslagpunt?:** Vrijwel alle respondenten houden rekening met een langdurige transitie naar OA, met name wat betreft de hybride tijdschriften. Deze zal volgens verwachting van de meeste respondenten langer duren dan het oorspronkelijk in Plan S voorziene omslagjaar 2024. Mondiaal gezien is de invloed van de onderzoeksfinanciers verenigd in cOAlition S relatief beperkt: een eerdere analyse schatte de impact van de coalitie op 6% tot 7% van alle publicaties wereldwijd (Quaderi et al., 2019). Uit gegevens van Wiley kan afgeleid worden dat het gemiddelde percentage OA artikelen in 2019 over alle hybride tijdschriften van Wiley gezien 12,3% was⁴. Plan S noemt een percentage van 75% OA content als omslagpunt voor verlaten van een abonnementenmodel voor een tijdschrift. Vandaar dat men rekening dient te houden met een situatie in de komende jaren waarbij slechts een deel van de hybride tijdschriften zal overgaan naar een ander model.

- **Publish deals:**

- **Ontzorging auteurs én gelijk speelveld *full Gold* OA tijdschriften:** Een aantal consortia streven naar Publish deals met *full Gold* OA tijdschriften of hebben al enkele afgesloten. De voordelen voor de aan P deals deelnemende instituten zijn ontzorging in van de auteurs d.m.v. een centraal betalingsmechanismen en een korting op de *listprice* van de APCs. Daarnaast is het creëren van een gelijk speelveld voor Gold OA tijdschriften strategisch van groot belang om de afhankelijkheid van de hybride tijdschriften (en de grote traditionele uitgevers) te verminderen.

⁴ Zie <https://onlinelibrary.wiley.com/library-info/products/journals/hybridpolicy>

- **Financiering is knelpunt:** Het belangrijkste obstakel voor het afsluiten van P deals is dat de in het laatste decennia ontstane APC markt grotendeels buiten de bibliotheekbudgetten om gefinancierd worden. Het afsluiten van deze deals vereist dus verschuivingen tussen onderzoeksbudgetten en bibliotheekbudgetten binnen instellingen. Ook wordt een belangrijk deel van de APCs indirect uit grants van onderzoeksfinanciers gefinancierd, zodat een financiële bijdrage hunnerzijds vaak onontbeerlijk is voor het afsluiten van deze overeenkomsten op consortiumniveau.
- **Twee bewegingen:** Uit de interviews is af te leiden dat de consortia twee bewegingen maken:
 - Men streeft naar onderbrenging van Gold OA tijdschriften door traditionele uitgevers uitgegeven in de met hen overeengekomen R&P deals wanneer deze vernieuwd worden.
 - Men streeft naar het afsluiten van P deals met Gold OA Journal uitgevers. Afgezien van de budgettaire problemen daarbij voor de instellingen blijkt ook dat deze pure Gold OA uitgevers veelal een beperkte sales & marketing staf hebben en dus een beperkte capaciteit om met consortia te onderhandelen.
- **Overige conclusies:**
 - **Diamond modellen op consortiumniveau met tijdschriftuitgevers** bevinden zich nog in een experimenteel stadium (zie o.a. de Jisc deal met Plos⁵). Overigens moet opgemerkt worden dat enkele meer gevestigde Diamond initiatieven zoals SCOAP en OLH reeds ondersteund worden door sommige consortia en onderzoeksfinanciers.
 - **Kleine tijdschriftuitgevers** blijken nauwelijks op de agenda te staan van de geïnterviewde consortia vanwege capaciteitsproblemen bij die uitgevers en/of het feit dat de abonnementen met deze uitgevers veelal door individuele bibliotheken afzonderlijk zijn afgesloten, omdat ze allen voor die instelling relevant zijn.

M.B.T. CONSORTIUM VRAAGSTUKKEN

- **Kostenverdeling van R&P deals tussen consortium deelnemers:** De kosten van de huidige R&P deals blijken bij alle consortia nog voornamelijk op basis van eerdere, historische uitgaven van de deelnemers verdeeld worden. De aanpassing naar een *pay-to-publish* verdeling blijkt in de praktijk erg weerbarstig en levert spanningen op binnen de consortia. De publicatie-intensieve instellingen, die bij een *pay-to-publish* verdeling veel meer moeten gaan betalen, zien zich voor lastige interne budgetverschuivingen geplaagd. De consortia zoeken oplossingen daarvoor in schema's, die de kosten stapsgewijs steeds meer verdelen volgens de publicatiekosten en steeds minder op de oorspronkelijke historische uitgaven. Daarbij pleiten enkele respondenten ervoor dat – ook in een volledige *pay-to-publish* omgeving – instellingen die vrijwel uitsluitend lezen toch blijvend bijdragen aan de kosten.

⁵ In dit rapport worden Contribute to Open constructies zoals in een deel van de Jisc en Plos overeenkomst is benoemd onder de Diamond OA route gerekend, maar het kan evengoed onder Gold OA route worden geschaard.

- **Kleine instellingen** zijn lastig in R&P deals onder te brengen vanwege de verschillende uitgangssituatie t.a.v. de Read component van deze deals, die toegang biedt tot grote tijdschriftpakketten, die veelal niet relevant en betaalbaar zijn voor deze kleinere instellingen. Gevolg kan zijn dat deze instellingen APC's betalen voor OA artikelen in tijdschriften waarop zij ook een abonnement hebben ('double dipping').
- **Opt-in versus opt-out werkwijze:** De meeste consortia blijken - in afwijking van het UKB consortium - met een *opt-in* systeem te werken, wat de positie van een consortium t.o.v. de uitgevers enigszins zwak gemaakt, maar de mogelijkheid voor consortiumdeelnemers om aangehaakt te blijven vergemakkelijkt. De cohesie van een consortium in de transitie naar OA wordt wel bevorderd wanneer er een duidelijke opdracht van de overheid ligt, zoals in het geval van Zweden.
- **Lange termijn rol voor consortia:** Meerdere geïnterviewden zien een belangrijke rol weggelegd voor consortia in een volledige OA omgeving. Men zal ook dan met uitgevers onderhandelen, terwijl er daarnaast taken liggen op het gebied van de financiering van nationale en internationale OA-infrastructuur.

4.2 READ & PUBLISH DEALS

- **Definitie:**
 - Read &-Publish deals zijn overeenkomsten waarbij de uitgever betaling ontvangt voor lezen en voor de OA publicaties gebundeld in één contract.
 - Het *transformatieve karakter* van R&P deals (zie ook tekst kader over cOAlition S hieronder) ligt in het feit dat de middelen, die eerder zijn besteed aan het op abonnementen gebaseerde lezen, omgevormd worden naar middelen voor OA publiceren om zo het businessmodel van hybride tijdschriften te doen veranderen naar Gold OA tijdschriften. Het is in deze transformatieve overeenkomsten uitdrukkelijk de bedoeling dat deze een tijdelijke brug vormen naar pure Publish-deals. Dat laatste betekent overigens voor veel uitgevers dat hun 'customer'-base met 5% tot 10% zal afnemen omdat de zuivere 'Read' instellingen dan geen betalende klanten meer zullen zijn.
 - De kostenneutrale benadering - door alle geïnterviewde consortia nagestreefd - probeert e.e.a. te bewerkstelligen voor dezelfde prijs als de oorspronkelijke abonnementskosten. Echter, er zijn ook R&P deals die in de praktijk meer kosten. Dit geldt vooral voor tijdschriftenpakketten waarin relatief meer gepubliceerd wordt dan gelezen en waar de publicatiekosten van de artikelen niet opwegen tegen de historische kosten voor de abonnementen.
 - Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen de wijze waarop de kosten zijn bepaald richting de uitgever en de wijze waarop de kosten intern worden verdeeld.
 - De R&P deals zijn ook in de praktijk zeer verschillend. In de woorden van een respondent: 'geen enkele overeenkomst is hetzelfde'. De volgende varianten zijn genoteerd: (1) kosten neutraal; (2) meer kosten dan de eerdere Read licentie; (3) de P-component geldt voor een beperkte set tijdschriften; (4) de P-component heeft een maximum ('cap'); (5) de P-component betreft uitsluitend een discount op de APC's; (6) de overeenkomst heeft de vorm van een *offsetting* deal, waarbij de APC's opgeteld aan

cOAlition S is een internationale coalitie van onderzoeksfinanciers met o.m. als doelstelling dat publicaties uit publieksgefinancierd onderzoek Open Access beschikbaar worden gesteld. Daartoe richt de coalitie zich op 3 routes:

- **Transformative arrangement** cOAlition S ondersteunt *Transformative Arrangements* zoals Read & Publish deals tussen instellingen/consortia en uitgevers.
- **Transformative journals:** deze zijn als volgt gedefinieerd: een abonnements- of hybride tijdschrift dat zich inzet voor de transitie naar een volledig OA tijdschrift. De eerder genoemde deadline daarvoor van 2024 is komen te vervallen. Een *transformative journal* dient geleidelijk het aandeel van Open Access-inhoud te vergroten en de abonnementsinkomsten uit betalingen voor publicatiediensten te compenseren teneinde dubbele betalingen te vermijden. Als criteria zijn gesteld: (1) een tijdschrift dient over te gaan naar een OA business model bij 75% OA artikelen; (2) de jaarlijkse groei in OA content dient tenminste 15% per jaar te zijn. Een en ander houdt ook in dat er transparantie wat betreft prijs zal zijn en dat het tijdschrift jaarlijks de voortgang m.b.t. OA zal rapporteren.
- **Rights Retention:** de derde route betreft de zogenaamde *Rights Retention* strategie. Dit betekent dat de overdracht van auteursrechten door een onderzoeker wordt toegestaan indien er voldoende rechten worden behouden om een CC BY-versie van een artikel mogelijk te maken. De strategie voor het behoud van rechten is bedoeld om door cOAlition S gefinancierde onderzoekers te ondersteunen die willen publiceren in hun tijdschrift naar keuze, inclusief abonnementstijdschriften. Onderzoekers dienen aan twee voorwaarden te voldoen: (1) bij indienen van het artikel, dient de uitgever geïnformeerd te worden dat hun ingediende artikel onder een CC BY-licentie valt; (2) tenminste de AAM versie dient OA zonder embargoperiode beschikbaar worden gesteld bij publicatie.

het eind van het jaar worden aftrokken van de kosten voor de Read-licentie van het volgende jaar.

- **Onderscheid R- en P-component:**

- De meeste geïnterviewde consortia maken geen onderscheid tussen de kosten voor de R- en de P-component van de overeenkomst, ook omdat dat in de ogen van de geïnterviewden vrijwel onmogelijk is vanwege de diversiteit van de contracten. Het Noorse consortium UNIT vormt hierop een uitzondering.

- **Historische uitgaven:**

- Alle geïnterviewde consortia gaven aan dat de kosten van de R&P deals zoals doorbelast aan de consortium deelnemers in belangrijke mate gebaseerd zijn op '*historical expenditure*'.
- Alle consortia worstelen met de interne kostenverdeling van de R&P deals. De kostenverdelingsmodellen gebaseerd op de historische uitgaven zijn niet houdbaar wanneer deze overeenkomsten tot een daadwerkelijke transformatie naar een volledig *pay-to-publish* systeem zullen leiden. Meerdere consortia hebben werkgroepen ingericht om met oplossingen te komen.

- **Verschuiving betaalmoment:**

- Een ander belangrijk financieel aspect bestaat uit de verschuiving van het betaalmoment. Historisch gezien werden vóór het begin van het kalenderjaar de bedragen voor de licenties overgemaakt aan de uitgevers. De meerjarencontracten van DEAL met Wiley en SpringerNature verschuiven dit betaalmoment stapsgewijs naar gemiddeld halverwege het jaar, zodat er een belangrijke eenmalige financiële ruimte voor de instellingen ontstaat.

- **Kostenverdeling:**

- **PAR-fee:**

- Het Duitse consortium DEAL drukt de waarde van de R&P contract uit in een PAR (Publish And Read) fee per artikel. In Duitsland ligt deze bij de huidige afgesloten contracten in de orde van € 2700. Deze PAR fee is hoger dan wat bijvoorbeeld Nederland voor vergelijkbare contracten betaalt. Dat komt (1) omdat de historische uitgaven relatief hoger lagen in Duitsland (veel meer lezers) en (2) omdat Nederlandse auteurs een factor 1.7 per FTE meer publiceren dan hun Duitse collega's. Dat laatste wordt veroorzaakt doordat in Duitsland veel grootschalige onderzoeksinfrastructuur is opgezet, met veel medewerkers en relatief weinig publicaties.
- De noodzakelijke her distributie van de kosten door de verschuiving van Read naar Publish betekent dat soms instituten die veel publiceren en dus meer moeten gaan betalen tegenover instituten die vnl. van het Read-gedeelte gebruik maken kunnen komen te staan. Binnen DEAL is aan de deelnemers gevraagd loyaal te zijn aan elkaar en heeft men het volgende mechanisme opgezet: (1) bij de start van het jaar zijn de bijdragen van de deelnemende instellingen gebaseerd op historische uitgaven; (2) aan het eind van het jaar volgt een factuur op basis van het werkelijk aantal gepubliceerde artikelen. Aan instellingen waar deze factuur hoger uitvalt, wordt gevraagd om zoveel mogelijk deze factuur te voldoen. Aan instellingen die minder zouden hoeven te betalen, wordt

aangegeven dat het bedrag dat de méérbetalers alsnog overmaken, naar rato wordt verdeeld onder de minderbetalers. De belangrijkste Duitse onderzoeksfinancier (DFG) heeft aangegeven aan de méérbetalers de PAR-fee's gerelateerd aan DFG grants te zullen betalen, daarmee de extra lasten voor de méérbetalers verlichtend.

- In hoeverre dit model in de praktijk uitpakt, is nog niet bekend. De eerste facturen op basis van het werkelijke aantal gepubliceerde artikelen waren tijdens het interview zeer recentelijk uitgestuurd.
- **Kostenverdeling gebaseerd op de P-component:**
 - Het Noorse UNIT maakt - zoals hierboven genoemd - juist wel onderscheid tussen de kosten voor de R- en P-component. Hoewel momenteel de kostenverdeling nog op historische uitgaven gebaseerd is, voorziet men dat door deze scheiding men de kosten van de P-component wél op basis van het daadwerkelijke aantal gepubliceerde artikelen kan gaan verdelen.
 - Het Zweedse Bibsam liet verschillende kostenverdelingsmodellen onderzoeken (van der Vooren, 2019). Bibsam kent drie groepen deelnemers: universiteiten, onderzoeksinstituten en overheidsinstellingen. Per groep bleek het *pay-to-publish* model de minste verschuiving te geven ten opzichte van de oude kostenverdeling. Maar binnen de groepen zijn er wel grote verschillen tussen méér- en minderbetalers. Binnen Bibsam heeft men inmiddels overeenstemming bereikt over de principes van de nieuwe kostenverdeling. Vervolgens zal deze voor nieuwe overeenkomsten geleidelijk worden ingevoerd. Dit betekent dat binnen de méér-betalende instituten ook een kostenverdeling plaats zal moeten gaan vinden tussen de bibliotheek aan de ene kant en de onderzoeksafdelingen aan de andere kant. Het gekozen kostenverdeelmodel van BBSAM gaat uit van een 'vloer' van 10% voor kleinere en 15% voor grotere instellingen van de totale contractkosten voor alle deelnemers en een verdeling van de overige contractkosten op basis van aantallen artikelen geproduceerd door iedere consortiumdeelnemer.
 - Bij het Oostenrijkse KEMÖ zal men bij vernieuwing van R&P deals het volgende systeem invoeren om een geleidelijke verschuiving van *pay-to-read* naar *pay-to-publish* te bewerkstelligen:
 - Op basis van het aantal publicaties van de afgelopen drie jaar van de aan de R&P deal deelnemende instellingen wordt berekend wat deze betaald zouden moeten hebben op basis van een *pay-to-publish* kostenverdeling.
 - Vervolgens worden de instellingen op basis van deze berekening ingedeeld in categorieën.
 - Voor de vernieuwde R&P deal wordt eveneens uitgegaan van historische uitgaven. De instituten die in de categorie vallen die volgens de *pay-to-publish* berekening méér moeten betalen, dienen vervolgens jaarlijks een verhoging van maximaal 10% te betalen. Mutatis mutandis zouden er ook instituten zijn die een jaarlijkse verlaging tegemoet zouden kunnen zien, ware het niet dat dit voorlopig nog niet aan de orde is gezien de toename van het aantal publicaties in het algemeen.

- Een respondent stelt dat de discussie over dit systeem op zichzelf al waardevol is omdat het leidt tot een bewustwording van dit probleem bij de universitaire bestuurders. Binnen de universiteiten wordt nu gesproken over de mogelijkheid om een deel van de overheadkosten die bij projectfinanciering worden ingehouden door de universiteit door te sluizen naar het bibliotheekbudget om de OA publicatiekosten te financieren.
 - Bij R&P deals die méér kosten dan de eerdere Read licentie, verdeelt FinELib deze additionele kosten volgens het aantal gepubliceerde artikelen.
 - In Finland helpt de overheid een handje bij deze moeizame kostenverdeling tussen veel en minder publicerende instellingen. Instellingen worden gefinancierd door de overheid met een lumpsum, die mede gebaseerd is op een aantal publicaties. Vanaf 2021 zullen de publicaties die OA gepubliceerd zijn voor 20% zwaarder tellen in de bepaling van de hoogte van de lumpsum. Ook in Oostenrijk zijn gesprekken gaande met het ministerie om het aantal publicaties mee te laten tellen bij het bepalen van de lumpsum voor universiteiten en onderzoeksinstituten.
- **Opt-in of opt-out:**
 - De consortia Jisc, UNIT, en FinELib werken met een *opt-in* mechanisme. Dit betekent in de praktijk dat deelnemers voorafgaande aan de ondertekening van het contract dienen te kiezen voor *opt-in*. De andere consortia (Bibsam en KEMÖ) werken net als het UKB consortium met het meer dwingende *opt-out* mechanisme. Het eerstgenoemde systeem zal ertoe leiden dat deelnemers per contract een kosten-baten afweging maken (dus eventueel *cherry-picking*), bij het laatstgenoemde systeem vindt de kosten-baten analyse op geaggregeerd niveau plaats. De *negotiating power* van een *opt-out* consortium zal i.h.a. hoger liggen, terwijl tegelijkertijd het kostenverdelingsmechanisme (nog) belangrijker zal zijn.
- **Heterogeniteit consortiumdeelnemers:**
 - Het Noorse UNIT consortium probeert ook de kleinere onderzoeksinstituten bij de R&P overeenkomsten te betrekken. Deze kleinere instituten hebben geen behoefte aan toegang tot de volledige tijdschriftenpakketten van de grotere uitgevers en hebben daar ook geen budget voor. Om een beter inzicht in de mogelijkheden te krijgen, volgt men de volgende gefaseerde benadering:
 - Stap 1: een inventarisatie van de budgetten, het Open Access beleid en de voorkeuren van deze instituten.
 - Stap 2: een analyse van de aldus verzamelde gegevens met het oog op het bepalen van gemeenschappelijke kenmerken en mogelijk een indeling in verschillende groepen instituten.
 - Stap 3: discussies met uitgevers over de verschillende opties en wat hun ideeën hierover zijn. De respondent ziet een tweetal opties: (1) uitsluitend deelname aan de P-component; (2) groeperen van instituten voor wie een subset van het tijdschriftenpakket van de betreffende uitgever relevant is als R-component.
- **Toekomst voor R&P deals:**

- De R&P deals zijn in principe tijdelijk van aard en – zo stellen meerdere respondenten – dienen geen standaard te worden.
- Vanwege de kostenproblematiek voorziet een respondent dat de R-component van R&P deals bij verlenging ‘ontbundeld’ zal worden.
- COAlition S stelt dat transformatieve R&P deals in 2024 dienen te leiden tot een verandering van het businessmodel van hybride tijdschriften. Meerdere respondenten zagen dit vooral als een drukmiddel, maar voorzagen dat de gewenste omslag later zou plaatsvinden.

4.3 PUBLISH DEALS

- **Definitie:**

- Publish-deals zijn deals met Gold journal publishers. De belangrijkste reden om deze overeenkomsten af te sluiten is om de barrières weg te nemen voor onderzoekers om in deze tijdschriften te publiceren en zo een ‘*level playing field*’ voor deze tijdschriften te creëren. Voor tijdschriften die onder de R&P deals vallen zijn immers de workflows m.b.t. indienen en publiceren van de artikelen voor de auteurs meestal goed geregeld. Wanneer een auteur echter in een Gold OA Journal publiceert krijgt hij/zij momenteel te maken met de administratieve afhandeling van de factuur en het vinden van financiering ervoor.
- Vrijwel alle uitgevers met hybride tijdschriften en R&P deals hebben ook een portfolio met *full* Gold OA journals. Meerdere consortia proberen om ook deze tijdschriften mee te nemen in de R&P overeenkomst omdat een steeds groter aandeel van artikelen zich in *full* Gold OA tijdschriften worden gepubliceerd. Dit is in enkele gevallen inmiddels gelukt.

- **Voordelen van een Publish-deal:**

- UNIT heeft inmiddels enige ervaring opgedaan met een Publish-deal en noemt de volgende voordelen:
 - Wegnemen van de barrières voor auteurs en daardoor een ‘*level playing field*’ voor Gold journals
 - Korting op de APC’s
 - Centrale betaling en facturering (dus minder administratieve inspanningen aan zowel de uitgeverszijde als aan de zijde van de instellingen)
 - Workflow voor de auteurs
- De voordelen van een P-deal door een consortium t.o.v. een P-deal door een (grotere) instelling zijn relatief beperkt volgens de Noorse respondent omdat de korting op de APC’s niet veel zal verschillen. Voor de uitgever blijkt er wel vaak een voordeel van een deal met een consortium te zijn: een consortiumdeal heeft een stempel van kwaliteit en betrouwbaarheid voor de instellingen en in de praktijk blijken meer instellingen dan verwacht hieraan deel te nemen. Dit leidt vaak tot een toename van het aantal ingediende artikelen bij de tijdschriften van de desbetreffende uitgever. Het voorkomen van vele microbetalingen is natuurlijk ook een voordeel voor de betreffende uitgevers.
- Ook Jisc heeft ervaring met een aantal P-deals. Enkele van deze deals houden een korting op de APC’s in, een workflow voor de auteurs en centrale facturering. Gesteld wordt dat deze deals moeilijk aan de man te brengen zijn bij de consortiumdeelnemers: er zijn geen

historische uitgaven vanuit één of enkele budgetten en vanuit het perspectief van de individuele instellingen is de waarde van deze P-deals beperkt.

- **Voorwaarden:**
 - **Geen prepaid maar post-paid:** Het Noorse consortium heeft een mandaat om P-deals af te sluiten, waarbij prepaid overeenkomsten uitgesloten zijn.

4.4 ROL ONDERZOEKSFINANCIERS

- **COAlition S:** Veel onderzoeksfinanciers in de landen van de geïnterviewde consortia hebben zich verenigd in COAlition S om gezamenlijk de transitie naar een OA publicatiesysteem te bevorderen door middel van Plan S (zie ook tekstbox bij paragraaf 4.2) en hebben daardoor grote invloed op het Open Access beleid in deze landen.
- **Onderzoeksfinanciers en Consortia:**
 - **Deelname FWF uitzondering:** Van de geïnterviewde consortia is het Oostenrijkse KEMÖ het enige consortium waarbij de belangrijkste onderzoeksfinancier (FWF) volledig deelnemer is.
 - **Ontstaansgeschiedenis consortium bepalend voor rol onderzoeksfinancier:** De verschillende rollen van stakeholders in de verschillende landen lijken vooral bepaald door de ontstaansgeschiedenis van de rollen m.b.t. OA. Zo heeft in Zweden de nationale bibliotheek de opdracht gekregen van de regering om de OA-transitie te bewerkstelligen en zet daartoe het bij de nationale bibliotheek ondergebrachte BIBSAM consortium in. De Zweedse onderzoeksfinancier is wel betrokken, maar niet leidend. In Oostenrijk heeft de onderzoeksfinancier FWF samen met het ministerie het voortouw genomen in de transitie naar OA, terwijl de universiteiten meer terughoudend zijn met het ingrijpen in de vrijheid van de onderzoekers. Ook in het Verenigd Koninkrijk spelen de *Research Councils* een leidende rol in OA en verzorgen via een systeem van institutionele *'block grants'* voor een belangrijk deel de financiering van de OA transitie. In Duitsland was geen traditie van een nationaal consortium (mede vanwege de federale structuur) en heeft men t.b.v. het project DEAL een organisatiestructuur (MPDL Services GmbH die als contractpartij fungeert voor ca. 800 instituten) moeten opzetten. De DGF speelt hierin voornamelijk een ondersteunende rol. In Finland is het consortium ondergebracht bij de nationale bibliotheek, die op haar beurt weer is ondergebracht bij de universiteit van Helsinki. De grootste onderzoeksfinancier van Finland – de Academy of Finland – is wel lid van cOAlition S, maar financiële bijdragen aan de door het consortium afgesloten deals met uitgevers worden niet voorzien. Tenslotte Noorwegen: daar is het consortium een afdeling van het ministerie van onderwijs. Ook hier worden geen directe financiële bijdrage van het Noorse Research Council aan de uitgeverscontracten voorzien. Het Noorse Research Council is overigens lid van cOAlition S en stelt de Plan S voorwaarden aan subsidiënten.
 - **Financiële bijdragen:**
 - In de UK hebben de onderzoeksfinanciers het voortouw genomen in het Open Access beleid en ondersteunen zij de universiteiten met zgn. *blockgrants*. De instellingen kunnen deze *blockgrants* inzetten voor het betalen van individuele APC's ten behoeve van auteurs van hun instelling, maar ook voor het mede financieren van R&P of P-deals.

- In Zweden dragen de vier onderzoeksfinanciers financieel bij aan de P-component betreffende de Gold OA journals van de R&P deal met SpringerNature. De betreffende respondent merkt op dat er weerstand is bij onderzoeksfinanciers om deel te nemen aan een contract met een specifieke uitgever. Het zou voor hen beter werken om financieel bij te dragen aan een vorm van algemene overhead betreffende publicatiekosten.
- Omdat veel '*APC's in the wild*' in de praktijk worden betaald door onderzoekers en gefinancierd uit research grants ligt het voor de hand dat bibliotheekconsortia naar onderzoeksfinanciers kijken om een deel van de P-deals mee te financieren. De bereidheid van onderzoeksfinanciers om dat te doen hangt mede af van hun traditie: sommige onderzoeksfinanciers financieren de volledige kosten van een onderzoeksproject (dus inclusief de overhead), terwijl andere onderzoeksfinanciers uitsluitend de directe kosten financieren. In het laatste geval kan er dan een discussie ontstaan of publicatiekosten onder overhead vallen of niet.

4.5 SUBSCRIPTION-ONLY JOURNALS, LONG TAIL PUBLISHERS, DIAMOND JOURNALS

- **Subscription-only journals:**
 - **Voorwaarden bij Read-licenties:** Één consortium (Jisc) gaf aan dat bij een aantal Read-licenties bedongen is dat de auteur de AAM van het artikel in het institutionele repository mag deponeren onder een CC-BY licentie zonder embargoperiode.
 - **High-end journals:** Bij R&P deals worden *high-end subscription-only journals* wel geaccepteerd. Een respondent gaf aan te overwegen deze *high-end journals* bij verlenging niet meer in de consortiumovereenkomst op te nemen en dit over te laten aan de individuele instellingen. Overigens is hier een kentering zichtbaar: Unit heeft een overeenkomst m.b.t. Lancet artikelen en het Max Planck Gesellschaft recentelijk een R&P overeenkomst afgesloten waarbij de APC voor een Nature artikel neerkomt op € 9500. Dit bedrag is ook de APC voor artikelen in Nature journals in 2021. Dit lijkt er op te wijzen dat er meer bereidheid bij uitgevers ontstaat om hun high-end journals ook onder de P-component van R&P deals te laten vallen.
- **Long tail publishers:**
 - **Capaciteit is knelpunt:** Alle geïnterviewde consortia gaven aan dat zij tot nog toe hun capaciteit besteed hadden aan onderhandelingen met de grotere uitgevers. Ook werd opgemerkt dat er vanuit de consortiumdeelnemers weinig behoefte aan overeenkomsten met kleine uitgevers lijkt te bestaan.
 - **OA Switchboard:** Het in ontwikkeling zijnde OA Switchboard⁶ (zie Bijlage E) wordt door enkele respondenten als een mogelijke oplossing richting gezien voor communicatie met longtail publishers. Als belangrijke randvoorwaarde werd genoemd dat de (de kosten van) administratieve werkzaamheden tot een minimum beperkt moeten blijven.

⁶ Het UKB consortium doet mee met OA Switchboard vanaf 2021.

- **Mutualiseren van bilaterale contracten:** Één respondent opperde het idee om bilaterale contracten tussen een kleine uitgever en een consortium - volgens te ontwikkelen standaarden - te mutualiseren: andere consortia kunnen dan onder dezelfde voorwaarden van het bilaterale contract van de dienstverlening van deze uitgever gebruik maken zonder zelf een contract te hoeven opstellen⁷. Op deze manier wordt het mogelijk om bilaterale overeenkomsten op te schalen. Dit idee wordt momenteel in de praktijk gebracht bij GÉANT – het Europese datanetwerk voor onderzoek en onderwijs.
- **Diamond journals:**
 - Een paar jaar geleden kreeg UNIT een mandaat van het ministerie van onderwijs om wetenschappelijke tijdschriften in de Noorse taal Open Access te maken. Deze tijdschriften situeren zich voornamelijk op het gebied van Sociale en Geesteswetenschappen. UNIT fungeert als secretariaat, terwijl een expertgroep alle tijdschriften beoordeeld heeft en de belangrijkste tijdschriften geselecteerd. Er werden 25 tijdschrifttitels geselecteerd en OA beschikbaar gesteld als Diamond-tijdschriften. De tijdschriften worden beschikbaar gesteld op hun oorspronkelijke site (er is dus geen nationaal platform). De uitgevers krijgen een financiële vergoeding. De vergoeding is gebaseerd op hun abonnementsinkomsten. De jaarlijkse financiële steun voor de regeling bedraagt ca. 850.000 euro) en wordt als volgt verdeeld: (1) 40% het Ministerie van Onderwijs (2) 55% de *Norwegian Research Council* (de Noorse onderzoeksfinancier) en (3) 15% de universiteiten en onderzoeksinstituten. De tijdschriften zullen periodiek worden geëvalueerd⁸.
 - Jisc heeft een aantal overeenkomsten met Diamond journal platforms en publishers, zoals Open Library of Humanities en SCOAP⁹. De instellingen zijn vaak terughoudend in hun deelname aan deze overeenkomsten omdat het onduidelijk is wat de precieze voordelen voor de eigen instelling is.
 - Een recente overeenkomst tussen Jisc en Plos bevat een *Contribute-to-Open Access*¹⁰ constructie met de naam *Community Action Publishing* voor de twee *high-end* tijdschriften van Plos. Dit model heeft 3 elementen: de kosten worden vastgesteld op basis van artikelen van zowel de *corresponding* als de andere auteurs, de instituten bepalen een jaarlijks vast bedrag (zonder een limiet op het aantal door hun auteurs gepubliceerde artikelen) en in geval er méér inkomsten worden gegenereerd onder de deal dan verwacht worden deze ingezet bij de vernieuwing van de overeenkomst. Voor Jisc vormen overeenkomsten met Gold OA journal publishers een essentieel onderdeel

⁷ Dit lijkt op een initiatief om voor Society publishers de weg naar R&P overeenkomsten te vergemakkelijken, zie <https://www.alpsp.org/news/coalition-s-transformative-oa-agreements-dec-2020>

⁸ Dit model lijkt op Openjournals.nl, dat behandeld wordt in hoofdstuk 6, paragraaf 6.3.3.

⁹ Het UKB consortium draagt als consortium bij aan SCOAP, NWO aan OLH. Daarnaast worden deze initiatieven door individuele instituten en universiteitsbibliotheken ondersteund.

¹⁰ In dit rapport in Contribute-to-Open Access onder Diamond geschaard – er zijn ook stemmen die dit meer onder de Gold OA route vinden vallen.

van hun strategie. Voor deze deal heeft men onderzocht wat de belangstelling was van hoger onderwijsinstellingen om high-end Gold OA tijdschriften te ondersteunen met vergelijkbare bijdragen als voor tijdschriften van traditionele uitgevers. Het knelpunt voor instellingen is de *'APC's in the wild'*: instellingen moeten de kosten bij elkaar halen uit verschillende budgetten. Jisc kent een *opt-in* procedure en verwacht dat dat deelname aan deze overeenkomst in het eerste jaar nog beperkt zal zijn.

4.5 LANGE TERMIJN VISIE VOOR CONSORTIA

- **Tijdens de transitie:**
 - Meerdere respondenten stelden dat een belangrijke rol van een consortium is om de ontwikkeling te faciliteren van een gemeenschappelijke Open Access strategie met alle stakeholders. Een consortium kan zich daarbij onderscheiden door een goed netwerk in combinatie met specifieke knowhow op het gebied van haar onderhandelen met uitgevers.
- **Na de transitie:**
 - Een consortium kan in een volledig Open Access publicatiesysteem een belangrijke rol spelen bij het beïnvloeden van de ontwikkelingen in de markt. Concrete taken voor een consortium zullen daarbij zijn:
 - Onderhandelingen over APC's
 - Consortium modellen t.b.v. Diamond journals
 - Specifieke expertise van een consortium op het gebied van contracten, licenties et cetera
 - Data analytics
 - Ondersteuning en/of beheer van nationale en internationale infrastructuren en diensten
 - Gesteld wordt dat financiële bijdragen van *'read-only'* of *'read-mainly'* instellingen aan een consortium in een volledige OA omgeving van belang blijven: de *'reader experience'* zal zich blijvend ontwikkelen en een belangrijk onderdeel zijn van de toekomstige infrastructuur van wetenschappelijke communicatie. Instituten die voornamelijk lezers vertegenwoordigen zullen minder zeggenschap hebben wanneer zij niet ook financieel bijdragen.

5. SITUATIE IN NEDERLAND CIJFERMATIG EN BELEIDSMATIG BEZIEN

5.1 SYNOPSIS

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van:

- De dataverzameling over onderzoeksgegevens, gegevens over artikelen en bestedingen aan tijdschriftlicenties van zeven groepen publieke onderzoeksinstituten in Nederland.
- Een analyse van gegevens over de door Nederlandse auteurs gepubliceerde tijdschriftartikelen gebaseerd op gegevens uit Web of Science en Scopus
- Op de voorgaande twee gegevensreeksen gebaseerde calculaties over de mogelijkheden om de transitie naar een *pay-to-publish* Open Access systeem uit de bestaande bibliotheekbudgetten te financieren.
- Een kort overzicht van het Nederlandse OA beleid tot nog toe.

Deze vier elementen van de haalbaarheidsstudie leiden tot de volgende conclusies:

- **Zeven groepen onderzoeksinstituten zijn te onderscheiden:**
 - De universiteiten en universitaire medische centra, verenigd in het UKB consortium
 - Zes groepen buitenuniversitaire onderzoeksinstituten (hierna aangeduid met non-VSNU/NFU instellingen): hogescholen, onderzoeksinstituten OCW, rijkskennisinstellingen, TO2 instituten, medische organisaties en kleine universiteiten). De verhouding in onderzoeksinspanning tussen VSNU/NFU instellingen en non-VSNU/NFU instellingen is ongeveer 2:1 [met bijna 29.000 FTE onderzoekers versus tenminste 14.000 FTE].
- **Er kunnen grofweg drie vormen van Open Access beleid door de Nederlandse onderzoeksinstituten onderscheiden worden:**
 - De VSNU en het UKB consortium ontzorgen auteurs zoveel mogelijk d.m.v. Read and Publish overeenkomsten met uitgevers (Gold). Daarnaast streven zij ernaar de Green route te faciliteren voor artikelen niet via de Gold route gepubliceerd (kunnen) worden: via het gemeenschappelijke Taverne project (waarin het eventuele juridische risico gezamenlijk wordt gedragen), waardoor de Version of Record na 6 maanden vrij toegankelijk wordt, óf op basis van de voorwaarden van de uitgever (de Sherpa Romeo route), waardoor de auteursversie (AAM) in het repository beschikbaar komt na een embargoperiode die wisselt per uitgever.
 - NWO en ZonMW verbinden de cOAlition S voorwaarden van *immediate* OA aan hun projectfinanciering: dit betekent ofwel OA beschikbaarstelling van de auteursversie (AAM) zonder embargo in een repository (Green), ofwel OA publiceren. Voor het laatste maken zij de financiering van eventuele APC's voor Gold OA artikelen uit de projectsubsidies mogelijk.
 - Voor de buitenuniversitaire non-VSNU/NFU instellingen zijn momenteel de belangrijkste OA instrumenten het financieren van APC's voor artikelen in Gold OA of hybride tijdschriften (Gold route) en het beschikbaar stellen van de auteursversie of de gepubliceerde versie van het artikel via een repository (Green route). Sommige non-VSNU/NFU instellingen doen overigens mee met enkele R&P deals van het UKB consortium.

- **Ongeveer 45.000 artikelen met een Nederlandse (co-)auteur van publieke onderzoeksinstituten worden jaarlijks geproduceerd:** deze artikelen hebben de volgende karakteristieken:
 - Ca. 29.000 artikelen heeft een Nederlandse *corresponding* auteur van een publieke instelling. Het grootste deel van deze artikelen (76%) hebben een *corresponding* auteur van een VSNU/NFU instelling: de instrumenten van het UKB consortium voor Gold OA (zoals de R&P deals) kunnen hierop van toepassing zijn. Een ander deel van deze artikelen (18%) hebben een *corresponding* auteur van een non-VSNU/NFU instelling. Het gaat om ca. 5200 artikelen. Daarbij moet worden aangetekend dat deze getallen indirect bepaald zijn op basis van aannames en kengetallen.
 - Ongeveer 16.000 artikelen met een buitenlandse *corresponding* auteur en een Nederlandse coauteur van een publieke instelling.
 - Er is een grote verwevenheid tussen auteurs van VSNU/NFU instellingen en auteurs van de andere groepen instellingen, geïllustreerd door het feit dat 96% van de artikelen in Web of Science een Nederlandse coauteur hebben van een VSNU/NFU instelling.
 - Ca. 17% van auteurs heeft een grant van NWO/ZonMw en is daardoor gebonden aan de regels van Plan S aangaande OA.
- **Het percentage OA artikelen is hoog bij de VSNU/NFU instellingen en varieert sterk bij de buitenuniversitaire instellingen:**
 - De VSNU/NFU instellingen hebben gemiddeld een percentage van circa 75% OA artikelen, voor het overgrote deel gerealiseerd door de Gold route.
 - De overige onderzoeksinstituten gefinancierd door OCW scoren eveneens hoog met 60% tot 79%, waarin de Green route een belangrijk aandeel heeft.
 - Bij de andere groepen buitenuniversitaire instellingen is er geen systematisch inzicht hierin: enkele instituten rapporteren een percentages van verschillende niveaus, andere instellingen houden hierover geen gegevens bij.
- **Bestedingen aan tijdschriftlicenties en APC's:**
 - In het totaal wordt er ca. 62,4 miljoen euro door de Nederlandse onderzoeksinstituten besteed aan het kunnen lezen en Open Access publiceren van artikelen in peer-reviewed tijdschriften. Daarvan gaat circa 51,5 miljoen euro naar contracten met uitgevers voor tijdschriftenlicenties, waarvan 84% door VSNU/NFU instellingen en 16% door non-VSNU/NFU instellingen.
 - Een kleine 11 miljoen euro wordt besteed aan publicatiekosten van artikelen (APC's) in *full* Gold OA tijdschriften: een geschatte 10 miljoen euro door VSNU/NFU instellingen en ruim 0,9 miljoen euro door non-VSNU/NFU instellingen. Deze laatste uitgaven aan de zogenaamde APC's 'in the wild' worden grotendeels gefinancierd buiten bibliotheekbudgetten om. Financieringsbronnen voor APCs zijn projectsubsidies van NWO/ZonMw en andere financiers, onderzoeksbudgetten van afdelingen en faculteiten en enkele speciale APC fondsen bij een aantal instellingen. Er zijn geen precieze kwantitatieve gegevens bekend over de verdeling over deze financieringsbronnen.
- **Niet genoeg 'money in the library system':** Met deze gegevens is berekend dat de huidige bibliotheekbudgetten van de universiteitsbibliotheken én de bibliotheekbudgetten van de buitenuniversitaire onderzoeksinstituten ontoereikend zijn om de omslag naar een *pay-to-publish* systeem geheel te financieren bij het huidige prijspeil van APC's. Mede ook omdat het

aantal gepubliceerde artikelen jaarlijks blijft groeien, en bij gelijkblijvende APC's dit in een *pay-to-publish* systeem zal leiden tot evenredige kostenstijgingen van contracten met uitgevers. Recente signalen uit de markt van prijsverhogingen van APC's maakt deze geldkwestie nog pregnanter.

5.2 OVERZICHT GROEPEN PUBLIEKSGEFINANCIERD ONDERZOEK

Naast de universiteiten en de universitair medische centra kunnen er zes groepen instellingen onderscheiden worden waar publieksgefinancierd onderzoek wordt uitgevoerd. In tabel 2 wordt een schets van alle zeven groepen weergegeven met aantal instituten en een schets van hun financiering. Deze groepsindeling is als uitgangspunt genomen bij de opstelling van dit rapport.

Groep	Financiering
VSNU/NFU instellingen: 13 grote universiteiten; 8 UMC's	Vnl. overheidsgefinancierd
Hogescholen: 36 publieksgefinancierde hogescholen met Vereniging Hogescholen als koepel; 33 hogeschoolbibliotheken verenigd in SHB	Idem
Overige onderzoeksinstituten gefinancierd door OCW: 22 instituten: NWO-I (n=9), KNAW instituten (n=11), IHE, Naturalis	Idem
Rijkskennisinstellingen: 12 onderzoek- en kennisorganisaties: RIVM, KNMI, NFI, SCP, CPB, CBS, Planbureau Leefomgeving, RKD, Kennisinstituut Mobiliteitsbeleid, Rijkswaterstaat, RCE, WODC	Idem
TO2 instituten: TNO, NLR, MARIN, Deltares, WR [WR is onderdeel van WUR en neemt al deel aan UKB consortium]	TO2 instituten hebben gemengde financiering (ca. 15% tot 25% rijkssubsidie; de rest opdrachten uit het veld)
Medische organisaties: STZ (28 Samenwerkende Topklinische opleidings-Ziekenhuizen), NKI, Prinses Máxima Centrum, Sanquin Research, NIVEL	STZ: Patiëntgebonden en klinisch toegepast onderzoek; financiering voor ca. helft eigen financiering; verder financiering door industrie, overheid of collectebusfondsen. Overige organisaties: wisselende aandelen overheidsfinanciering
Kleine universiteiten: Theologische Universiteit Kampen, Protestantse Theologische Universiteit Apeldoorn, Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam, Universiteit voor Humanistiek, Nyenrode universiteit	Wisselende aandelen overheidsfinanciering

Tabel 2 Schets zeven groepen publieksgefinancierd onderzoek

In tabel 3 staan de kengetallen ten aanzien van onderzoek en publicaties per groep onderzoeksinstituten weergegeven. Deze gegevens zijn verzameld in dit onderzoek op basis van bestaande bronnen en een voor dit onderzoek uitgevoerd survey. De totstandkoming van deze gegevens is toegelicht in Bijlage C.

Samenvattende tabel ¹¹	FTE onderzoekers	Aantal tijdschriftartikelen	% OA ¹²	Bestedingen tijdschrift-licenties excl. btw	Bestedingen APCs
Universiteiten, UMC's (VSNU/NFU)	28827	45000 ¹³	75%	43037	10000
Hogescholen	6175	700	n.b.	2514	80
Onderzoeksinstituten OCW	1812	3432	60%-79%	742	313
Rijkskennisinstellingen	3000	2000	n.b.	1200	n.b.
TO2 instituten	3000	1000	n.b.	750	n.b.
Medische organisaties	----- 14	3500	n.b.	3200	516
Kleine universiteiten	28	80	n.b.	40	n.b.
Subtotaal VSNU/NFU	28827	45000	75%	43037	10000
Subtotaal non-VSNU/NFU	>14015	10712	Grote variatie	8446	909
Totaal	43042	45000 ¹⁵		51483	10909

Tabel 3 Samenvatting verzamelde gegevens van de verschillende groepen onderzoeksinstituten

Uit deze tabel worden de verschillen duidelijk tussen de universiteiten en universitaire medische centra enerzijds, en de buitenuniversitaire groepen onderzoeksinstituten anderzijds:

- **Verhouding in onderzoeksinspanning tussen VSNU/NFU instellingen en non-VSNU/NFU instellingen is ongeveer 2:1:** De VSNU/NFU instellingen toeren uit boven de andere groepen wat betreft aantallen onderzoekers en tijdschriftartikelen met bijna 29.000 FTE onderzoekers. De overige non-VSNU/NFU instellingen voegen echter een belangrijke onderzoeksinspanning toe aan die van de universiteiten en universitair medische centra. De gegevens in tabel 3 laten zien dat er tenminste 14.000 FTE onderzoekers werken, die jaarlijks als auteur bij bijna 11.000 artikelen betrokken zijn.
- **Onderzoekers van non-VSNU/NFU instellingen zijn auteur van ca. 11.000 artikelen per jaar:** Uit gegevens gepresenteerd in paragraaf 3.3 wordt duidelijk dat de totale jaarproductie in 2019 van artikelen met Nederlandse auteurs van publieke instellingen op ongeveer 45.000 artikelen kan worden geschat. Artikelen met auteurs van buitenuniversitaire instellingen betreffen dus

¹¹ Cursieve getallen geven naar de gehele groep geëxtrapolerde getallen aan op basis van aangeleverde gegevens door een aantal instituten. Bij bestedingen APC's geven cursieve getallen een berekening aan.

¹² Het betreft percentages OA van alle artikelen, 2019 gegevens. Van de andere groepen instellingen zijn wel opgaven ontvangen, maar te weinig om deze te extrapoleren naar de hele groep. Zie voor de afzonderlijke opgaven Bijlage B4, tabel 5.

¹³ Er worden voor 2019 ruim 45000 artikelen met Nederlandse auteurs in Web of Science gemeld, 96% met een coauteur van een VSNU/NFU instelling, dus 43200 artikelen. Daarnaast wordt geschat dat er ca. 1800 artikelen van VSNU/NFU auteurs op het SSH domein niet in WoS zijn opgenomen. Het totaal komt daarmee dus weer op 45000 artikelen. Het is echter belangrijk op te merken dat deze getallen als *best estimates* moeten worden gezien.

¹⁴ In de medische sector combineren medische professionals medische zorg en onderzoek. De enkele opgaven m.b.t. FTE onderzoekers die zijn ontvangen van STZ ziekenhuizen en die van het NKI tellen op tot 1000.

¹⁵ Dit weerspiegelt een schatting van het totaal aantal artikelen van VSNU/NFU en non-VSNU/NFU: vanwege de zeer grote overlap in coauteurs is dit (vrijwel) gelijk aan het totaal van de UKB.

ongeveer 20-25% van de totale jaarproductie. Uit de gegevens van paragraaf 5.3 wordt eveneens duidelijk dat er een grote verwevenheid is van de onderzoekers van universitaire en buitenuniversitaire instellingen: 96% van artikelen met Nederlandse auteurs hebben (ook) een auteur van een VSNU/NFU instelling.

- **Het percentage OA artikelen is hoog bij de VSNU/NFU instellingen en varieert sterk bij de buitenuniversitaire instellingen:** De VSNU/NFU instellingen hebben gemiddeld een percentage van circa 75% OA artikelen. De overige onderzoeksinstituten gefinancierd door OCW scoren eveneens hoog met 60%-79%. Bij de andere groepen buitenuniversitaire instellingen is er geen systematisch inzicht hierin: enkele instituten rapporteren een percentages van verschillende niveaus, andere instellingen houden hierover geen gegevens bij.
- **Bestedingen aan tijdschriftlicenties en APC's:**
 - In het totaal wordt er ca. 62,4 miljoen euro door de Nederlandse onderzoeksinstituten besteed aan het kunnen lezen en Open Access publiceren van artikelen in peer-reviewed tijdschriften. Daarvan gaat circa 51,5 miljoen euro naar contracten met uitgevers voor tijdschriftenlicenties, waarvan 84% door VSNU/NFU instellingen en 16% door non-VSNU/NFU instellingen.
 - Een kleine 11 miljoen euro wordt besteed aan publicatiekosten van artikelen (APC's) in *full Gold* OA tijdschriften: een geschatte 10 miljoen euro door VSNU/NFU instellingen en ruim 0,9 miljoen euro door non-VSNU/NFU instellingen. Deze laatste uitgaven aan de zogenaamde APC's 'in the wild' worden grotendeels gefinancierd buiten bibliotheekbudgetten om. Financieringsbronnen voor APCs zijn projectsubsidies van NWO/ZonMw en andere financiers, onderzoeksbudgetten van afdelingen en faculteiten en enkele speciale APC fondsen bij een aantal instellingen. Er zijn geen precieze kwantitatieve gegevens bekend over de verdeling over deze financieringsbronnen.

5.3 AANTALLEN ONDERZOEKSPUBLICATIES EN HUN OA STATUS

De aantallen onderzoekspublicaties van Nederlandse auteurs en hun OA status zijn in dit rapport bepaald op basis van een tweetal databases: Web of Science en Scopus. Deze databanken bevatten gegevens over de internationale wetenschappelijke literatuur. Echter de *coverage* van deze databanken verschilt en leidt dus tot verschillende schattingen van het aantal artikelen door Nederlandse auteurs. Tenslotte worden niet alle wetenschappelijke tijdschriften opgenomen in deze databanken: dit geldt met name voor artikelen in het domein van de Sociale en Geesteswetenschappen (SSH).

In figuur 6 op de volgende pagina worden de aantallen artikelen van Nederlandse artikelen in 2019 gepresenteerd met de percentages met en zonder corresponding Nederlandse auteurs van VSNU/NFU, non-VSNU/NFU instellingen en private organisaties.

In de kolommen aan de rechterkant zijn deze artikelen toegedeeld naar hun Open Access status – dit is gebeurd op basis van de gegevens van 2020, omdat de in dat jaar gestarte overeenkomst tussen het UKB consortium en Elsevier een belangrijke verhoging van het percentage OA heeft bewerkstelligd. De artikelen die momenteel nog Closed Access zijn en waarop de 100% OA acties zich richten betreffen (B), (D), (I), (F) en (H).

In de meest rechtse kolom zijn de aantallen van de verschillende ‘pakketten’ artikelen (aangeduid met letters A t/m I) berekend op basis van gegevens van Web of Science (in het wit) én op basis van de gegevens van Scopus (in het rood). Van de laatste databank zijn uitsluitend de gegevens bekend van artikelen met *corresponding* VSNU/NFU auteurs. Deze databank komt op een aanzienlijk groter aantal artikelen: op basis van Web of Science kan het aantal artikelen met *corresponding* VSNU/NFU auteurs op 21500 geschat worden, op basis van Scopus op 26200, een verschil van 4700 artikelen.

In figuur 6 is de schatting van ca. 1800 tijdschriftartikelen op het gebied van SSH niet opgenomen (dit wordt later aangeduid met pakket I). De totstandkoming van deze cijfers is meer gedetailleerd beschreven in Bijlage B.

Totaal aantal artikelen NL auteurs	Toedeling naar Open Access situatie en/of opties			Aantallen		
<p>± 45.000 artikelen met een Nederlandse auteur:</p> <ul style="list-style-type: none"> 45.681 artikelen NL coauteur (Web of Science; 2019) <p>[niet in deze opstelling verwerkt: ± 1800 SSH artikelen die niet in Web of Science zijn opgenomen]</p> <p>Kenmerken artikelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> 96% heeft coauteur van VSNU/NFU instelling 17% met <i>grant holder</i> van NWO/ZonMw <p>100%</p>	37%= artikelen met buitenlandse <i>corresponding</i> auteur	Verdeling NL coauteur als hieronder: <ul style="list-style-type: none"> 76% VSNU/NFU 18% non-VSNU/NFU 5% bedrijfsleven (buiten scope) 	Buitenlandse <i>corresponding</i> auteur verzorgt Gold OA (schatting 50%)	(G) 8100		
			NL coauteur verzorgt Green OA (schatting 50%): <ul style="list-style-type: none"> 17% van hen <i>grant holder</i> NWO/ZonMw → volgt Plan S met AAM Green OA 83% van hen géén <i>grant holder</i> NWO/ZonMw → Taverne optie meest aangewezen weg 	(H) 8100		
		63% = artikelen met NL <i>corresponding</i> auteur	76% VSNU/NFU <i>corresponding</i> auteur	70% in Hybrid/Gold jnls van uitgevers met R&P deal	(A) 14.500 - 17.500	
				Gold OA als gevolg P-component in de uitgevers deals		
				Ca. 5% wordt 'gemist' is in de workflow	(B) 800 - 900	
				17% in Gold OA jnls	'APCs in the wild' : financiering m.b.v. NWO/ZonMw grant, APC fonds of onderzoeksbudget	(C) 3700 - 4500
				14% overig	Tijdschriften uitgesloten van P van R&P deals Overige jnls van buitenlandse uitgevers Journals NL uitgevers met hoog % NL artikelen	(D) 3000 - 3700
		18% non-VSNU/NFU publieke instelling	OA strategie en middelen wisselen per (groep) instelling(en) met een beperkte mix van Gold en Green instrumenten	(F) 5200		
		5% bedrijfsleven	Artikelen met en zonder Nederlandse <i>corresponding</i> auteur: buiten scope	2300		

Figuur 6 Overzicht aantallen artikelen en OA status: de getallen in wit zijn gebaseerd op gegevens van Web of Science, in rood op gegevens van Scopus (alleen beschikbaar voor VSNU/NFU). De artikelen die momenteel nog Closed Access zijn en waarop de 100% OA acties zich richten betreffen (B), (D), (I), (F) en (H). (I) is niet opgenomen in de figuur.

De belangrijkste conclusies uit deze gegevens zijn:

- **Ongeveer 45.000 artikelen met een Nederlandse (co-)auteur van publieke onderzoeksinstellingen:**
 - Uit de hierboven weergegeven getallen kan worden afgeleid dat er in 2019 ongeveer 43.000 artikelen met een Nederlandse (co-)auteur zijn gepubliceerd. Dit getal is een optelling van de ruim 43.000 artikelen in internationale tijdschriften van auteurs van publieke instellingen en ca. 1800 artikelen in andere tijdschriften door VSNU/NFU auteurs in het SSH domein.
 - **Verwevenheid VSNU/NFU instellingen en de andere groepen:** Uit de gegevens blijkt dat 96% van de artikelen in Web of Science een Nederlandse coauteur hebben van een VSNU/NFU instelling. Dit illustreert o.m. de grote verwevenheid van het onderzoek aan de non-VSNU/NFU instellingen met de universiteiten en universitair medische centra.
 - **Ca. 17% van auteurs met een grant van NWO/ZonMw:** Bijna een vijfde van alle artikelen is mede geschreven door een auteur met een grant van NWO/ZonMw. Dit betekent dat deze auteurs/coauteurs vanaf 2021 gebonden zijn aan de regels van Plan S aangaande OA. Overigens zijn de auteurs van deze artikelen met een grant van NWO/ZonMw voor het overgrote deel (96%) verbonden aan een universiteit of een UMC (de Jonge, & Waltman, 2020). M.a.w. slechts 4% van de artikelen van een *grant holder* van NWO/ZonMw is verbonden aan een non-VSNU/NFU instelling.
- **Ca. 29.000 artikelen met een Nederlandse *corresponding* auteur van een publieke instelling:**
 - Dit getal is een afgeronde optelling van de 27.000 artikelen in de internationale tijdschriften en de schatting van 1800 artikelen door VSNU/NFU auteurs in het SSH domein, die buiten de cijfers van WoS vallen. Het onderscheid in artikelen met *corresponding* auteurs is belangrijk omdat de meeste Gold OA instrumenten op deze artikelen van toepassing zijn.
 - **Gold OA:** Het grootste deel van deze artikelen (76%) hebben een *corresponding* auteur van een VSNU/NFU instelling: de instrumenten van het UKB consortium voor Gold OA (zoals de R&P deals) kunnen hierop van toepassing zijn. In het totaal gaat het om ca. 24.000 artikelen (inclusief de ca. 2000 SSH artikelen buiten Web of Science).
 - Een ander deel van deze artikelen (18%) hebben een *corresponding* auteur van een non-VSNU/NFU instelling. Het gaat om ca. 5200 artikelen. De OA status van deze artikelen hangt af van de strategie van de instelling (sommige non-VSNU/NFU instellingen doen overigens mee met enkele R&P deals van het UKB consortium).
 - **Green OA:** Voor de artikelen waar Gold OA niet van toepassing is, is Green OA de aangewezen weg. Er zijn hier meerdere opties: de artikelen met auteurs die een grant van NWO/ZonMw hebben, dienen vanaf 2021 de Green route volgens de regels van Plan S te volgen. Andere auteurs kunnen deze regels natuurlijk ook volgen, maar daarnaast staat voor deze artikelen ook nog de 'Sherpa Romeo' route (deponeren in een institutioneel repository volgens de voorwaarden van de uitgever) of de Taverne route open (Version of Record 6 maanden na publicatiedatum).
- **Ongeveer 16.000 artikelen met een buitenlandse *corresponding* auteur en een Nederlandse coauteur van een publieke instelling:**

- Het beleid van OCW, NWO en VSNU is er uitdrukkelijk op gericht om ook deze artikelen OA te publiceren. De Gold instrumenten van de Nederlandse instellingen zijn hier in de meeste gevallen niet van toepassing. Voor Gold OA is men in de meeste gevallen afhankelijk van de buitenlandse *corresponding* auteur. Voor Green OA dient het artikel gedeponereerd worden in een repository: geldt dat Nederlandse coauteurs met een NWO/ZonMw grant ervan moeten zorgdragen dat de AAM van het artikel zonder embargo OA in een repository dient te worden gedeponereerd.

5.4 ENOUGH MONEY IN THE SYSTEM?

- **Berekening *total costs of publication* per artikel voor Nederlandse publieke instellingen:** De *total costs of publication* bedraagt nu € 2.151 per artikel excl. btw (€ 2.603 incl. btw) [62,4 miljoen – het totale bibliotheekbudget en de geschatte uitgaven aan APC's gedeeld door 29.000 artikelen].
- **Berekening financiële ruimte voor *pay-to-publish* per artikel bij financiering uit bibliotheekbudget:** Uit de getallen van tabel 3 kan berekend worden of de bibliotheekbudgetten in een volledig *pay-to-publish* publicatiesysteem voldoende zullen zijn wanneer het huidige systeem (betalen voor OA door de *corresponding* auteur) gehandhaafd blijft:
 - Alle instellingen tezamen: per artikel is er budget voor € 1.775 excl. btw (€ 2.148 incl. btw) [51,4 miljoen gedeeld door 29.000 artikelen]
 - VSNU/NFU instellingen: per artikel is er budget voor € 1.793 excl. btw (€ 2.170 incl. btw) [43 miljoen gedeeld door 24.000 artikelen]
 - Non VSNU/NFU instellingen: per artikel is er budget voor € 1.624 excl. btw (€ 1.965 incl. btw) [8,44 miljoen gedeeld door 5200 artikelen]
- **'Money in the system':**
 - De gemiddelde APCs bedroeg in 2019 € 1.780 incl. btw voor Gold OA journals en voor hybride journals € 2.624 incl. btw (Aasheim et al., 2019). Bij een weging van 75% artikelen in hybride en 25% in Gold OA tijdschriften is de gemiddelde APC prijs voor 2019 € 2.413 incl. btw.
 - Deze gemiddelde APC prijs voor 2019 van € 2.413 in vergelijking met de hierboven geschatte *total costs of publication* per artikel van € 2.603 laat zien dat er voldoende 'money in the system' lijkt te zijn wanneer alle budgetten worden meegeteld.
 - Deze vergelijking laat tevens zien dat de huidige bibliotheekbudgetten van de universiteitsbibliotheken én de bibliotheekbudgetten van de buitenuniversitaire onderzoeksinstituten ontoereikend lijken te zijn om de omslag naar een *pay to publish* systeem te geheel financieren bij het huidige prijspeil van APC's. Dit is ook logisch gelet op de naar schatting bijna 11 miljoen euro die wordt besteed aan APCs buiten de bibliotheken om. Gelet op de jaarlijkse stijging van het aantal artikelen door Nederlandse auteurs van 4% zoals in de jaren 2018 en 2019 is geconstateerd (waarmee de bibliotheekbudgetten geen gelijke tred houden), en de gesignaleerde prijsverhogingen in de markt voor APCs in 2020 moet geconcludeerd worden dat de ontoereikendheid van de bibliotheekbudgetten voor de bekostiging van een gehele omschakeling naar een *pay-to-publish* systeem voor tijdschriftartikelen verder zal toenemen.
 - Hieruit kan geconcludeerd worden dat een meer centrale financiering van een *pay-to-publish* publicatiesysteem deels een reallocatie van budgetten vereist.

5.5 BELEID EN STAKEHOLDERS

Het Open Access beleid in Nederland is in een stroomversnelling gekomen door een Kamerbrief in 2013 van de toenmalige staatssecretaris Dekker. In deze brief stelt hij het volgende: *‘Mijn voorkeur gaat uit naar Open Access publiceren via tijdschriften die de wetenschappelijke publicaties online gratis beschikbaar maken, de Golden road. Mijn streven is erop gericht om binnen 10 jaar, dus per 2024, de volledige omslag naar Open Access Golden road te realiseren’*.

Deze ambities zijn herbevestigd in het regeerakkoord van 2017, waar Open Access en Open Science als de norm in wetenschappelijk onderzoek wordt aangegeven. Onderzoek gefinancierd door de Rijksoverheid dient sindsdien volgens de Open Science methode tot stand te komen met Open Access publicaties en de research data openlijk beschikbaar.

De stakeholders in academia hebben de beleidslijn van de overheid opgepakt in een reeks van maatregelen en acties, die vanaf 2017 gecoördineerd worden d.m.v. het Nationaal Programma Open Science (NPOS) en gebaseerd zijn op het Nationale Plan Open Science, ondertekend door VSNU, NWO, KNAW, Vereniging Hogescholen, ZonMw, Surf, KB en vele anderen.

Hieronder wordt het beleid en de beleidsinstrumenten van drie stakeholders geschetst. Een uitgebreider overzicht is te vinden in bijlage D:

- **VSNU en het UKB consortium:** De universiteiten en de universitair medische centra produceren ongeveer driekwart van de tijdschriftartikelen met een Nederlandse *corresponding* auteur. De universiteitsbibliotheken zijn verenigd in het UKB consortium, dat al geruime tijd contracten afsluit met uitgevers over toegang tot tijdschriftpakketten (zie voor een gedetailleerde beschrijving bijlage A). Onder het motto ‘Goud als het kan, groen waar het moet’ hebben deze stakeholders zowel een beleid wat betreft Gold OA als wat betreft Green OA in gang gezet:
 - **Gold OA gericht op ontzorgen onderzoekers:** Het inkoopbeleid van de licenties is erop gericht om onderzoekers zoveel mogelijk te ontzorgen door het Open Access publiceren van tijdschriftartikelen achter de schermen te regelen. Daarbij is de keuze gemaakt voor een aanpak van de hybride tijdschriften, waar de bulk van artikelen van Nederlandse acteurs in verschijnen. Met een kleine twintig zogeheten Read & Publish overeenkomsten met de grotere uitgevers worden ca. 70% van de tijdschriften, waarin VSNU/NFU auteurs publiceren, afgedekt. Het betreft voornamelijk artikelen in zogenaamde hybride tijdschriften (m.u.v. van de recente overeenkomst met Elsevier, waarin ook Gold OA tijdschriften zijn opgenomen). Wanneer een VSNU/NFU auteur een artikel bij een tijdschrift van een van deze uitgevers indient, wordt hij/zij via een workflow geleid naar de OA optie die in het contract is afgesproken. Dit leidt – in combinatie met auteurs die in Gold OA tijdschriften publiceren en de Green OA opties – tot naar verwachting een overall percentage van circa 75% OA voor artikelen die in 2020 gepubliceerd zijn of worden door VSNU/NFU auteurs.
 - **Green OA:** Al vele jaren hebben de Nederlandse universiteiten en UMC’s institutionele repositories om Green OA mogelijk te maken. De praktijk is echter weerbarstig: hoewel meer dan 80% van de journal publishers een of andere vorm van deponeren in een repository toestaan volgens SherpaRomeo, zijn de voorwaarden vaak ondoorzichtig en met embargotermijnen. Ook hebben onderzoekers niet altijd de AAM (Author Accepted Manuscript) tot hun beschikking of een sterke voorkeur om alleen de Version of Record te

delen. Sinds enkele jaren is echter een nieuwe mogelijkheid voor Green OA ontstaan door de aanpassing van de Auteurswet aangepast op basis van een amendement van het kamerlid Taverne. Korte wetenschappelijke werken, waarvoor het onderzoek geheel of gedeeltelijk op kosten van de Nederlandse overheid heeft plaatsgevonden, mogen na verloop van een redelijke termijn door de auteur in Open Access geplaatst worden (zie tekstkader voor de wettekst). Dit geldt voor alle auteurs van het 'kort werk van wetenschap'. De universiteitsbibliotheken hebben deze wetswijziging aangegrepen om het project Taverne op te zetten onder de slogan '*you share, we take care*'. Daarbij is (1) 'kort werk van wetenschap' gedefinieerd als een tijdschriftartikel, congresbijdrage of een boekhoofdstuk (in een *edited volume*) en (2) 'redelijke termijn na de eerste openbaarmaking' als zes maanden. De auteurs en/of de instellingen namens de auteurs kunnen de Version of Record deponeren in het institutionele repository. Vervolgens zullen de UB's de openbaarmaking¹⁶ verder afhandelen en zullen zij de kosten van een eventuele door uitgevers aan te spannen rechtszaak gezamenlijk zullen dragen. Dit project heeft inmiddels geleid tot meer publieke beschikbaarstelling van wetenschappelijke tijdschriftartikelen, congresbijdragen en boekhoofdstukken in *edited volumes* (Schalken, A., 2019). Overigens heeft de Universiteit van Leiden onlangs de stap gezet om de toepassing van Taverne op te nemen in de arbeidsovereenkomst zodat onderzoekers niet meer individueel toestemming hoeven te verlenen¹⁷.

Artikel 25fa Auteurswet (Amendement Taverne)

De maker van een kort werk van wetenschap waarvoor het onderzoek geheel of gedeeltelijk met Nederlandse publieke middelen is bekostigd, heeft het recht om dat werk na verloop van een redelijke termijn na de eerste openbaarmaking ervan, om niet beschikbaar te stellen voor het publiek, mits de bron van de eerste openbaarmaking daarbij op duidelijke wijze wordt vermeld.

¹⁶ Het betreft het toegankelijk maken van het document, maar er wordt geen CC BY licentie aan toegekend. Gebruikers mogen het document lezen maar niet hergebruiken. Het voldoet dus niet geheel aan de definitie van Open Access zoals gedefinieerd in de Berlin Declaration die door de Nederlandse Universiteiten, VSNU en NWO is ondertekend.

¹⁷ De auteur diende een overeenkomst per artikel te tekenen en vervolgens de universiteit een garantstelling ten aanzien van het juridische risico. Overigens blijft in de Leidse regeling het altijd mogelijk voor een auteur om een *opt-out* hierop aan te vragen.

- **NWO¹⁸ en ZonMw:** NWO en ZonMw financieren circa 20% van het Nederlandse wetenschappelijk onderzoek door middel van projectfinanciering. Het overgrote deel van de door hen gesubsidieerde onderzoekers zijn verbonden aan een universiteit of een UMC (de Jonge, & Waltman, 2020). Beide organisatie volgen vanaf 1 januari 2021 het Open Access beleid van cOAlition S (zie tekstkader; zie ook tekstkader over cOAlition S bij paragraaf 4.2). Daarnaast hebben NWO en ZonMw een overeenkomst afgesloten met de Europese PubMed Central. Dit lidmaatschap zal de Green Open Access route (d.m.v. zelfdeponering) voor projectleiders faciliteren.

NWO beleid voor calls gepubliceerd vanaf 1-1-2021

- **APC-Gold tijdschriften:** uit projectbudget te financieren
- **Hybride tijdschriften:** APC niet te vergoeden vanuit NWO grant. Via *Transformative agreement* of via Green OA
- **Abonnementstijdschriften:** via Green OA, geen embargo toegestaan, tenminste Open Access voor de AAM
- **Auteursrechten:** Overdracht niet toegestaan. Publiceren onder CC-BY (uitzonderingen mogelijk).

- **Buitenuniversitaire onderzoeksinstellingen:** De non-VSNU/NFU instellingen zijn onder te verdelen in zes verschillende groepen:
 - **Overheidsfinanciering:** De door OCW gefinancierde onderzoeksinstellingen, de hogescholen en de rijkskennisinstellingen zijn voor het overgrote deel overheidsgefinancierd en dienen dus beleidslijnen van de overheid ten aanzien van Open Access en Open Science te volgen. In de financiering van de medische organisaties, de TO2 instituten en de kleine universiteiten speelt directe overheidsfinanciering van het onderzoek daarentegen een meer beperkte rol (zie tabel 2).
 - **Samenwerking m.b.t. inkoop licenties:** Deze instellingen hebben slechts enkele samenwerkingsverbanden die ook zeer beperkt zijn in vergelijking met het UKB consortium:
 - Het Inkoopuitvoeringscentrum van de Belastingdienst koopt Rijksbreed licenties in, waaronder licenties op tijdschriftbestanden van de drie grote uitgevers, waar de Rijkskennisinstellingen gebruik van maken (zie Bijlage D6).
 - Bij de verschillende medische organisaties onderscheiden de 28 STZ ziekenhuizen zich met een werkgroep die bij een aantal uitgevers gezamenlijk licenties inkoop, waar een meerderheid van de STZ ziekenhuizen aan deelneemt (zie bijlage D6).
 - De hogeschoolbibliotheken hebben zich verenigd in het SHB-verband en nemen deel aan een aantal licenties die door het UKB consortium worden afgesloten. De hogescholen doen echter vooral mee met de Read componenten van deze licenties (m.u.v. de Elsevier licentie).
 - De KNAW instituten en de NWO instituten doen recentelijk mee aan enkele door het VSNU/NFU afgesloten Read & Publish licenties.
 - **Green OA route:** De meeste van deze instellingen hebben een institutioneel repository, met uitzondering van de STZ ziekenhuizen. Via de institutionele repositories staat de

¹⁸ NWO als onderzoeksfinancier, ter onderscheid van de NWO-I, de NWO onderzoeksinstituten.

SherpaRomeo route en/of de cOAlition S route open. De Taverne optie wordt daarentegen momenteel niet toegepast: er zijn belemmeringen vanwege een andere juridische positie (o.a. hogescholen), óf vanwege beperkte menskracht waardoor er onvoldoende service aan de onderzoekers verleend kan worden (voor het 'we take care' gedeelte van het Taverne project), óf omdat het juridische risico van een mogelijke rechtszaak niet door de instelling alleen gedragen kan worden.

6. SITUATIE IN NEDERLAND DOOR DE OGEN VAN VERTEGENWOORDIGERS VAN ONDERZOEKSINSTELLINGEN

6.1 SYNOPSIS

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van:

- Groepsdiscussies in twee rondes over Open Access van tijdschriftartikelen in het algemeen met vertegenwoordigers van de 7 groepen publieke onderzoeksinstituten (*research performing organisaties*).
- Groepsdiscussies in twee rondes over Open Access van tijdschriftartikelen in het SSH domein met vertegenwoordigers van de wetenschap en van bibliotheken (deze groepsdiscussies behandelden ook academische boeken – zie deelrapport 2)
- SWOT-analyses van (1) omvorming van het UKB consortium tot een nationaal opererend consortium; (2) enkele andere opties om non-VSNU/NFU instellingen toegang te bieden tot UKB overeenkomsten met uitgever en (3) het nul-scenario (geen verdere actie). De SWOT-analyses van (1) en (3) zijn i.s.m. de deelnemers van de groepsdiscussies daarover opgesteld, de SWOT analyses m.b.t. (2) zijn in een later stadium van het onderzoek opgesteld.

Deze elementen van de haalbaarheidsstudie leiden tot de volgende conclusies:

- **Sterke wens tot deelname aan licenties van het UKB consortium, maar toegang ondoorzichtig:** Veel deelnemers van non-VSNU/NFU instellingen gaven aan belangstelling te hebben om deel te nemen aan de R&P deals. Of en zo ja hoe deelname aan deze licenties voor hen mogelijk zijn, werd als ondoorzichtig gekwalificeerd. De belangstelling van deze deelnemers is mede te verklaren uit het feit dat zelf doen geen optie blijkt te zijn vanwege hun beperkte schaalgrootte.
- **Kostenaspecten overschaduwden belang OA:** Open Access werd vaak als iets extra's gezien dat geld kost in plaats van als een vervanging van het huidige *pay-to-read* systeem door een *pay-to-publish* systeem. De (gepercipieerde) méérkosten voor OA vormen zo een obstakel dat de voordelen en het belang van OA lijkt te overschaduwden.
- **Green OA:** Voor meerdere instellingen is Green OA de primaire OA strategie vanwege de kosten van Gold OA. Dit leidde tot grote belangstelling voor versterking van de Green OA route: een versterking van de juridische basis door mogelijkheden als (1) voorwaarden over Green OA in contracten met uitgevers, (2) de mogelijkheden van deelname aan het Taverne project, (3) perspectieven van Harvard Open Licentie en (4) de beschikbaarheid van een nationaal repository voor de STZ ziekenhuizen, die zelf geen repository hebben.
- **Diamond routes voor SSH tijdschriftartikelen:** Een groot deel van de artikelen door Nederlandse auteurs op het domein van de sociale en geesteswetenschappen (SSH) verschijnt niet in tijdschriften die worden opgenomen in Web of Science. Hoewel precieze getallen ontbreken, is de verwachting dat een belangrijk deel van deze artikelen in tijdschriften verschijnen die juist niet worden 'meegenomen' in de Read & Publish deals. Dit komt omdat deze tijdschriften zich in de longtail bevinden, vaak abonnementstijdschriften zijn en veelal door kleinere Nederlandse uitgevers worden gepubliceerd. Daarnaast verschijnt een deel van de SSH artikelen door Nederlandse auteurs in tijdschriften die niet in WoS opgenomen zijn. Het aantal hiervan wordt geschat op een kleine 2000, waarvan circa 500 in tijdschriften door Nederlandse wetenschappelijke verenigingen en genootschappen. Met het oog op het behoud van de

diversiteit van publicatiekanalen voor SSH auteurs – wordt door de deelnemers van deze groepsdiscussie aanbevolen in te zetten dient te worden op Diamond route d.m.v. ondersteuning van het in ontwikkeling zijnde Openjournals.nl als Diamond platform voor in Nederland uitgegeven tijdschriften van *non-profit* uitgeverij en *Contribute to Open Access* constructies voor tijdschriften door kleinere Nederlandse *for-profit* uitgeverij.

- **Een nationaal opererend UKB consortium:**
 - De deelnemers van non-VSNU/NFU instellingen zagen grote voordelen in een nationaal opererend UKB consortium voor wat betreft versterking van de positie ten opzichte van de uitgeverij. Een model waarbij er een of twee extra ‘schillen’ in het consortium gecreëerd zouden worden waaraan de non-VSNU/NFU instellingen zouden kunnen deelnemen met de mogelijkheid tot maatwerk trok veel belangstelling van de deelnemers. Men had echter moeite om zich voor te stellen hoe de huidige R&P deals van het UKB consortium voor hybride tijdschriftenpakketten geschikt gemaakt zouden kunnen worden voor instellingen die slechts Read toegang nodig hebben tot specifieke subsets van de tijdschriftpakketten van de uitgeverij (en dus veel lagere historische uitgaven hebben). Voor Publish deals voor Gold OA tijdschriftenpakketten zagen de deelnemers wel goede mogelijkheden om een kostenverdeling te regelen omdat die gebaseerd kan worden op een verdeelsleutel gebaseerd op het aantal te verwachten artikelen.
 - De verwachtingen voor de toegang tot het UKB consortium betroffen de voordelen van de schaalgrootte, de daardoor te verwachten kostenvoordelen met als gevolg meer Open Access en mogelijk meer toegang tot Closed Access content. Er werden drie belangrijke beslisfactoren voor deelname genoemd: (1) duidelijke voorwaarden; (2) transparante en betaalbare kostentoekening; (3) een goede workflow voor auteurs bij het indienen van een artikel.
 - De deelnemers zagen als belangrijke kansen voor een dergelijk samenwerkingsverband het breed faciliteren van OA publiceren en het gezamenlijke optrekken (ook in Europees verband) inzake Green OA om bedreigingen t.a.v. betaalbaarheid en prijsopdrijving door uitgeverij het hoofd te bieden.
 - Tenslotte moet opgemerkt worden dat meerdere deelnemers aangaven dat Open Access binnen hun instituut niet altijd hoog op de agenda staat en dat voor deelname aan het consortium een duidelijk commitment van hun bestuur/management geworven dient te worden.
 - Van de zijde van het UKB consortium wordt aangevoerd dat de huidige R&P deals niet te scheiden zijn in een Read component en een Publish component en daardoor niet geschikt voor instellingen zonder historische uitgaven voor ‘big deals’ of bereidheid om hun uitgaven hieraan sterk te verhogen.
- **Andere opties voor aansluiten non-VSNU/NFU instellingen op UKB deals:** De duidelijke uit de groepsdiscussies naar voren gekomen behoefte aan deelname aan UKB deals heeft geleid tot de ontwikkeling van andere opties om dit te bewerkstelligen:
 - Aparte, bilaterale contracten tussen diverse hierin geïnteresseerde instellingen enerzijds en de uitgeverij anderzijds gebaseerd op de voorwaarden die de UKB heeft uitonderhandeld: dit lijkt een aantrekkelijke mogelijkheid ware het niet dat de praktische haalbaarheid wat betreft de financiële voorwaarden hiervan niet duidelijk is.

- Een nationale rol voor het UKB consortium waarbij het consortium voor de non-VSNU/NFU instellingen optreedt terwijl de daarvoor benodigde additionele financiering door enkele stakeholders gefinancierd wordt: dit lijkt een zeer aantrekkelijke optie met weinig schaduwzijden. Het zwakke punt is dat het niet duidelijk is welke stakeholders de additionele financiering op zich zouden willen nemen.
- Een derde optie - buitenuniversitaire onderzoeksinstituten laten ressorteren onder de informatievoorziening van de verschillende universiteitsbibliotheken: de organisatorische en financiële consequenties van deze optie zijn niet in kaart gebracht, maar lijken op het eerste gezicht veel voeten in de aarde te hebben en daardoor lijkt deze optie niet op enigszins korte termijn realiseerbaar.
- **Niks doen is geen optie:** het 0-scenario (geen extra inspanningen om de 100% OA te behalen) werd niet als een zinnige optie gezien. De deelnemers voorzagen in een dergelijk scenario een stagnatie in de stijging van het percentage OA artikelen en een daardoor verminderde zichtbaarheid van de Nederlandse onderzoek output. Een dergelijk scenario zou op korte termijn mogelijk minder kosten met zich meebrengen, maar op langere termijn het Nederlandse onderzoek door de lagere zichtbaarheid minder aantrekkelijk kunnen maken voor onderzoeksfinanciers en dus uiteindelijk in financiële zin negatief uitpakken.

6.2 GROEPSDISCUSSIES M.B.T. TIJDSCHRIFTARTIKELEN

6.2.1 OPZET GROEPSDISCUSSIES

Twintig vertegenwoordigers van *research performing* organisaties uit alle groepen (zie paragraaf 4.1) zijn bereid gevonden om in het kader van deze studie deel te nemen aan een tweetal groepsdiscussies met de focus op het bereiken van 100% OA voor tijdschriftartikelen. De groepsdiscussies vonden digitaal plaats met aantallen deelnemers variërend van 6 tot 8. De eerste reeks groepsdiscussies vond plaats op 5,7 en 8 oktober met als doel de initiële reacties van de deelnemers op te halen. In de tweede serie groepsdiscussies (2,4 en 5 november) werden een aantal concretere voorstellen besproken om te komen tot de gewenste 100% OA voor tijdschriftartikelen.

Deelnemers groepsdiscussies vertegenwoordigden:

- CPB
- IHE Delft Institute for Water Education
- KNAW
- Naturalis
- NFU
- NKI
- NLR
- NWO-I
- RIVM
- SCP
- SHB
- STZ Consortium werkgroep
- Theologische Universiteit Kampen
- TNO
- UKB
- VH

6.2.2 INITIËLE REACTIES IN DE EERSTE RONDE

- **Huidige situatie m.b.t. OA:**
 - **Wetenschappelijke artikelen:**
 - Gevraagd naar schattingen van het percentage Open Access van de artikelen van hun instelling geven de meeste deelnemers percentages aan van 50 - 60%. Een enkele denkt tot 90 - 100% te komen (R&P deals aangevuld met een actief groen OA beleid), terwijl er ook deelnemers zijn die het percentage lager schatten (onder de 50%) of niet over adequate cijfers beschikken. Een enkele deelnemer geeft aan dat er bij hen vrijwel niet OA gepubliceerd wordt vanwege de voor hun budgetten onoverkomelijk hoge APC's.
 - Veel deelnemers melden dubbelaanstellingen van hun onderzoekers bij universiteiten of universitair medische centra, die deze auteurs de mogelijkheid geven om toch OA te publiceren via de R&P deals. Daarnaast zijn er meerdere instellingen (o.a. TNO, Naturalis, IHE) met een APC fonds.
 - Meerdere deelnemers van instellingen met een actief OA beleid stellen dat zij 'blijven steken' bij 60-70% OA.
 - **Andere publicatievormen:**
 - Non-VSNU/NFU Instellingen publiceren ook vaak rapporten of discussion papers, die OA via hun repository beschikbaar worden gesteld. In sommige gevallen worden deze publicaties later omgewerkt tot een tijdschriftartikel voor een wetenschappelijk tijdschrift.
 - Hogescholen en andere instellingen geven aan dat hun onderzoekers ook in (Nederlandstalige) vaktijdschriften publiceren. Deze tijdschriften hebben geen optie voor OA publiceren en daarom is de Green OA route het meest

aangewezen. Een deelnemer meldt dat deze vaktijdschriften beschikbaarstelling na een embargoperiode van 6 of 12 maanden veelal accepteren¹⁹.

- **Kostenaspecten overschaduwden belang OA:**
 - Meerdere deelnemers van de buitenuniversitaire instellingen geven aan lage verwachtingen te hebben met betrekking tot een transitie naar een volledig OA-publicatiesysteem: zij zien in hun praktijk hiervoor weinig aanwijzingen. Daarom wordt door hen OA veelal gezien als een aanvulling op het bestaande publicatiesysteem in plaats als een vervanging ervan. Vanuit dit perspectief brengt OA extra kosten met zich mee en worden de méérkosten voor OA als het belangrijkste obstakel gezien. Hierdoor worden de voordelen en het belang van OA overschaduwd. Veel deelnemers melden ook dat onderzoekers zélf vaak minder interesse hebben in OA: bij de keuze van publiceren in een tijdschrift is de kwaliteit/prestige van het tijdschrift doorslaggevend en speelt OA een ondergeschikte rol. Veranderingen in het waarderingssysteem voor onderzoekers wordt door velen als een cruciale factor gezien om een verdere omslag naar OA te bewerkstelligen²⁰. Tenslotte zien de deelnemers van non-VSNU/NFU instellingen soms een beperkt draagvlak bij hun management en/of bestuurders. 'OA wordt vaak als gedoe gezien'.
 - Eisen van de financiers zoals NWO, ZonMw en de Rijksoverheid blijken dan ook voor veel buitenuniversitaire instellingen de belangrijkste drijfveer voor OA te zijn.
 - De situatie bij de STZ ziekenhuizen is afwijkend van veel andere instellingen: een zeer belangrijk deel van het gepubliceerde onderzoek is niet gefinancierd door de eerste, tweede of derde geldstroom, maar uit een reeks van stichtingen of andere budgetten beheerd door medisch specialisten. Dat betekent dat voor deze publicaties i.h.a. geen OA verplichtingen vanuit financiers bestaan²¹.
- **Read & Publish deals (hybride tijdschriften):**
 - **Sterke wens tot deelname:** Veel deelnemers van non-VSNU/NFU instellingen gaven aan belangstelling te hebben om deel te nemen aan de R&P deals. Er werd door hun onderzoekers overigens soms al indirect deel genomen via hun dubbelaanstelling.
 - **Toegang tot SURFmarket ondoorzichtig:** Meerdere deelnemers aan de groepsdiscussies – ook van instellingen die lid van SURF zijn – hebben in het verleden geprobeerd deel te nemen aan licenties via SURFmarket maar kregen nul op rekest. Het was velen niet duidelijk welke criteria er golden om toegang te krijgen tot UKB-licenties in het algemeen en de R&P overeenkomsten in het bijzonder.

¹⁹ Hogescholen doen niet mee met Taverne omdat dit juridisch voor hen niet geldig lijkt te zijn.

²⁰ Zie hoofdstuk 7: dit is inmiddels voor vrijwel alle vakgebieden een achterhaald argument: vrijwel alle tijdschriften accepteren OA publicaties.

²¹ Dit geldt niet voor collectebusfondsen, waarvan een aantal wel OA verplichtingen hebben.

- **Zelf doen geen optie:** Onderhandelingen over R&P-achtige constructies met uitgevers door de buitenuniversitaire instellingen zelf blijkt in de praktijk niet mogelijk vanwege de schaalgrootte (te beperkt aantal publicaties per jaar).
- **Ook zorgen over de R&P deals:** Één van de doelstellingen van R&P deals – omvorming van het bibliotheekbudget voor ‘Read’ naar een budget voor ‘Publish’ – maakt een aantal deelnemers bezorgd: zij vrezen dat het ‘Read’ budget geheel zou kunnen wegvallen met als gevolg een verslechtering van het niveau van de dienstverlening van de bibliotheken en inefficiëntie voor het wetenschapsbedrijf als de wetenschappers artikelen bij elkaar zouden moeten sprokkelen via Green OA.
- **Rijkskennisinstellingen deels uitzondering:** Vertegenwoordigers van de aan de groepsdiscussies deelnemende rijkskennisinstellingen gaven aan dat het inkoopuitvoeringscentrum van de Belastingdienst voor de gehele rijksoverheid licenties aankoopt, onder andere van wetenschappelijke tijdschriftbestanden. Deze instellingen zijn waarschijnlijk gebonden aan deze rijksbrede inkoop (zie Bijlage D6).
- **Publish-deals (Gold OA tijdschriften):**
 - Publish deals met Gold OA tijdschriften ontzorgen auteurs die in deze tijdschriften publiceren. Dit wordt alom een nastrevenswaardig doel gevonden en het afsluiten van dit type deals lijkt qua kostenverdeling onder de instellingen weinig problematisch, omdat deze gebaseerd kan worden op inschattingen van aantallen artikelen per instelling in deze tijdschriften.
- **Green OA:**
 - Voor meerdere buitenuniversitaire instellingen is Green OA de primaire OA strategie vanwege de kosten van Gold OA.
 - In de discussies werd een duidelijke wens van meerdere deelnemers geuit om deel te nemen aan het Taverneproject. Ook was er interesse in de mogelijkheden die het Harvard Open Licentie model voor hun instellingen zouden kunnen bieden.
- **Nationaal consortium:**
 - M.b.t. de mogelijkheid voor een nationaal consortium gingen alle deelnemers aan de groepsdiscussies uit van een uitbreiding van het bestaande UKB consortium. Er werd geen noodzaak gezien om een nieuwe consortiumorganisatie op te bouwen.
 - De volgende motivaties om deel te nemen aan een dergelijk uitgebreid consortium werden genoemd:
 - Voordelen van de schaalgrootte
 - Kostenvoordelen
 - Meer Open Access
 - Meer toegang (tot Closed Access)
 - Wat zouden eventuele beslisfactoren zijn om aan een dergelijk consortium deel te nemen? De deelnemers noemde drie belangrijke factoren:
 - De voorwaarden voor deelname moeten duidelijk zijn
 - De kostentoerekening moet transparant en betaalbaar zijn
 - Goede workflow voor auteurs bij het indienen van een artikel.

6.2.3 RESULTATEN TWEEDE RONDE GROEPSDISCUSSIES

GREEN OA

- **Nationale richtlijnen m.b.t. uitgevercontracten t.a.v. non-disclosure clauses en Green OA voorwaarden²²:** Het idee om bij het afsluiten van Read licenties voorwaarden wat betreft *immediate OA* voor de *Author Accepted Manuscript* op te nemen vindt instemming. Wel wordt opgemerkt dat in meerdere gevallen ‘de poot stijf houden’ erg lastig is omdat volgens deze deelnemers het *niet* afsluiten van een licentie niet altijd mogelijk is. Ook was een deelnemer bang dat de uitgevers deze voorwaarden zouden kunnen aangrijpen voor een prijsverhoging. Er waren ook deelnemers die twijfelen aan de effectiviteit van een dergelijke richtlijn en die vreesden voor een keurslijf dat hun handelingsvrijheid zou kunnen belemmeren.
- **Taverne en Harvard:** Deze opties vindt grote weerklank bij veel deelnemers. Men pleit dan ook voor verder juridisch onderzoek hiernaar met het oog op de verschillende uitgangspunten van de verschillende instellingen. De juridische situatie in het hbo verschilt van die van de universiteiten zowel qua Taverne als mogelijk qua Harvard en e.e.a. zou juridisch uitgezocht moeten worden wat er bij hogescholen op dit gebied mogelijk is. Ook bij andere instellingen geldt dat juridisch onderzoek nodig is. Zo is bij NWO instituten en bij TO2 instituten in de arbeidsovereenkomst geregeld dat het auteursrecht bij de instelling ligt. Daar zou onderzocht moeten worden of dit niet al betekent dat de instelling de AAM in het repository kan (laten) deponeren zonder embargo en met een CC-BY licentie à la Harvard.
- **Nationaal repository voor instellingen zonder eigen repository:** De vertegenwoordigers van de 28 STZ ziekenhuizen gaven aan dat zij niet over een repository beschikken en dat het gelet op de organisatiestructuur en de verschillen tussen de ziekenhuizen lastig zou zijn om een gezamenlijk STZ repository op te zetten. Zij zouden naar hun zeggen zeer geholpen zijn door een nationaal repository.
- **Ondersteuning individuele instellingen m.b.t. OA beleid:** Meerdere vertegenwoordigers van instellingen geven aan dat zij behoefte hebben aan ondersteuning om Open Access beleid vorm te geven binnen hun instelling. De volgende zaken werden specifiek genoemd:
 - *Awareness raising:* hulpmiddelen/toolkits om de awareness m.b.t. OA te verhogen bij zowel bestuur als bij onderzoekers
 - *OA voorwaarden bij onderzoeksbudgetten:* binnen instellingen zelf zijn vaak ‘potjes’ waar onderzoekers van de instelling financiële bijdragen uit kunnen aanvragen. Een standaardprotocol waarin de OA voorwaarden zijn weergegeven zou de implementatie daarvan binnen deze instellingen faciliteren.

²² Het UKB consortium heeft overigens als beleid om Green OA niet bij onderhandelingen over licenties te betrekken, maar zich uitsluitend te focussen op de Gold OA mogelijkheden. Op grond van hun ervaringen daarin is deze suggestie niet opgenomen als een aanbeveling.

6.3 GROEPSDISCUSSIES M.B.T. SSH ARTIKELEN

6.3.1 INLEIDING

Dertien vertegenwoordigers uit de Sociale en Geesteswetenschappen en vertegenwoordigers van bibliotheken en andere stakeholders (zie tekstkader) zijn bereid gevonden om in het kader van deze studie deel te nemen aan een tweetal groepsdiscussies met de focus op het bereiken van 100% OA voor SSH publicaties waaronder tijdschriftartikelen.

Deelnemers aan de groepsdiscussies en interviews vertegenwoordigden:

- Huygens ING
- Kon Nederlands Historisch Genootschap
- Meertensinstituut
- NWO
- OAPEN
- UB Amsterdam
- UB Leiden/ Leiden University Press
- UB Utrecht
- Universiteit Leiden, Linguïstiek; cOAlition S
- Universiteit Utrecht, Geschiedenis en Kunstgeschiedenis

6.3.2 PUBLICATIECULTUREN IN SOCIALE EN GEESTESWETENSCHAPPEN

Uit de overzichten van de tabellen 4 en 5 blijkt dat de SSH publicatiecultuur in een aantal aspecten verschilt van de andere disciplines: tijdschriftartikelen nemen een beperkter deel van de output in, terwijl het aandeel van boeken en boekhoofdstukken veel groter is dan in de andere disciplines. Een deel van de subdisciplines is (tenminste deels) nationaal georiënteerd en voor een groot deel van de subdisciplines zijn een grote range van tijdschriften belangrijk. Uit andere bronnen weten we dat deze tijdschriften veelal abonnementstijdschriften van kleinere uitgevers (de 'longtail') of *Diamond* OA tijdschriften zijn.

Overzicht aspecten publicatiecultuur in 44 subdisciplines Sociale en Geesteswetenschappen	Ja	Deels	Nee
Focus op kleine groep toptijdschriften	6	17	21
Nationaal georiënteerd	7	21	16

Tabel 4 Publicatieculturen SSH (*Onderzoek Publicatieculturen Sociale en Geesteswetenschappen*, 2016)

Publicatietype	Levens- en Biomedische wetenschappen	Natuur- en Technische wetenschappen	Sociale wetenschappen	Geesteswetenschappen
Artikelen	86%	62%	57%	41%
Conference papers/ abstracts	1%	19%	4%	6%

Tabel 5: Overzicht publicatieculturen per vakgebied (Bosman & Kramer, 2019)

6.3.3 ROUTES NAAR OA VOOR SSH TIJDSCHRIFTARTIKELEN

DIAMOND OA MEEST AANGEWENZEN OA ROUTE BIJ EEN OVERGANG NAAR PAY-TO PUBLISH

De SSH onderzoeker heeft i.h.a. geen laboratorium of dure apparatuur nodig voor zijn/haar onderzoek. Gevolg hiervan is dat SSH onderzoekers verbonden aan instellingen slechts over kleine budgetten kunnen beschikken. Dit betekent dat Open Access tijdschriften met het APC model minder toegankelijk zijn voor deze groep wetenschappers.

De tijdschriften waarin wordt gepubliceerd zijn veel abonnementstijdschriften van kleinere uitgevers, de zogenaamde longtail. Voor het UKB consortium zijn die lastiger in R&P deals onder te brengen.

Bij overgang naar een *pay-to-publish* publicatiesysteem zijn Diamond modellen daarom voor het SSH domein het meest geschikt. De Diamond route is daarnaast ook van belang vanwege de vele ‘amateur’ onderzoekers in het SSH-domein, die in hun vrije tijd onderzoek doen en niet verbonden zijn aan een instelling. Het gaat daarbij vaak om specialisten op een bepaald vakgebied (met name in de Geestes-wetenschappen) die soms hoge kwaliteit onderzoek doen, maar naar verwachting niet bereid zullen zijn om APC’s te betalen voor hun publicaties.

OPENJOURNALS.NL VOOR TIJDSCHRIFTEN VAN NEDERLANDSE WETENSCHAPPELIJKE GENOOTSCHAPPEN

Uit groepsdiscussies bleek dat de tijdschriften van de Nederlandse wetenschappelijke genootschappen zich in een precaire situatie bevinden. Deze tijdschriften zijn meestal een belangrijk onderdeel van het lidmaatschap van het genootschap en een OA uitgave zou het lidmaatschap minder aantrekkelijk kunnen maken en daarmee het moeilijker maken om de kosten van de productie van het tijdschrift dragen. Het platform Openjournals.nl werd dan ook algemeen gezien als een oplossing voor deze precaire situatie. Dit platform wordt momenteel ingericht en zal in 2021 geïmplementeerd zijn. Er zijn volgens zegslieden ca. 40 SSH-tijdschriften die wetenschappelijk belangrijk zijn en waarvan het de bedoeling is dat een belangrijk deel migreert naar het platform. Uiteindelijk zouden 100-200 andere tijdschriften van *not-for-profit* uitgevers, waarin periodiek goede artikelen verschijnen, ook aan openjournals.nl kunnen worden toegevoegd. Het businessmodel van het platform wordt momenteel nog verder ontwikkeld. Het streven is om met het platform tot een bundeling te komen van Diamond tijdschriften in Nederland en mogelijk België, waardoor de operationele kosten omlaag kunnen en de vindbaarheid van de artikelen omhoog. Daartoe wordt samenwerking gezocht met universiteitsbibliotheken die recentelijk een *University Press* (zoals bijvoorbeeld University of Groningen Press) hebben ingericht of dat van plan zijn.

Een Noors voorbeeld illustreert de positieve effecten op het bereik van Diamond OA tijdschriften in het SSH domeinen: een toename van 300% wordt gerapporteerd in het gebruik van Noorstalige tijdschriften op het gebied van SSH sinds deze OA beschikbaar zijn gesteld (*Norske Apne Tidsskift Innenfor Humaniora Og Samfunnsvitenskap*, 2020).

CONTRIBUTE TO OPEN EN DIAMOND MEMBERSHIP MODELLEN

Andere SSH artikelen van Nederlandse auteurs (alsmede artikelen van sommige andere disciplines) worden gepubliceerd in tijdschriften van kleinere Nederlandse *for-profit* uitgeverijen. Met het oog op het handhaven van de diversiteit in het uitgeverslandschap wordt door het UKB consortium gezocht naar routes naar OA d.m.v. Diamond modellen zoals het ‘*Contribute to OA*’-model. Andere Diamond modellen met *memberships* van grotere groepen bibliotheken lijkt voor een aantal van deze tijdschriften minder geschikt vanwege het beperkte aantal bibliotheken dat hier naar verwachting interesse in zal hebben. Een knelpunt bij deze Diamond modellen blijft overigens dat ‘*free riders*’ niet verhinderd kunnen worden, waarbij opgemerkt moet worden dat er een deelnemende bibliotheek door bijvoorbeeld budgetbeperkingen gedwongen een ‘*free rider*’ kan worden.

6.4 SWOT ANALYSES M.B.T. OPENING VAN UKB OVEREENKOMSTEN VOOR ANDERE INSTELLINGEN

6.4.1 SWOT ANALYSE VAN EEN NATIONAAL OPEREREND UKB CONSORTIUM

Schil X: VSNU/NFU-instellingen ²³	Schil Y: Grotere instellingen nemen deel	Schil Z: Kleinere instellingen doen mee
<ul style="list-style-type: none"> Gemeenschappelijke bestuurlijke koepels VSNU en NFU Universiteiten/UMC's = beperkte heterogeniteit Historische uitgaven en big deals <i>Opt-out</i> Complex kostenverdeelmodel toegesneden op universiteiten/UMC's 	<ul style="list-style-type: none"> Geen gemeenschappelijke bestuurlijke koepel 5 groepen potentiële deelnemers: (a) hogescholen (SHB) en OCW-gefinancierde instellingen die al deelnemer zijn op incidentele basis (b) medische organisaties; TO2 instellingen; Rijkskennisinstellingen Historische uitgaven beperkt; geen/weinig big deals Grotere heterogeniteit <i>Opt-in</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Kleine universiteiten Historische uitgaven zeer beperkt; geen big deals Grote heterogeniteit <i>Opt-in</i>

Tabel 6 Schets consortiumschillenmodel

Op basis van suggesties van deelnemers in de eerste ronde werd een schillenmodel voor een nationaal opererend consortium ontwikkeld volgens de schets in tabel 6 en in de tweede ronde aan de deelnemers voorgelegd. Het schillenmodel is in zekere zin het bestaande model: er zijn enkele instellingen die op incidentele basis deelnemen aan door het UKB consortium afgesloten licenties (schil Y): de hogescholen participeren in veel licenties, maar momenteel slechts in één licentie m.b.t. P-component, terwijl de NWO-instituten en de KNAW-instituten momenteel in drie R&P deals deelnemen. Zoals eerder vermeld, is voor veel buitenuniversitaire instellingen de toegang tot 1Surf en de UKB-licenties ondoorzichtig, vandaar dat voor hen dit schillenmodel als nieuw werd gezien. Ook werd er vanuit gegaan dat het consortium zich bezig zou houden met alle OA routes.

In het diagram hieronder (zie tabel 7) is een samenvatting gegeven van de deelnemers aan de drie groepsdiscussies in de vorm van een SWOT kwadrant.

²³ Ca. 70% van de bestedingen aan licenties worden ingekocht via het consortium, de overige 30% wordt door de individuele instellingen ingekocht.

<p>Strengths:</p> <p><i>Consortium:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Leidend samenhangend cluster instellingen (UKB consortium) met overige instellingen die (kunnen) aanhaken Sterkere positie t.o.v. uitgevers; minder fragmentatie <p><i>Deelnemers aan schillen Y en Z:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Mogelijkheid tot samen optrekken Huidige ondoorzichtigheid t.a.v. deelname aan UKB consortium opgelost Maatwerk mogelijk voor deelnemers Schaalgrootte van consortium maakt veel deals überhaupt mogelijk P-component van licenties: potentieel voordelen te behalen <i>Opt-in</i> geeft gewenste flexibiliteit <p><i>Uitgevers:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Meer bereik met 1x onderhandelen Daardoor ook onderhandelingen met kleinere uitgevers mogelijk 	<p>Weaknesses:</p> <p><i>Consortium:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Governance moet goed geregeld maar zal complex zijn Beheersbaarheid aandachtspunt: (1) complexiteit van onderhandelingen neemt sterk toe; (2) meer menskracht nodig bij 1Surf dat op voorhand gefinancierd moet worden; (3) Read component van licenties potentieel problematisch door heterogeniteit deelnemers; (4) potentiële verschillen in belangen tussen de heterogene deelnemers. Huidige R&P deals zijn niet te splitsen in een Read component en een Publish component en daardoor niet geschikt te maken voor buitenuniversitaire instellingen zonder historische uitgaven voor 'big deals <p><i>Deelnemers aan schillen Y en Z:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bestuurlijk commitment noodzakelijk i.v.m. mogelijke meerkosten Uitvoeringskracht bij de bibliotheken dient aanwezig te zijn Rijksinstellingen zijn voor een aantal licenties gebonden aan rijksbrede inkoop door inkoopuitvoeringscentrum, dus waarschijnlijk niet of lastig inpasbaar Read component van licenties: geen of weinig behoefte aan big deal toegang en afwezigheid financiën daarvoor Deelnemer van schil Z instelling: dit wordt hoogstwaarschijnlijk te duur voor ons. <p><i>Deelnemers aan schil X (huidige consortium):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Biedt de uitbreiding met de schillen Y en Z schil X voldoende voordelen?
<p>Opportunities:</p> <ul style="list-style-type: none"> OA publiceren wordt breed gefaciliteerd Gezamenlijk optrekken wat betreft Green OA (om de bedreigingen m.b.t. betaalbaarheid en mogelijke prijsopdrijving het hoofd te bieden) Europese samenwerking 	<p>Threats:</p> <ul style="list-style-type: none"> Betaalbaarheid (<i>is there enough money in the system?</i>) Verschuiving van kosten naar research-intensieve instellingen in <i>pay-to-publish</i> situatie Prijsopdrijving door uitgevers Onvoldoende uitvoeringskracht consortium t.o.v. grote uitgevers Naar binnen gerichte blik van UKB consortium

Tabel 7 SWOT nationaal opererend consortium

Hieronder worden de reacties van de deelnemers m.b.t. de SWOT nader toegelicht:

- Sterke punten:**
 - Leidend samenhangend cluster instellingen (UKB consortium) met overige instellingen die (kunnen) aanhaken:** Een deelnemer riep het beeld op van een walvis (het UKB consortium) met een school vissen (de buitenuniversitaire instellingen). De meerwaarde van het UKB consortium werd gezien in de onderhandelingskracht ervan en in de capaciteit om complexe onderhandelingen uit te voeren. In het schillenmodel wordt de heterogeniteit van de andere deelnemers gerespecteerd.
 - Maatwerk voor de overige deelnemers:**

- *Maatwerk*: Dit was een zeer belangrijk aandachtspunt voor veel deelnemers. Zo waren er deelnemers van instellingen voor wie de ‘Read’ component van de licenties heel belangrijk waren, terwijl andere instellingen vooral baat zouden hebben bij de ‘Publish’ component. Meerdere deelnemers benadrukten de heterogeniteit van de deelnemers en de onvergelykbaarheid van hun instituten met de grote universiteiten. Heterogeniteit betreft niet alleen het type instellingen, maar ook bijvoorbeeld de focus op bepaalde vakgebieden: benadrukt werd dat bijvoorbeeld een onderzoeksinstituut sterk gefocust op is op een deelgebied en geen of weinig interesse heeft in toegang tot informatie van het bredere vakgebied zoals bijvoorbeeld levenswetenschappen. Dit in tegenstelling tot universiteiten, waar juist wél altijd een ruime focus ligt op bijvoorbeeld levenswetenschappen. Dit bepaalt dus ook het verschil in de informatiebehoefte en dus in het type Read licenties.
- *Opt-in versus opt-out*: Een *opt-in* werkwijze voor de deelnemers aan de schillen Y en Z werd alom bepleit. Dit geeft aan de deelnemers een flexibiliteit om er wel of niet aan deel te nemen. Een goede werkwijze hiervoor werd overigens gezien als essentieel²⁴.
- **Publish deals**: Overeenkomsten met uitgevers wat betreft de P-component leken voor veel deelnemers redelijk eenvoudig te realiseren en haalbaar. Deelname van instellingen zou via een *opt-in* vergemakkelijkt worden: instellingen kunnen dan per deal bekijken in hoeverre deelname voor hen mogelijk is. Dit is relatief eenvoudig in te schatten op basis van de in het recente verleden betaalde APC’s. Een belangrijk aandachtspunt voor veel instellingen zal zijn dat zij mogelijk financieel voordeel kunnen behalen door deelname aan een P-deal, maar dat de uitgaven van APC’s verdeeld zijn over verschillende budgetten binnen het instituut. Bij een centrale betaling van de APC’s via de P-deal dient e.e.a. intern geregeld worden. Niettemin denken deelnemers dat veel besturen voor een *opt-in* zouden kunnen kiezen, omdat ‘een bestuur soms toch allerlei potjes vindt om in te zetten’.
- **Sterkere positie t.o.v. uitgevers**:
 - **Minder fragmentatie**: Het consortium zal door middel van de extra schillen meer deelnemers vertegenwoordigen, waardoor de onderhandelingspositie verstevigd wordt. Er is ook sprake van het doorbreken van de huidige fragmentatie, waarin uitgevers bilaterale onderhandelingen doen met veel kleinere organisaties. Voor de meeste uitgevers zal dit voordelig zijn, al zijn er ook enkele deelnemers die denken dat uitgevers wel garen spinnen bij veel kleinere bilaterale contracten.
 - **Samen optrekken**: Het schillenmodel geeft een goede mogelijkheden aan de deelnemers van de schillen Y en Z om samen op te trekken, hetgeen tot nog toe ontbreekt. Het geheel maakt dat de instellingen samen sterker staan, terwijl de gelaagdheid recht doet aan de verschillen.

²⁴ Opt-in heeft overigens als risico cherry-picking. Opt-in voor alleen schillen Y en Z kan ook onvrede veroorzaken bij de deelnemers aan schil X.

- **Kleinere uitgevers:** Meerdere deelnemers merken op dat kleinere uitgevers nu niet goed aan bod komen wat betreft overeenkomsten die Open Access regelen. Ook is het voor hen lastig om te schakelen omdat er forse investeringen nodig zijn om hun systemen en workflows aan te passen aan de eisen van een R&P deal. Ook wordt de lastige positie van Society journals in deze besproken. Overigens, de druk vanuit onderzoeksfinanciers zoals NWO en ZonMW op auteurs ('je mag tot 2025 in deze tijdschriften publiceren mits er een transformatieve deal is') maakt dat deze uitgevers toch zich zullen moeten aanpassen.
- **Zwakke punten:**
 - **Governance:** De wijze waarop governance van het consortium zal worden geregeld werd eveneens door veel deelnemers als zeer belangrijk gezien. Het mandaat van wat de onderhandelaars meekrijgen is immers essentieel. Betrokkenheid bij de onderhandelingen geeft ook commitment aan de instellingen en daardoor is er sneller draagvlak voor acceptatie van de uiteindelijk bereikte overeenkomst. Betrokkenheid is ook belangrijk voor de slagkracht van het consortium bij het nakomen van de afspraken van de overeenkomst, bijvoorbeeld wanneer het afgesproken pilotprojecten betreft.'
 - **R&P deals:** Huidige R&P deals zijn niet te splitsen in een Read component en een Publish component en daardoor niet geschikt voor buitenuniversitaire instellingen zonder historische uitgaven voor 'big deals' of bereidheid om de uitgaven hieraan sterk te verhogen.
 - **Rijksbrede inkoop:** Voor Rijksinstellingen wordt een reeks van licenties ingekocht door het Inkoopuitvoeringscentrum van de Belastingdienst (zie Bijlage D6). Het gaat om tientallen licenties op veelal vaktijdschriften en andere informatie, maar ook om drie licenties op wetenschappelijke informatie van de grote drie uitgevers. In de praktijk gaven vertegenwoordigers van de Rijkskennisinstellingen aan dat men gebruik maakt van deze drie grote licenties en dat er per Rijkskennisinstelling daarnaast andere licenties werden aangeschaft om aan specifieke informatiebehoeften te voldoen. Deelname aan het consortium voor de laatstgenoemde licenties is haalbaar, maar de haalbaarheid om de rijksbrede inkoop voor wetenschappelijke licenties over te brengen naar het UKB consortium werd betwijfeld.
 - **Menskracht bij licentiebureau moet uitgebreid:** Deelnemers wijzen erop dat er meer menskracht nodig zal zijn bij het licentiebureau met het oog op de dienstverlening aan de deelnemers van de schillen Y en Z.
 - **Ook commitment nodig en werk te verzetten bij de deelnemende instellingen:** Enkele deelnemers waarschuwen ervoor dat bij deelnemers aan de schillen Y en Z werk verzet dient te worden. Deze deelnemers moeten een duidelijk commitment van hun management/bestuur geregeld hebben en een besluitvormingsprocedure geïmplementeerd hebben voor een *opt-in* of *opt-out* keuze per contract. Daarnaast is het essentieel dat de betrokken bibliotheek menskracht inruimt voor de implementatie van de deal: veel uitgevers hebben een dashboard dat o.a. vraagt om bevestiging of een indienende auteur inderdaad bij de betreffende instelling hoort.
 - **Read-behoefte erg verschillend:** Meerdere deelnemers voorzagen vooral grote verschillen bij de behoefte aan toegang tot tijdschriftenpakketten. Ter illustratie: de deelnemers van de STZ ziekenhuizen (zie ook Bijlage D5) gaven aan dat zij toegang hadden tot slechts ca. 300 tijdschriften van uitgeverij Wiley en dat het NKI slechts

behoefte heeft aan 20 van deze tijdschriften. Kortom, men voorzagt dat het zeer lastig zou zijn om met al deze verschillende informatiebehoeftes en bijbehorende budgetten een manier te vinden om op hoog aggregatieniveau een contract af te sluiten dat toegang regelt voor specifieke subsets van tijdschriften van de betreffende uitgever. De mogelijkheden om deel te nemen aan een op hoog aggregatieniveau afgesloten P-deal lijkt daarentegen een stuk eenvoudiger te realiseren en daardoor haalbaarder.

- **Kansen:**

- **OA publiceren wordt breed gefaciliteerd** bij de Nederlandse onderwijs- en onderzoeksinstituten. Dit wordt als een grote kans gezien
- **Gezamenlijk optrekken wat betreft Groen OA** wordt eveneens als een grote kans gezien om de bedreigingen m.b.t. betaalbaarheid en mogelijke prijsopdriving door uitgevers het hoofd te bieden. Het consortium zou de coördinatie en het beleid van de Green OA opties op zich kunnen nemen, maar een consortium organisatie is hiervoor niet per se nodig.
- **Europese samenwerking:** Europese samenwerking met andere consortia wordt eveneens genoemd als een goede mogelijkheid om het publicatiesysteem te beïnvloeden en sterker te staan ten opzichte van de uitgevers.

- **Bedreigingen:**

- **Financiën:** Een belangrijke bedreiging werd gezien in de financiële aspecten. Veel deelnemers denken dat er onvoldoende 'money in the system' is om de transitie naar een *pay-to-publish* Open Access systeem te maken binnen de huidige budgetten. Men vroeg zich af of het ministerie van OCW niet financieel zou kunnen bijdragen vanuit het nationale belang om 100% Open Access te behalen.
- **Onvoldoende uitvoeringskracht:** De beperkte uitvoeringskracht van het consortium wordt als bedreiging genoemd. Het gaat om de uitvoering van implementatie van afspraken met uitgevers, zoals pilotprojecten et cetera, waarbij medewerking vereist is van andere organisatiedelen dan de direct bij de overeenkomst betrokken organisatie-units.
- **Naar binnen gerichte blik van UKB consortium:** Een mogelijke bedreiging in de ogen van enkele deelnemers zou kunnen zijn dat de blik van het UKB consortium naar binnen gericht blijft en onvoldoende rekening houdt met de deelnemers aan de schillen Y en Z.

6.4.2 SWOT ANDERE OPTIES OPENEN UKB DEALS

De sterke wens tot deelname aan een nationaal opererend consortium, gebaseerd op een uitbreiding van het huidige UKB consortium, heeft in een later stadium van het onderzoek geleid tot andere mogelijkheden, die niet met de deelnemers van de groepsdiscussies zijn besproken. In deze worden deze opties geanalyseerd aan de hand van SWOT analyses.

SWOT-ANALYSE BILATERALE OVEREENKOMSTEN GEBASEERD OP UKB DEALS

Bilaterale overeenkomsten van individuele instellingen met uitgevers zouden kunnen worden opgesteld op basis van de door het UKB consortium onderhandelde voorwaarden. In deze optie wordt er als het ware een kopie van het 'moedercontract' tussen het UKB consortium en de betreffende uitgever gemaakt, dat de basis vormt voor bilaterale overeenkomsten tussen individuele non-VSNU/NFU instellingen en dezelfde uitgever. Het gaat dan niet alleen over de voorwaarden ten aanzien van de Publish-component van de overeenkomst, maar ook ten aanzien van de Read-component. De financiële aspecten van het UKB contract zouden 'overgezet' moeten worden naar de financiële situatie (historische uitgaven) m.b.t. Read- component van de betreffende non-VSNU/NFU instelling.

<p>Strengths:</p> <p><i>Consortium:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Relatief weinig extra inspanning voor het consortium <p><i>Non-VSNU/NFU instellingen::</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatwerk mogelijk voor deelnemende instellingen • <i>Opt-in</i> geeft gewenste flexibiliteit • Juridische verantwoordelijkheid blijft bij deelnemende instellingen <p><i>Uitgevers:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Weerstand te verwachten indien dit grote prijsverschillen tussen klanten aan het licht zou kunnen brengen. • Risico dat uitgevers extra eisen gaan stellen en/of hogere prijzen gaan berekenen anticiperend op het hergebruik van het moedercontract. 	<p>Weaknesses:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praktische haalbaarheid van de financiële vertaling van het UKB contract naar de verschillende individuele non-VSNU/NFU instellingen onduidelijk vanwege gebrek aan voorbeelden. • Extra menskracht voor het licentiebureau nodig
<p>Opportunities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opening van de UKB deals voor andere instellingen 	<p>Threats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fragmentatie blijft • Kwestie van betaalbaarheid (<i>is there enough money in the system?</i>) ondoorzichtiger

Tabel 8 SWOT analyses bilaterale overeenkomsten op basis van UKB deals

SWOT-ANALYSE NATIONALE ROL VOOR UKB CONSORTIUM D.M.V. ADDITIONELE FINANCIERING

Deze optie gaat er vanuit dat het UKB consortium als consortium zal gaan optreden voor de andere zes groepen publieke onderzoeksinstituten, terwijl de extra kosten die dit met zich mee zal brengen worden gedragen door additionele financiering. Deze additionele financiering dient verder uitgewerkt worden: te denken valt aan financieringsbronnen die nu de APC's 'in the wild' mede financieren, een afdracht van de buitenuniversitaire instellingen, en/of een bijdrage van enkele stakeholders. Hoe groot zou deze additionele financiering moeten zijn? Wanneer men het aantal publicaties met een *corresponding* auteur als basis zou nemen, dan zou het gaan om 18% (5200/29.000) boven op het huidige budget van het consortium. Het grote verschil met de optie van een nationaal opererend consortium is dat de complexiteit en beheersbaarheid van het consortium en de onderhandelingen bij de laatste optie beter gemanaged kunnen worden.

<p>Strengths:</p> <p><i>Consortium:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sterkere positie t.o.v. uitgevers • Alles in één hand: R&P, P-deals, Diamond en Green • Gezamenlijk optrekken wat betreft Green OA ligt voor de hand <p><i>Non-VSNU/NFU instellingen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ontzorgd van Open Access • ontzorgd voor deel van toegang tot content <p><i>Uitgevers:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer bereik met 1x onderhandelen • Ook publish deals met Gold OA publishers • Ook full Gold OA tijdschriften van traditionele uitgevers onderbrengen in R&P deals • Onderhandelingen met kleinere uitgevers mogelijk 	<p>Weaknesses:</p> <p><i>Consortium:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Onduidelijk over de additionele financiering. • Risico van sturing door aanbod in plaats van door vraag • Potentiële vrijval van financiële middelen bij non-VSNU/NFU instellingen kan leiden tot scheve ogen bij VSNU/NFU instellingen.
<p>Opportunities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OA publiceren wordt breed gefaciliteerd • Landelijke samenwerking voor het landelijk OA beleid • Toegang tot wetenschappelijke content voor alle publieke onderzoeksinstituten, eventueel uit te breiden naar professionele doelgroepen buiten academia. • Einde aan fragmentatie • Gezamenlijk optrekken wat betreft Diamond en Green OA (om de bedreigingen m.b.t. betaalbaarheid en mogelijke prijsopdrijving het hoofd te bieden) 	<p>Threats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beëindiging additionele financiering vanwege externe oorzaken

Tabel 9 SWOT analyse nationale rol voor UKB consortium

SWOT ANALYSE: ONDERBRENGING BIBLIOTHEEKVOORZIENING VAN NON-VSNU/NFU INSTELLINGEN BIJ UNIVERSITEITEN

Dit scenario beoogt een herstructurering van bibliotheekvoorzieningen zodanig dat elk buitenuniversitair instituut verbonden is met een universitaire bibliotheek en zo mee kan liften met de deals, de voorzieningen en ondersteuning m.b.t. de Green route zoals Taverne. Daarmee borduurt dit scenario voort op enkele bestaande situaties, waarbij enkele buitenuniversitaire onderzoeksinstellingen zich wat betreft de bibliotheek- en informatievoorziening zijn aangesloten bij een universiteitsbibliotheek.

<p>Strengths:</p> <p><i>Consortium:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sterkere positie t.o.v. uitgevers <p><i>Universiteitsbibliotheken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Groter bereik voor dienstverlening <p><i>Non-VSNU/NFU instellingen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontzorgd van Open Access en van hun toegang tot content <p><i>Uitgevers:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer bereik met 1x onderhandelen • Daardoor ook onderhandelingen met kleinere uitgevers mogelijk 	<p>Weaknesses:</p> <p><i>Non-VSNU/NFU instellingen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijke weerstand te verwachten bij verlies zelfstandigheid, zeggenschap en budgettaire verantwoordelijkheid • Personele problemen bij opheffing/ overdragen van bibliotheekfunctie • Reorganisatiekosten en mogelijke hogere kosten voor bibliotheekvoorziening <p><i>Universiteitsbibliotheken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk extra kosten voor licenties • Hogere complexiteit bij afsluiten licenties/andere licenties • Reorganisatieperikelen in geval van overnemen bibliotheekpersoneel van de deelnemende instellingen
<p>Opportunities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • OA publiceren wordt breed gefaciliteerd • Beter toegang tot wetenschappelijke content voor alle publieke onderzoeksinstellingen, eventueel uit te breiden naar professionele doelgroepen buiten academia. • Einde aan fragmentatie • Gezamenlijk optrekken wat betreft Green OA ligt voor de hand 	<p>Threats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naar verwachting zeer langdurig proces waarbij mogelijk niet alle instellingen meedoen zodat voordelen onvoldoende uit de verf komen en complexiteit in de tussentijd hoog is. • Kwestie van betaalbaarheid (<i>is there enough money in the system?</i>) nog pregnanter • Prijsopdrijving door uitgevers

Tabel 10 SWOT analyse onderbrenging bibliotheekvoorziening buitenuniversitaire instellingen bij universiteiten

6.4.3 SWOT ANALYSE VAN HET 0-SCENARIO (GEEN VERDER ACTIE)

<p>Strengths:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afwezigheid additionele inspanningen en daarmee mogelijk gepaard gaande kosten voor het transitieproces 	<p>Weaknesses:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijk belang van Open Access onvoldoende geborgd • Stijging van percentage OA publicaties stagneert • Op de langere termijn zal de mindere zichtbaarheid van het Nederlandse onderzoek dit mogelijk minder aantrekkelijk maken voor onderzoeksfinanciers Zonder regie blijven de kosten voor read-licenties verder stijgen
<p>Opportunities:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Huidige koploerspositie kost geld, dus 0-scenario op korte termijn minder kostenstijging. • 	<p>Threats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stagnatie verandering publicatiesysteem • Stagnatie ontwikkeling Open Science: Open Access voor publicaties is essentieel element in beschikbaarstelling research data en dus in ontwikkeling Open Science • Risico op non-compliance van de voorwaarden van onderzoeksfinanciers met mogelijk negatieve consequenties voor toekomstige financiering • Kloof tussen VSNU/NFU instellingen en andere onderzoeksinstellingen vergroot

Tabel 11 SWOT 0-scenario

Tenslotte werd met de deelnemers besproken wat de effecten zouden zijn van geen verdere additionele acties richting 100% OA – het zogenaamde 0-scenario. De resultaten van deze discussies zijn gepresenteerd in het SWOT kwadrant (tabel 11). De deelnemers stellen dat in dat geval ‘er dan verder weinig bereikt zal worden’. Ook voorzien enkele deelnemers dat de kloof tussen de VSNU/NFU-instellingen en de andere instellingen vergroot zal worden. E.e.a. zal leiden tot minder zichtbaarheid van het Nederlandse onderzoek en daaraan gekoppeld minder financiering. Deelnemers stellen dat de koploerspositie van Nederland op het gebied van Open Access op korte termijn meer kost, maar dat de voordelen qua zichtbaarheid daartegen opwegen. Mutatis mutandis, zou het niet-intensiveren van het Open Access beleid op korte termijn goedkoper zijn, maar de daardoor lagere zichtbaarheid van het Nederlandse onderzoek op de wat langere termijn zou de financiering van het onderzoek schaden en dus uiteindelijk financieel ongunstig zijn.

7. DISCUSSIE EN VOORGESTELDE ACTIELIJNEN

7.1 INLEIDING

De resultaten van het haalbaarheidsonderzoek zijn samengevat in de uitgebreide managementsamenvatting.

In dit hoofdstuk worden de twee overkoepelende scenario's nader besproken en worden de zes voorgestelde actielijnen geïntroduceerd en beschreven.

7.2 BESPREKING VAN DE TWEE OVERKOEPELENDE SCENARIO'S

De VSNU en het UKB consortium kunnen in de huidige constellatie een aantal verdere stappen, zodat het percentage OA van artikelen door VSNU/NFU auteurs verder zal stijgen. Bij een aantal mogelijke stappen kunnen zij de buitenuniversitaire instituten betrekken: het gaat om potentiële acties wat betreft Publish-deals m.bt. Gold OA tijdschriften, die relatief eenvoudig open zijn te stellen voor buitenuniversitaire instituten. Ook wat betreft mogelijke acties aangaande de juridische versterking van de Green OA route is het betrekken van buitenuniversitaire instellingen mogelijk. Binnen de huidige setting zijn andere actielijnen niet of nauwelijks open te stellen voor buiten universitaire instellingen: het gaat dan met name om de R&P deals en een gezamenlijke aanpak van *Contribute to Open Access* constructies voor tijdschriften van Nederlandse *for-profit* uitgeverijen en het voor alle onderzoeksinstellingen creëren van randvoorwaarden voor het te verwachten Open Access *pay-to-publish* publicatiesysteem.

Het andere scenario voorziet in het verbreden van het UKB consortium: de overeenkomsten m.b.t. OA tussen het UKB consortium en uitgevers (en met name de R&P deals) worden dan opengesteld voor non-VSNU/NFU instellingen. In deze studie is hiervoor een duidelijke behoefte bij de verschillende groepen non-VSNU/NFU instellingen vastgesteld. De wijze waarop een dergelijke verbreding zou moeten worden vormgegeven stuit echter op aanzienlijke obstakels. Vier opties zijn in het rapport de revue gepasseerd:

- Uitbreiden van het consortium met de buitenuniversitaire instellingen in een of meer 'schillen' als deelnemers:
 - Dit zou de beheersbaarheid van het consortium in gevaar kunnen brengen en de complexiteit van de onderhandelingen mogelijk teveel vergroten.
 - Van de zijde van het UKB consortium wordt aangevoerd dat de huidige R&P deals niet te scheiden zijn in een Read component en een Publish component en daardoor niet geschikt voor instellingen zonder historische uitgaven voor 'big deals' of bereidheid om hun uitgaven hieraan sterk te verhogen.
- Aparte, bilaterale contracten tussen diverse hierin geïnteresseerde instellingen enerzijds en de uitgever anderzijds gebaseerd op de voorwaarden die de UKB heeft uitonderhandeld: deze optie bestaat al maar nog niet wat betreft de financiële voorwaarden. De praktische haalbaarheid van het laatste is onduidelijk, mede vanwege het gebrek aan voorbeelden.
- Een nationale rol voor het UKB consortium waarbij het consortium voor de non-VSNU/NFU instellingen optreedt terwijl de daarvoor benodigde additionele financiering door enkele stakeholders gefinancierd wordt: dit lijkt een zeer aantrekkelijke optie met weinig schaduwzijden. Het zwakke punt is dat het niet duidelijk is welke stakeholders de additionele financiering op zich zouden willen nemen.

- Buitenuniversitaire onderzoeksinstellingen laten ressorteren onder de bibliotheek- en informatievoorziening van de verschillende universiteitsbibliotheken, zodat zij kunnen meeprofiteren van de UKB-licenties en andere Open Access diensten van de universiteitsbibliotheken: de organisatorische en financiële consequenties zijn echter niet in kaart gebracht en lijken op het eerste gezicht veel voeten in de aarde hebben en niet op enigszins korte termijn realiseerbaar.

7.3 ZES ACTIELIJNEN VOORGESTELD

VERDER STAPPEN DOOR BUITENLANDSE CONSORTIA

Zes Europese consortia, die net als het UKB consortium zich inzetten voor de transitie richting OA, zetten of overwegen de volgende vervolgstappen:

- **Read & Publish deals m.b.t. hybride tijdschriften:** Ontzorging van de auteurs door R&P deals met grotere uitgevers is een belangrijke succesfactor bij het bereiken van hoge percentages OA artikelen. Daarbij wordt vrij algemeen rekening gehouden met de langdurige transitie naar OA. Men verwacht dat met name de overgang van hybride tijdschriften naar een volledig OA businessmodel langzaam zal gaan. Vandaar dat men inzet op het managen van de R&P deals gericht op het bewaken van het transformatieve karakter ervan en het beheersen van het kostenniveau. Aan de consortium zijde worden oplossingen gezocht om stapsgewijs toe te groeien naar een op *pay-to-publish* gebaseerde kostenverdeling tussen de consortiumdeelnemers onderling.
- **Publish deals voor Gold OA tijdschriften:** het onderbrengen van Gold OA tijdschriften in P-deals wordt als de meest belangrijke vervolgstap gezien door veel consortia. Het gaat om onderbrenging van Gold OA tijdschriften door traditionele uitgevers bij vernieuwing van de R&P deals én om P deals met Gold OA tijdschriftenuitgevers. De voordelen voor de aan P deals deelnemende instituten zijn ontzorging van de auteurs d.m.v. een centraal betalingsmechanisme en een korting op de *listprice* van de APCs. Daarnaast is het creëren van een gelijk speelveld voor Gold OA tijdschriften strategisch van groot belang om de afhankelijkheid van de hybride tijdschriften (en de grote traditionele uitgevers) te verminderen. Het belangrijkste obstakel is de financiën: de huidige APC-gefinancierde publicaties worden grotendeels buiten de bibliotheekbudgetten om betaald.
- **Diamond modellen op consortiumniveau:** door meerdere consortia worden de eerste, experimentele stappen hierin gezet.

OVERZICHT ACTIELIJNEN

Hieronder volgt een overzicht van de zes voorgestelde actielijnen (tabel 12). Bij het ontwikkelen van de verschillende actielijnen werden met name de volgende criteria van belang geacht:

- Bijdrage aan de transformatie naar een duurzaam Open Access publicatiesysteem
- Stimulans voor auteurs om OA te publiceren
- Behoud van diversiteit in publicatiekanalen/uitgeverslandschap.

Na het overzicht in tabel 12 wordt elke actielijn apart toegelicht.

Actielijnen	Betreft:	Doelen	Verwachte effecten	Opmerkingen
1. Managen R&P deals	Artikelen door VSNU/NFU auteurs in hybride tijdschriften van grotere uitgevers vallend onder een R&P deal	<ul style="list-style-type: none"> . Bewaken transformatieve karakter . Bewaken kosten . Beperken 'uitval' artikelen door verbeteren workflows . Aanpassen kostenverdeelmodel 	<ul style="list-style-type: none"> . Lichte verhoging van % OA artikelen door beperking uitval 	<ul style="list-style-type: none"> . Bij verbreding UKB consortium extra financiën nodig om deze deals ook voor andere instituten te laten gelden. . Op termijn: hybride tijdschriften worden full Gold OA en R&P deals worden P deals . Op termijn: kostenverdeling onder deelnemers aangepast aan <i>pay-to-publish</i> situatie
2. Uitbouwen Gold route: Publish deals for Gold OA tijdschriften	<ul style="list-style-type: none"> . Artikelen van Nederlandse corresponding auteurs in full Gold OA journals . 2 soorten P-deals te onderscheiden: m.b.t. Gold OA journals van uitgevers met R&P deals en met pure Gold OA uitgevers 	<ul style="list-style-type: none"> . Ontzorgen van deze auteurs . Gelijk speelveld met hybride journals 	<ul style="list-style-type: none"> . In eerste instantie beperkt effect op % OA artikelen; Gold OA journals vormen echter snel groeiend segment en zullen een steeds groter deel van de artikelen omvatten. 	<ul style="list-style-type: none"> . Onder beide scenario's zijn P-deals toegankelijk te maken voor non-VSNU/NFU instellingen . Eventuele P-deals met de 5 grootste uitgevers van pure Gold OA uitgevers dekt ca. 70% van de artikelen in deze tijdschriften . Daarnaast wordt gepleit voor een landelijk APC-fonds voor de overige uitgevers in deze groep.
3. Meersporenstrategie voor abonnementstijdschriften	<ul style="list-style-type: none"> . Spoor 1: artikelen in tijdschriften van uitgevers met R&P deals, maar uitgesloten van de P component (veelal high-end journals) . Spoor 2: artikelen in tijdschriften van andere buitenlandse uitgevers met een klein aandeel artikelen van Nederlandse auteurs . Spoor 3: artikelen in tijdschriften van Nederlandse <i>for-profit</i> uitgevers met een groot aandeel van artikelen door Nederlandse auteurs 	<ul style="list-style-type: none"> . Verhogen % OA artikelen in deze tijdschriften . Behouden diversiteit in Nederlandse uitgeverslandschap 	<ul style="list-style-type: none"> . Verhoging % OA artikelen 	<ul style="list-style-type: none"> . Spoor 1: toevoegen aan R&P deals (met mogelijke prijsverhoging tot gevolg) . Spoor 2: Green OA route (zie actielijn 5) en daarnaast studie naar mogelijkheden multi-consortium benadering en intekenen op inkoopvoorwaarden (zie pag. 72) . Spoor 3: experimenteer met Contribute to Open Access constructies . Relevantie van deze strategie voor buiten universitaire instituten m.b.t. sporen 1 en 3 zal toenemen bij verbreding UKB consortium
4. Diamond route voor tijdschriften van NL <i>not-for-profit</i> uitgevers	<ul style="list-style-type: none"> . Tijdschriften door Nederlandse wetenschappelijke genootschappen e.d., voornamelijk op het SSH domein 	<ul style="list-style-type: none"> . Switch naar OA faciliteren . Behoud diversiteit in Nederlandse uitgeverslandschap 	<ul style="list-style-type: none"> . Verhoging % OA artikelen 	<ul style="list-style-type: none"> . Structurele financiering bepleit voor OpenJournals.nl, een infrastructuur voor dit type tijdschriften naar succesvolle Scandinavische voorbeelden.
5. Green OA route versterken	<ul style="list-style-type: none"> . Artikelen van Nederlandse corresponding auteurs en/of coauteurs in abonnements- of hybride tijdschriften, waarvoor de Gold route niet gekozen is 	<ul style="list-style-type: none"> . Juridische basis RightsRetention versterken . Uitbreiden van repository netwerk . Verbeteren workflows van deponeren en voorlichting auteurs 	<ul style="list-style-type: none"> . Verhoging % OA artikelen 	<ul style="list-style-type: none"> . Onder beide scenario's uitvoerbaar . Juridisch onderzoek met als doel roadmaps te ontwikkelen voor optimale toepassing van Taverne en Harvard Open Licentie routes voor de diverse soorten instellingen . Uitbreiding van deelnemers Taverne project van universiteitsbibliotheken voorzover van toepassing bepleit
6. Randvoorwaarden <i>pay-to-publish</i> creëren	<ul style="list-style-type: none"> . Nederlandse onderzoeksinstituten voorbereiden op een <i>pay-to-publish</i> Open Access systeem 	<ul style="list-style-type: none"> . Betrouwbare en volledige informatie m.b.t. publicaties Nederlandse auteurs . Harmonisatie OA-beleid . Intensivering internat. samenwerking 		<ul style="list-style-type: none"> . Reikwijdte groter bij verbreding UKB consortium

Tabel 12 Overzicht zes voorgestelde actielijnen

1. MANAGEN R&P DEALS

Deze actielijn focust op de R&P deals met de grote uitgevers en betreffen naast leesrechten het recht om de artikelen van corresponding auteurs van de instellingen OA te publiceren²⁶. Deze deals m.b.t. de hybride tijdschriften hebben een transformatief karakter: de doelstelling ervan is om de hybride tijdschriften op termijn om te vormen naar Gold OA tijdschriften. Verwacht kan worden dat sommige uitgevers dit voor zich uit zullen schuiven zolang er nog inkomsten worden gegenereerd uit het abonnementsmodel en een deel van de artikelen Closed Access gepubliceerd wordt. De vraag is daarbij hoe lang uitstel hiervan geaccepteerd dient te worden. Een andere kwestie is de prijsverhogingen waarmee consortia bij verlenging van deze deals geconfronteerd worden. Ook verdienen de workflows constante aandacht: deze zijn sterk verbeterd maar is nog steeds een percentage van ca. 5% van artikelen die in principe onder de deal vallen maar niet als zodanig op tijd in de workflows herkend worden.

Artikelpakketten ²⁵ :
A (14.500 tot 17.500)
B (800- 900)

Intern dient er een systeem ontwikkeld worden om geleidelijk de kostenverdeling tussen consortiumdeelnemers aan te passen aan de *pay-to-publish* situatie. De discrepantie tussen de waarde van de uitgeverscontracten die steeds meer gebaseerd zijn op de publicatiekosten van artikelen en de kostendistributie tussen consortiumleden die gebaseerd is op historische *pay-to-read* uitgaven creëert spanningen binnen het consortium die op termijn onhoudbaar zijn. De VSNU kan eventueel een rol spelen in de begeleiding van het proces van herverdeling van de kosten. De budgettaire aanpassingen die nodig zijn voor een *pay-to-publish* systeem gelden op termijn ook voor de non-VSNU/NFU instellingen. Hierbij kan mogelijk het ministerie van OCW een rol spelen om dit proces vorm te geven.

2. UITBOUWEN GOLD OA ROUTE: PUBLISH DEALS VOOR GOLD OA TIJDSCHRIFTEN

In het beleid van ontzorgen van auteurs kunnen de volgende stappen gezet worden met het oog op artikelen van *corresponding* auteurs in Gold OA tijdschriften:

Artikelpakketten:
C (3700 tot 5500)
Deel van F (5200)

- Ca. 17% van de artikelen van VSNU/NFU auteurs worden gepubliceerd in Gold OA tijdschriften en een naar verwachting vergelijkbaar percentage van de artikelen van non-VSNU/NFU auteurs. Deze auteurs worden nu niet ontzorgd qua administratieve handelingen en betalingen m.b.t. publicatiekosten. Publish deals met uitgevers zal het percentage OA niet direct doen toenemen, maar wel deze auteurs ontzorgen en daardoor in geval van de VSNU/NFU instellingen een gelijk speelveld creëren voor deze tijdschriften ten opzichte van de door R&P deals afgedekte hybride tijdschriften. Er zijn twee soorten P-deals te onderscheiden: het opnemen van Gold OA journals in R&P deals wanneer zij door traditionele uitgevers worden uitgegeven en P-deals met de 5

²⁵ Zie voor een toelichting van de artikelpakketten figuur 6 en paragraaf 5.3.

²⁶ Opgemerkt wordt dat deze toedeling van een nieuwe taak van een corresponding auteur relatief nieuw is en o.a. wordt bemoeilijkt doordat er soms meerdere corresponding auteurs bij één artikel zijn (Gumpenberger et al., 2018)

grootste Gold OA journal uitgevers teneinde circa 70% van de artikelen hierin af te vangen. Al eerder is aangegeven dat deze deals niet uitsluitend te financieren zijn uit de bibliotheekbudgetten en dat dus additionele financiering, bijvoorbeeld d.m.v. bijdragen van NWO/ZonMw, noodzakelijk is. Ook zullen intra-institutionele budgetverschuivingen bij publicatie-intensieve instellingen nodig zijn, omdat APC's op dit moment deels uit onderzoeksbudgetten worden betaald.

- Naast 5 P-deals met de vijf grotere OA uitgevers, is er nog een long tail van Gold OA journals die door kleine uitgevers worden uitgegeven. Met het oog op het ontzorgen van auteurs én het creëren van een gelijk speelveld tussen uitgevers is het ook van belang om APC's voor deze tijdschriften centraal te financieren door bijvoorbeeld een centraal APC fonds dat geldt voor alle universiteiten. Administratief kan dit vergemakkelijkt worden met behulp van het recent ontwikkelde OA Switchboard.

3. MEERSPORENSTRATEGIE VOOR ABONNEMENTSTIJDSCRIFTEN

Ca. 14% van de artikelen van VSNU/NFU auteurs worden gepubliceerd in overige tijdschriften die in drie categorieën in te delen zijn: tijdschriften van uitgevers met een bestaande R&P deal die van het P-gedeelte van de overeenkomst uitgesloten zijn, tijdschriften van andere buitenlandse uitgevers én tijdschriften van kleinere Nederlandse uitgevers. De eerste twee categorieën vragen om een gemengde Gold en Green benadering, de laatste categorie om een *Contribute to Open Access* benadering:

Artikelpakketten:
D (3000 tot 3700)

- Voor tijdschriften van uitgevers met R&P deals maar momenteel uitgesloten van de P component wordt aanbevolen om bij de onderhandelingen over het verlengen van de overeenkomst zoveel mogelijk van deze tijdschriften aan de P componenten van de R&P deals toe te voegen. Overigens zal dit mogelijk met prijsverhogingen gepaard gaan (denk bijvoorbeeld aan de Nature tijdschriften, die sinds kort een APC € 9500 vragen).
- Voor tijdschriften van andere buitenlandse uitgevers (met een klein aandeel van artikelen door Nederlandse auteurs) heeft het geen zin om aparte overeenkomsten af te sluiten met het oog op het kleine aantal artikelen. Naast de Green OA route wordt aanbevolen om hiervoor verschillende mogelijkheden te bestuderen: (1) de mogelijkheid van een multi-consortium benadering, waarbij consortia aansluiten op de voorwaarden van elkaars bilaterale contracten; (2) de optie om uniforme inkoopvoorwaarden te ontwikkelen met een mechanisme waarop uitgevers kunnen intekenen.
- Voor tijdschriften van kleinere Nederlandse uitgevers (met een groot aandeel van artikelen door Nederlandse auteurs) is een eventuele schaduwzijde van een strikt Green OA beleid dat dit het businessmodel van deze uitgevers zodanig zal schaden dat de continuïteit van deze tijdschriften in gevaar komt. Daarom wordt aanbevolen de experimenteren met *Contribute to Open* modellen voor deze uitgevers teneinde de diversiteit in het Nederlandse uitgeverslandschap te behouden.

4. DIAMOND ROUTE VOOR TIJDSCHRIFTEN VAN NEDERLANDSE NOT-FOR-PROFIT UITGEVERS

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat in wetenschappelijk opzicht belangrijke tijdschriften - voor een belangrijk deel in het SSH domein - uitgegeven door Nederlandse wetenschappelijke verenigingen/genootschappen zich in een precare situatie bevinden. Deelnemers aan een groepsdiscussie hierover pleitten voor een structurele financiële ondersteuning van openjournals.nl, een publicatieplatform dat erop gericht is om deze tijdschriften op te nemen. Het gaat om ca. 500 artikelen van ca. 30 tijdschriften. Openjournals.nl is een infrastructuur in opbouw en volgt een aanpak die in Scandinavisch landen zijn waarde bewezen heeft (zie het Noorse model beschreven in paragraaf 4.5). Het businessmodel van Openjournals.nl is overigens nog volop in ontwikkeling, dus de precieze vorm van gewenste ondersteuning en of dit uitsluitend de distributie betreft of ook de productiekosten van de content van de tijdschriften is nog niet uitgekristalliseerd.

Artikelpakketten:
I (2000); het betreft SSH artikelen in tijdschriften die niet in Web of Science zijn opgenomen. Circa 500 daarvan worden gepubliceerd in tijdschriften van Nederlandse not-for-profit uitgevers, zie hiernaast.

5. GREEN OA ROUTE – JURIDISCHE BASIS EN HET REPOSITORY NETWERK VERSTERKEN

Hierboven is aangegeven dat een aantal ontwikkelingen m.b.t. Green OA op een convergentie van de verschillende Green OA routes wijzen. Deze actielijn is er mede op gericht om deze convergentie te bewerkstelligen. Naast de activiteiten om de Wet Auteurscontractrecht aan te passen m.b.t. RightsRetention, wordt aanbevolen om een juridisch onderzoek uit te voeren met als doel roadmaps op te stellen naar de optimale mogelijkheden om de Taverne en Harvard Open Licentie routes in te zetten voor de verschillende soorten instellingen. Dit blijkt o.m. af te hangen van hoe bij de instelling het auteursrecht is geregeld voor hun onderzoekers en het type arbeidsovereenkomst dat toegepast wordt. Het doel van dit onderzoek is dan een road map voor de verschillende instellingen op te stellen om de Green OA opties optimaal in te zetten.

Artikelpakketten:
D (3000- 3700)
F (5200)
(H) 8100

Uit het onderzoek is dan voorgekomen dat de 28 STZ ziekenhuizen niet beschikken over een institutioneel repository. Mogelijk zijn er ook andere onderzoeksinstellingen die niet aan dit onderzoek hebben deelgenomen zonder een eigen repository. Het voorstel is om hiervoor een nationaal repository in te richten of bestaande institutionele repositories voor hen toegankelijk te maken.

Hernieuwde aandacht voor voorlichting aan auteurs en voor het verbeteren van de workflows t.a.v. het deponeren past eveneens in deze actielijn.

6. RANDVOORWAARDEN PAY-TO-PUBLISH CREËREN

Deze actielijn richt zich het creëren van randvoorwaarden waardoor de Nederlandse onderzoeksinstellingen in een *pay-to-publish* publicatiesysteem adequaat geëquipeerd zijn. Drie acties worden daarin voorzien :

- **Informatiesysteem onderzoekspublicaties:** Betrouwbare en volledige informatie over de publicaties van Nederlandse auteurs is daarbij cruciaal voor de financiële beheersbaarheid van een dergelijk *pay-to-publish* systeem. Deze informatie ontbreekt momenteel: men is afhankelijk

van cijfers uit internationale databanken met een verschillende dekking van de tijdschriftliteratuur, waardoor er een aanzienlijke onzekerheidsmarge bestaat over de cijfers van de eigen publicaties. Dit pleit voor het opzetten van een cross-sectoraal informatiesysteem over onderzoekspublicaties door Nederlandse auteurs. Een dergelijk systeem wordt overigens reeds door UKBsis ontwikkeld voor artikelen van VSNU/NFU auteurs die onder een R&P overeenkomst vallen. Ook kan een Open Knowledge Base waarover de VSNU een haalbaarheidsstudie in uitvoering heeft, een belangrijke rol spelen.

- **OA beleid verder op één lijn brengen:** In NPOS komt momenteel het OA beleid van de verschillende Nederlandse stakeholders tezamen. Het is wenselijk om het beleid van de verschillende stakeholders nog meer op één lijn te brengen en dit beleid uit te breiden naar andere publicatievormen die in dit onderzoek buiten beschouwing zijn gelaten.
- **Internationale samenwerking:** Het belang van internationale samenwerking kan niet genoeg benadrukt worden. Het verdient aanbeveling om – naast de reeds bestaande intensieve samenwerking van de onderzoeksfinanciers in cOAlition S – de samenwerking met andere (veelal Europese) consortia die OA nastreven te intensiveren en mogelijk te formaliseren.